

FRANT. MARIA HORÁK:

OTČENÁŠ

Růže i trní z kněžských cest.

Z mého deníku.

1938

KROPÁČ & KUCHARSKÝ, PRAHA II.

Přešlechtilému knězi a velikému dobrodinci svému,

Jeho Milosti nejdůstojnějšímu p. opatovi strahovskému

Th. a Ph. Dru Methodu Zavoralovi

připisuji tuto knihu v hluboké úctě a stálé, vděčné lásce!

Ve svátek Zjevení Páně 1938.

FRANT. MARIA HORÁK.

Nihil obstat.

BOHUSLAUS JAROLÍMEK O. PRAEM.,
ensor.

Imprimi potest.

Dr. METHODIUS ZAVORAL,
Abbas.

Nihil obstat.

Dr. ANTONIUS STRÍŽ,
ensor.

Imprimatur.

Prael. Dr. THEOPHILUS OPATRŇÝ,
vicarius generalis.

PRAGAE, die 27. Januarii 1938.

N.: 1156.

Abecední seznam příkladů.

První číslice udává stranu, druhá číslo příkladu,

Anonymního dopisu	
zločinnost	128, 118
Apoštolát znamením sv.	
kříže	19, 10
Bestialita skrývá se i za	
slzami	130, 120
Bezvěří rodičů a jeho	
odraz ve škole	11, 3
Bloudění davu, dílem	
zloby proti všemu	
vyššímu	41, 32
Blud nikoliv osoby nut-	
no nenáviděti	13, 4
Bohatství , máme-li zá-	
viděti	65, 56
Bohatství zesnulých	44, 34
Břímě , kdy je nejtěžší	75, 63
Bůh ví proč!	52, 42
Bůh zavola-li je marno	
vše	140, 131
Cesta do neznáma	54, 44
Cesty Boží nejsou cesta-	
mi lidskými	123, 115
Čin dobrý Bůh s tebou!	61, 53
Denní svaté přijímání	69, 58
Děti vícero, požehnání	
nebes	59, 51
Dobro nuzným — dobro	
Bohu	76, 64
Dobročinnost a vděčnost	85, 71
Důvěra v Boha — po-	
moc v utrpení	60, 52
Exerce očištění duší	18, 9
Hádky otravují domov	127, 117
Hněvem nad vaším	
slunce nezapadej	91, 77
Hrdinství opomíjené	
světem	25, 16
Hřích ničí život	115, 104
Hříchy bližních a hříchy	
vlastní	92, 79
Chléb života	72, 60
Chudým , kdo dobro	
činí	75, 62
Jednáčel	66, 57
Kdo stojíš, bleď, ahyš	
neupadl	112, 99
Kněz patří důvěra lidu	144, 136
Kostel dům Boží, mí-	
stem útěchy	63, 54
Krise svědomí, kořenem	
krise sociální	81, 69
Kristovo království, nad-	
zemské a pozemské	43, 33
Kříž Kristův dává sílu	
k životu	14, 5
Láska Boží je nekonečná	89, 76
Láska k bližnímu, láskou	
k Bohu	84, 70
Majetek není všechno	53, 43
Mamon , hrobař štěstí —	105, 92
Marnotratný syn	56, 48

Materialism doby zkráš-	
luje oběť	86, 73
Misionáři , můžeme-li	
býti?	11, 2
Modlete se s dětmi	33, 24
Modlitba vítězí	15, 6
Modlit , za koho se	
máme?	91, 78
Mrtví ubozí a šťastní	24, 14-15
Mrzák zaslouží soucitu	107, 94
Mše svatá, láska dítěte	
bezvěrců ke mši svaté	9, 1
Náhrobní nápisy kněze	118, 109
Námítka proti víře pádně	
vyvrácená	45, 36
Nebe je spravedlivým	
otevřeno	40, 31
Nemírnost zabíjí	137, 125
Nemoc ukazuje ubohost	
všeho lidského	123, 114
Nemocnice	126, 116
Nepoctivost kam vede	120, 113
Nepoctivost následky	116, 106
Nesuděti , abyste nebyli	
souzeni	94, 82
Nevděk dětí	117, 108
Nevrného manžela lí-	
stost	110, 97
Oběť pro lehkověrné je	
marná	138, 126
Obětavost naplňuje duši	
radostí	26, 17
Obhajoba víry příkladná	32, 23
Odpadlík zkázou rodiny	30, 21
Odpadlíkovo přesvědčení	132, 122
Odpuštění hříchů bliž-	
ním příkazem Božím	95, 83
Osudy lidské fidi Bůh	139, 129
Peklo příčinou obrácení	
nevěřícího	45, 37
Peněz hodnota	80, 68
„Pohan“ v hodině ná-	
boženství	46, 38
Pohoršení skrze koho	
pochází	112, 100
Pokání zhojuje duši	99, 88
Pokora hřešící napravu-	
je — zloba zatvrzuje	93, 80-81
Pokrm dvoji	72, 59
Pomluvy , oškřivost	97, 85
Pomsta náleží Bohu	98, 86
Povolání Boží, chybí-li	
péče je marná	139, 128
Později , znamená nikdy	130, 121
	133, 123
Pramen vzor života	44, 35
První kdo chce býti, bý-	
vá posledním	103, 90
Pyšným Bůh sám se při-	
pomíná	22, 13
Radost umírající	77, 65
Rodiče a děti	109, 96

Rouhání není beztrestné	29, 20
Sobevražda mravní	. 119, 111
Síla modlitby	 64, 55
Skutky milosrdenství	
otevrají království	
Boží	 48, 40
Slabochy ďábel svádí	. 138, 127
Smířte se s Bohem	. . . 58, 50
Smrt blažená je matky	
kněze	 17, 7
Smrti hladem může-li se	
kdo zřeknouti?	. . . 86, 72-73
Sobectví odpuzuje	. 136, 124
Spert, práce nebo neděl-	
ní mše svatá?	 28, 19
Stěhování dvojí	. . . 47, 39
Stud, falešný	 97, 84
Sváry rostou s hříchy	. 99, 87
Svaté přijímání umírající	78, 67
Svobodná matka je-li sa-	
ma vina?	 108, 95
Svádee, ohavnost	. . . 129, 119
Školákův darovaný chléb	77, 66
Šťastné dítě v jehož srdci	
žije Kristus	 37, 29
Šťedry večer měřítkem	
křesťanských ctností	33, 25
Šťěstí, kde sídlí	. . . 55, 45-47
Šťěstí matky kněze	. . . 18, 8
Tisk špatný je jedem	. 117, 107
Tisk špatný zabíjí duše	. 104, 91
Touha po milosti Boží	. 89, 75
Touha po penězích drtí	
své oběti	 114, 102
Úkoly katolíků, úkoly	
každého jedince z nás	26, 18
Útěcha nad hrobem	. 39, 30
Utrpení a modlitby obě-	
tuje za návrat zblou-	
dilých	 20, 11

„Užívání světa“, dů-	
sledky	 111, 98
Vášeň kam vede	. . . 113, 101
Vinu odpusťte svým bliž-	
ním, aby vám Bůh	
odpustil viny vaše	. 100, 89
Víra utváří lidskou spo-	
lečnost	 73, 61
Víra uzdravuje	. . . 142, 134
	143, 135
Víry kdo nemá, na do-	
sah má peklo	 36, 28
Vražda nenarozených	. 115, 103
V rukou Božích spočívá	
osud lidský	 141, 132
Vůle Boží se staň	. . . 58, 49
Vynálezy v náboženském	
duchu zužitkované	
jsou požehnané	. . . 21, 12
Záviděti, máme-li komu	51, 41
Zbloudilý má-li hledati	
cestu zpět	 141, 133
Zbraně naše nesmí býti	
horší zbraně nepřátel	140, 130
Zlo a jeho ovoce	. . 106, 93
Známost — kletba zlého	
činu	 115, 105
Zpověď. Pořádek s Bo-	
hem	 119, 112
Zpověď svatá, veliké mi-	
losrdenství Boží	. . . 89, 74
Zvony kostelní nepotře-	
buje	 118, 110
Židé a „katolíci“	. . . 35, 26
	36, 27
Život vzorný — apošto-	
látem i po smrti	. . . 31, 22

Otče náš,

jenž jsi na nebesích !

Posvěť se Jméno Tvé.

Přijď království Tvé.

Buď vůle Tvá, jako v nebi, tak i na zemi.

Chléb náš vezdejší dej nám dnes.

A odpusť nám naše viny,

jakož i my odpouštíme našim vinníkům.

A neuveď nás v pokušení.

Ale zbav nás od zlého.

Amen.

OTČE NÁŠ, JENŽ JSI NA NEBESÍCH!

*Ó hlubokosti bohatství a moudrosti i vědomosti Boží!
Jak nevyzpytatelné jsou soudy jeho a nevystihlé cesty jeho!
Neboť kdo poznal mysl Páně? Aneb kdo byl jeho rádcem?
Aneb kdo prve dal jemu, a bude mu odplaceno? Vždyť
z něho a skrze něho a k němu jsou všechny věci; jemu sláva
na věky. Amen.*

Řím. 11, 33—36.

Skutky apoštolské o tom vypravují a slavný Maulpertsch mistrným svým šetrcem zachytil onu událost na stropě Filosofického sálu strahovské knihovny: Na Areopagu aténském hlásá apoštol Pavel k užaslým a nechápajícím Řekům o neznámém pro ně Bohu, o Bohu našem.

Neznámým byl tehdy, a neznámým zůstal tolika lidem i podnes. Já však jej znám. Ke mně hovořival v radostech i strastech. Já tolikrát jsem cítil dech Jeho velikosti, Jeho lásky a Jeho slitovnosti. Ke mně tolikrát hovořival On ústy a žitím lidí, s nimiž jsem se setkal na svých životních cestách. Lidí, kteří ani netušili, že a jak jsou nástroji věčné Prozřetelnosti.

A proto, poněvadž Jej, Boha svého, znám, a proto poněvadž tolikrát jsem slyšel Jeho slova, viděl Jeho skutky, píši tuto knihu. Novou sklízeň i zrna dávno rozsetá jsem sebral.

*

Jsi, Bože? Kolika hlavami šla již tato otázka. A poněvadž je mnoho těch, kterým hřích zkalil oko a mrak šedý vsedl v čelo, abych mluvil s Petrem Bezručem, je tolik, tolik těch, kteří Tobě chtějí vzíti — děti. Tys nad nimi, Bože věčný, trojjediný, vyslovil svoje strašné „běda“! A děti přes to všechno cítí, Bože, Tvoji lásku

a krásu! Lnou k Tobě, i když celé světy se mezi ně a Tebe staví.

Přišel jsem do cizí farnosti vypomáhati při zpovídaní. Nedaleko kostela je shluk děvčátek.

„Co tu máte?“

„Prosím, ona chce k svaté zpovědi a k svatému přijímání, ba dokonce k svatému biřmování a, prosím, ona nechodí do kostela! Ona si tam zajde jen na chvilenu a bývá tak povšednu při tom oblečena!“ zvěstuje mi nejvýmluvnější.

Plné bázně plály při těch slovech oči malé domnělé hříšnice. Vzal jsem ji za ruku a odešel s ní od shluku dětí.

„Tak co je s tebou?“

„Velebný pane, tatínek mne vždycky zbije, když zví, že jsem byla na mši svaté. Tak to dělám tak: Vždycky v neděli ráno mne posílá tatínek pro noviny. A to vyčkám chvíle, až v kostele bude pozdvihování a utíkám. V kostele jsem na pozdvihování, jen tu chvilenu, a tatínek nic nepozná. A přinesu mu potom noviny“.

„A chodíš do náboženství?“

„Chodím, ale tatínek o tom neví!“

A náhle se ke mně přimklo tělo desetiletého děvčátka a s očima plnýma slz i bezmezná naděje i strašné nejistoty derou se slova z dětských úst:

„Velebný pane, a nezlobí se na mne Ježíšek, že jen tu chvilenu jsem v kostele?“

K zalknutí mi bylo v té chvíli. A před mým zrakem se vynořil obraz ze života Kristova: Před ním, který v první řadě chtěl spasiti národ svůj, stojí pohanský setník. „Pane, nejsem hoden“ — ta slova po první zněla tehdy. A Kristus řekl pak slova plná bolu a plná pravdy:

„Víru takovou nenašel jsem v Izraeli!“

Nikdy jsem tak nepochopil onen výkřik Kristův jako v oné chvíli, když v mém náručí bylo drobné tílko dětské a dvě oči plné slz na mne hleděly.

*

Do školy, v níž já učím, chodí malá bezvěrečka. ² A ačkoliv se doma notně postarali o to, aby se jí všechno křesťanské zprotivilo, přece má radost k nepopsání velikou, dostane-li ode mne nějaký obrázek. Na chodbě, na schodišti, čekává, a prosí.

Vyprávěl mi starý kněz, veliký horlitel v misionářské práci, o tom, jak po skončených misiích, když zase přišel do kostela, viděl, jak k hlavnímu oltáři jdou dvě děti. Staršímu bylo asi deset let, mladšímu snad šest. Šli až k samotnému oltáři a tam menší z chlapců horlivě cosi vyprávěl a ukazoval, co s velikým zájmem starší chlapec sledoval. Pak poklekli oba a horlivě se modlili.

Kněze zajímalo, o co by mohlo jíti, a proto vyzvídal na menším chlapci, co že staršímu vyprávěl. A od něho slyšel, že byl na misijním kázání pro děti, že se mu moc zamlouvalo, ale že starší chlapec o Pánu Bohu nic neví. Do náboženství že nechodí, a proto že jej zavedl sem, aby mu ukázal, kde Bůh je a jak se učinil z lásky k nám maličkým, a že sídlí v zlatém domečku na oltáři. „Však jste nám, velebný pane, řekl, že všichni máme býti misionáři — a já jim, velebný pane, chci býti!“

*

Ve škole to bylo.

3

Kněz s celým zanícením své duše rozhovoří se o Spasiteli. O Tom, který lidskou podobu na se vzal, aby nám byl hodně blízký. Který chudobu si vyvolil, aby nám byl příkladem, jak my nemáme dychtiti po

tom, co rez kazí a mol ničí. O Tom, který tolik zázraků učinil, aby jimi zmírnil bídu, osušoval slzy, vzpřímil to, co bylo shrbené. O Tom, který pak podstoupil muka Zeleného čtvrtku a Velikého pátku, který kříž nesl na skalnatou Golgotu a na něm umřel — za spásu světa. A který pak vlastní silou vstal z mrtvých, duši svou spojil s tělem.

Nepokoj mezi žáky. Kdosi šeptá. A šeptal. Tak byl kněz v zajetí svých myšlenek, tak bylo srdce jeho odpoutané od země a spěchu k největšímu a nejsvětějšímu naší víry, že teprv nyní to zpozoroval.

„Co je?“

A školák, jehož jindy tak bledá tvář přímo hoří rozčilením, z jehož očí jako by blesky vycházely, strašné, ničící blesky, bledými rtíky spustí:

„Co vy nyní jste vykládal, byla lež, samá lež, Kristus nevstal z mrtvých!“

„Jak to?“

„To nikdo nedokáže, aby vstal z mrtvých!“

„Ale vždyť On byl Syn Boží, a tolik mrtvých vzkřísil předtím — vzpomeň, mládence naimského, dceru Jairovu, přítele svého Lazara . . .!“

„To je také samá lež, slova pravdy na tom všem není, Kristus byl lhář a podvodník a vy také jste lhář a podvodník, a co vy vykládáte, je samá bajka a samá lež!“

Pohled mezi žáky a žákyně stačil. Tam nebo onde v dětských tvářích taková ošklivá, pekelná přímo radost: „Ten mu to dal! Jen víc ještě, víc!“

A jinde — tolik hrůzy, strachu, plachosti i bolu je v dětských očích. Jako když chytne ptáčka a v jeho očíčkách vidíte celou hrůzu nad tím, nezasáhne-li jej smrtelná rána . . .

V té chvíli Kristus trpěl, krvácel, ba umíral v tolikých srdečkách . . .

„Líto je mi zástupu“ — „Otče, odpusť, neboť nevědí, co činí“ — tato slova Mistrova šla kněžským srdcem, úpícím ve strašném, strašném, nepopsatelném bolu v té chvíli, když viděl, jakou spoušť vlci hltaví způsobili i v duších maličkých, těch, kteří ještě tak cele a úplně mají patřiti Kristu . . .

A nikdy v životě nepoznal onen kněz tak strašlivou pravdivost slov Kristových o tom, že by tomu, který pohoršuje jedno maličké, bylo lépe, kdyby mu dali kolem krku žernov osličí a jej vnořili do hlubin vod, než mu bude, až stane před věčným Soudcem . . .

*

Ve škole. Listuji v seznamu žáků. A je mi smutno. 4
Bez vyznání. Bez vyznání. Československý. A zase — bez vyznání. Tak to jde, a čím dále listuji, tím je mi smutněji. Tolik je mladých duší, odtržených od Božského Přítele dítek. A otcové? Železniční zřízenec, průvodčí vlaku, strojvedoucí, železničář, samý železničář, jako bílá vrána objeví se příslušník jiné kategorie zaměstnanecké nebo jiného povolání vůbec. Taková děsná spousta mezi železničáři českými v menšinovém městě a kraji.

Za mnou přišel železničář. Náš. Tělem a duší, muž zlatého srdce. Hovořím s ním o přebolestné kapitole — tolik že jeho kolegů stojí v protivném táboře. A on mi vypravuje: „Z toho si nic nedělejte, ti lidé odpadli, ale ve svých srdcích jsou věřící. Já je v noci budím, když musí do služby, málokterý, když vstává, vstává, aniž by se znamenal svatým křížem. Vystoupil z víry, je bez vyznání, ale každý den začíná a končí křížem. A na

Svaté Hoře jsem se nejednou setkal s kolegou, který je bez vyznání nebo československý.“

Teror, strašný teror, strach, móda, ohledy, snaha po „dobrém oku“ nahoře, posměch, to všechno rozhodovalo tehdy, když se dali vypsat z víry. Vím to, dobře to vím.

Stejně dobře, jako vím, že věčně pravdivá jsou slova Kristova: Žeň by byla hojná . . .

Leč k jedné ještě věci musí nám fakt tento býti pobídkou: Abychom následovali výzvy svatého Augustina — abychom milovali, vroucně, celou duší milovali bloudící a jen blud a ne osoby nenáviděli! A tato láska naše k ním usnadní jím cestu zpět stejně jako modlitby naše, ve kterých jich máme vzpomínati!

*

- 5 Náhodou vedla mne cesta kolem svahu, v němž lidé, nemající jinde přístřeší, si upravili díry a v nich bydlí. Ano, díry, neboť jiný výraz stěží by vystihl malé jeskyňky, v nichž žijí nebo živoří lidé, stejně k obrazu Božímu stvoření jako my. — V tom před jednou z nich „známý“ — totiž občan, který k nám občas chodí do kostela: „Co vy tady u nás v naší vilové čtvrti? A pojďte jen dál, takovou návštěvu jsem tu ještě neměl. To víte, tři roky jsem bez stálé práce, protloukám se životem jak jen mohu, ale vždy poctivě a tak jsem rád, že, nemám-li už tu střechu nad hlavou, že aspoň tu skálu.“

Matné světlo svíčky, kterou zapálil, osvětlovalo místnost. Trpkost rozhostila se v mém nitru. V době humanismu a bytové hygieny musí takhle bydlet člověk, pět minut od desítek, ne-li stovek pěkných a z části i velmi přepychových vil, postavených za státní garancie . . .

V koutku proletářského „bytu“ vidím cosi nezvyklého. Můj hostitel zpozoroval, kam se to dívám. A při-

stoupil ke kříži, v koutě visícímu, přejel jej láskyplně tvrdou, mozolnou rukou a hlasem, třesoucím se pohybem, řekl mi: „Kristus — kříž — to je to poslední, co mne a mnohého z nás na světě zbytečných lidí drží. Věřte, velebný pane, jinak bychom vraždili na potkání.“

A když jsem odcházel, byli jsme si tak blízcí. To Kristus a Jeho kříž nás sblížil . . .

*

V sacellu, kapli benediktinského opatství v Emau- 6
zích mají na zdi vzácný obraz, mistrný štětec zachytil starozákonní scénu, o níž druhá kniha Mojžíšova praví:

„Poté přišel Amalek a jal se bojovati proti synům Israelovým v Rafidim. Mojžíš pravil Josuovi: Vyber muže a bojuj proti Amalekovi; já se pak zítra postavím na vrchol hory s holí Boží v ruce. Josue učinil, jak byl Mojžíš nařídil, a bojoval s Amalekem. Mojžíš, Aron a Hur vystoupili na vrchol hory. Pokud Mojžíš měl ruce pozvednuty, vítězil Israel, kdykoli však poněkud ruce spustil, vítězil Amalék. Poněvadž se ruce Mojžíšovy otěžovaly, vzali kámen, podložili mu jej, a on se naň posadil. Aron a Hur drželi mu pak ruce s obou stran. Tím se stalo, že ruce neklesly až do západu slunce. Tak Josue zahnal Amaleka a jeho lid ostrým meče.“

Nuže, onen obraz: Uprostřed Mojžíš, a po stranách Aron a Hur, držící ruce jeho . . . V dálce zápasící Israel, jenž může děkovati za své vítězství jen a jedině rukám k modlitbě pozdviženým svého gigantického vůdce. Význam, cena modlitby. Jak krásně a hluboce to konečně vystihlo přísloví naše: Bez Božího požehnání marné každé namáhání.

POSVĚT SE JMÉNO TVÉ!

Opět pojal ho ďábel na horu velmi vysokou a ukázal mu všecka království světa i slávu jejich a řekl: „Toto všechno tobě dám, jestliže padna, budeš se mi klaněti. „Tu řekl mu Ježíš: „Odejdi, satane, neboť psáno jest: „Pánu Bohu svému budeš se klaněti a jemu jedině počtu božskou vzdávat.“

Mat. 4, 8—10.

Umřela matka. Matka kněze.

7

Matky kněží jsou jako jiné matky. A — nejsou!

Uvažte jen, co modliteb, nebesa pronášejících modliteb den co den vysílá duše matky budoucího kněze za své dítě, svého syna, aby se dočkal té největší chvíle, která kdy smrtelníkovi byla dopřána — chvíle prvního Pozdvihování . . .

Aby byl hoden přinést přesvatou Oběť. Kdy nebesa, ba Syn Boží sám je poslušen příkazu lidských úst, lidského srdce.

A pak, pak, když s očima, které nebe vidí otevřené, s očima, které oslnila bělost Hostie, pokleká k svatému přijímání — — krev z její krve, tělo z jejího těla, praví jí ta veliká, sladká a svatá slova: Tělo Pána našeho Ježíše Krista uchovej duši tvou k životu věčnému . . .

To je té chuderce mamičce, jako kdyby s ní a kolem ní plesal celý sbor andělů . . .

A srdce její kvílí a jásá, plesá a pláče: Bože, Bože věčný, je to skutečnost, je to pravda, není to sen, to nesmírné, nepochopitelně veliké štěstí?

Že mám syna — kněze — — —?

Nevím, je-li na světě většího a krásnějšího a světlejšího štěstí nad štěstí — matky primicianta.

Léta ubíhají. Na primici vzpomíná jen ta maminka. A jsou tak šťastné a krásné ty její vzpomínky.

Ale ona nevzpomíná jen! Její ruce jsou věčně pozvednuty vzhůru k nebi, její srdce nezná jiné touhy a jiné prosby nad onu: Bože, mé dítě chraň! Chceš-li obět, vezmi mne, ale dítě moje, kněze, chraň, neopouštěj . . .!

A jakým štěstím přímo hoří to srdce mateřské, když vidí, Bůh že je dobrý, tak dobrý. Že vyslyší.

Řekl jsem knězi, jehož matka umírala, že závidím jí tu smrt.

Vždyť tak krásně umírá se matce dobrého kněze. Ví, že den co den, když v rozbřesku jitra stane u oltáře Páně a na jeho prstech bude jemný pel bílé Hostie, že potom, až před ním bude Bůh v podobě chleba, jím přivolaný na oltář, že vzpomene své maminky.

A jak vroucně že vzpomene!

*

8 Matky kněží jsou jiné než ostatní matky.

Víc prožívají úzkostí. Více jejich dušemi táhne bázeň: Je hoden?

Ale k nepřirovnání větší jest jejich štěstí.

Štěstí, kterému není rovného v tomto slzavém údolí.

*

9 Nedělní večer. Slunce venku schýlilo se za mračna a hory. Prostinká kaplička exercičního domu tone v záři světél a s oltáře dívá se bílá Hostie — Chléb života.

— — Veni sancte — —

Začátek exercicií . . .

Tři dny osvěžení, občerstvení. Kněz jako operatér jemným nožíkem odřezuje to, co duši hyzdilo, co jejímu vzletu k blankytu věčnosti a krásy bránilo a žíznivě vpíjí duše do sebe slova věčné, přesvaté Pravdy — —

Jako sochař jemně a láskyplně modeluje on duši,

aby u oltáře Nejvyššího státi směla a vlévá do ní olej, by
svítila, až Pán zavolá — —

A srdcem zní chór betlémský: Pokoj lidem dobré
vůle — — *

I příroda s námi cítí, žije. Venku prší. Možná že je
to podobenství vnitřní naší očisty — možná i pláče duše
nad hříchy — —

— — Hory se přenášejí v duši a údolí se vyplňují
— — — *

Čtvrtek. Nádherné jitro. Nad mlžinami a tmou ví-
tězí slunce venku v přírodě po třech dnech deště a stínů
— —

I v duši je tak — — —

A jásavě zní kapličkou radostné „Te Deum“ a ze
svatostánku sestupuje k nám Ten, který nás učil lásce,
víře a naději, a který pravil:

„— — Vezmi kříž svůj a následuj mne — —“.

*

Večer to bylo. A elektrika uháněla pražskými uli- 10
cemi.

Taková smíšená společnost byla ve voze shromáždě-
ná, mladí a staří, prostí i „lepší“. Jedni jedou z práce,
domů, ke svým rodinám, někdo za zábavou, jak to již
bývá.

Jedeme Spálenou ulicí. Nikdo si ani nevšimne, kde
jsme. Jen jakási slečna zadívá se oknem ven. A pak její
ruka činí znamení svatého kříže.

Její soused udiveně zírá na ni, pak i on se zahledí
a ruka jeho zvedá klobouk. Kolem kostela jsme jeli,
myslí si.

A pak vůz zahýbá na Národní třídu a uhání dále.
A u Voršilek zase — znamení kříže — zvednutí klobou-

ku — ale i další ruka již se zvedá, a hle, tam opět jedna.

A vůz uhání dále, přes Vltavu, v níž se odráží lesk tisícerych žárovek, na Malou Stranu. A když jsme jeli kolem Pražského Jezulátka, nebylo již takřka nikoho, kdo by se v duchu nebyl býval poklonil Bohu.

Sursum corda — vzhůru srdce — volá a burcuje kněz při každé mši svaté. I zde znělo, neslyšitelně, ale tím působivěji, živým příkladem, takové „sursum corda“ Jediný pozdrav vytrhl z prachu všednosti k úctě Boží tolik lidí!

Hle, také apoštolát. A krásný. O němž platí slova Mistrova: „Kdo mne vyzná před lidmi . . .“

*

11 Ona. Nemožný chudáček, se zkřivenými údy. A tak chudičká na statky tohoto světa.

Tím bohatší je na lásku. O svého synovce se stará, že by vlastní matka nemohla se lépe starati. Sdílí s ním chudobu čtyř zdí proletářského příbytku. Jeho bolesti jsou bolestmi jejími i jeho starosti, jeho radosti jsou radostmi jejími.

Jen jedna veliká, nesmírná bolest hárá jejím nitrem. On kdysi — odpadl. Jako student, mladistvý, nezralý, nerozumný ještě. A pro jeho obrácení a návrat vše by byla bývala učinila, i život by dala!

Pak bylo s ní zle. Upadla na náledí a zavezli ji do nemocnice. Tam ji nohu dali do pořádku nebo vlastně nepořádku. Když domněle již byla zahojena, bylo nutno, znovu ji zlomiti. Pekelné bolesti to musely býti!

Konečně se zase objevila v našem kostele. O holi se přibelhala, A dlouho, dlouho se modlila.

Stisk ruky, slova politování, tak jsme se uvítali.

A ona s jasným úsměvem ve vyhublých tvářích mi povídá: „Co jsem vytrpěla? To už jsem zapomněla!

A já jsem ráda, tak ráda trpěla, a všechno jsem obětovala za něho, aby mu Bůh dopřál té milosti, aby našel cestu zpět k Němu, aby se vrátil do Církve svaté. A netrpěla jsem nadarmo a nemodlila jsem se bez užitku. Den co den chodívá již nyní na mši svatou, a on se vrátí opravdu se vrátí!“

A slzy jasné jako dýmanty leskly se v jejích očích, slzy nezměrného štěstí, a úsměv hrál kolem jejích rtů, takový úsměv, že na něm byl patrný odlesk nebe.

A pak se plížila domů. Ona, která utrpení dovedla změnit v požehnání. Která vše vytrpěla, aby jediná duše byla zachráněna. Ona, která tak skvěle dovedla vyřešit problém utrpení, problém, nad nímž ztroskotává tolik mužů a žen honosných jmen a domněle veliké inteligence.

*

V každé době jinak šíří se království Boží a šíří se 12
čest a sláva Jeho Jména.

Nebyl jsem ctitelem radia.

Konečně — těch volných chvil, v nichž radio by mohlo zvětšit obzory vědění či plašit mraky a mráčky, je tak málo. O nudě není ani řeči.

Pak jsem se však obrátil.

A pěl bych nyní hymny na ně.

Jak? Dovolená změnila můj názor.

Na těch několik málo dnů, které tvoří dovolená, zaljel jsem si k mamince. Děti se jí rozprchly do světa, do boje o chléb, do boje o štěstí vlastní i cizí. A tak skoro osířela. Ještě že sestríčka není daleko od ní, a pak, že člověk má to slunné vědomí: Ten lísteček či dopis, který nyní piši, najde maminka zítra ráno, jak přijde z kostela, za dveřmi. Zítra v osm hodin . . .

Byla neděle. Po mši sv. maminka u plotny chystala sváteční oběd. A na skříni rozepělo se radio. Dar bratrův

kdysi k Ježíšku. Krakov . . . mše svatá. Nadšený zpěv lidu . . . a kněze. Gloria . . . epištola . . . evangelium . . . Kredo . . . Sanktus . . . pak tajemná chvíle, kdy v dáli sestupuje Kristus . . . a Div onen hlásá nám radio . . . a my v myšlenkách vítáme Boha tak blízkého i vzdáleného . . .

Ze sterých hrdel opět jásavý zpěv . . . Celičkou mši svatou jsme promeditovali, prožili, u prosaického sporáku.

Neděle co neděle maminka poslouchá mši svatou nejen pod vysokými klenbami kostela, ale i doma, uprostřed té spousty drobných povinností, jež doléhají na ženu. A modlí se při tom . . . však víte, za koho matky se modlí . . .

Radio stalo se jí druhem v samotě její, věrným přítelem.

Od oné neděle patřím k nejnadšenějším ctitelům radia.

*

13 Předloni o dovolené to bylo. Vlak uháněl od Olomouce k Přerovu. Širou, úrodnou Hanou, oním krajem opravdu pokrokových rolníků. Leč pohled z vlaku byl smutný, ba přesmutný. Zčernalé obilí stálo ve vodě, v těžké půdě rozmoklé dlouhými dešti. Země nestačila vsáknouti do sebe všechnu vláhu a výsledek celoroční těžké práce zemědělské hynul, hníl . . .

A já si myslel: K čemu všechn lidský um, všechno vzdělání, všechna hospodářská vyspělost i nejúčelnější stroje, k čemu hnojiva umělá i přirozená, řekne-li Bůh — ne! Ne, že bych odsuzoval nebo podceňoval hospodářskou vyspělost a použití všech, i nejmodernějších věcí v hospodářství, ale vše lidské nutně musí zklamat i selhat, neřekne-li Bůh svoje zdar dávající a žehnající — „staň se!“

Vyřazuj Boha sebe více ze všeho, buduj modly rozumu a píce, opět a opět přijdou chvíle, kdy Bůh zasáhne, kdy se ozve, a někdy hlas Jeho bývá strašný! A Bůh připomíná pak pyšným lidem, že je a že bude!

Snad znáte to, co vypravuje stará legenda. Bůh seslal anděly s nebeských výšin na zem, aby se přesvědčili o tom, co lidé dělají. A když se andělé vrátili, tu celí smutní zvěstovali Hospodinu, že na světě je lidem dobře, tuze dobře. Všeho že mají hojnost, o radovánky že není nouze.

„A co říkají lidé o mně?“ přerušil Hospodin vypravování svých poslů. A z jejich úst slyšel, že nikdo na zemi si na Boha ani nevzpomene . . .

A Bůh jednal. Za nějaký čas seslal opět anděly, aby se přesvědčili, jak to na zemi chodí. A když se vrátili, tu sborem a již zdaleka vyprávěli, že kde-kdo Boha vzpomíná, o Něm mluví, že se dovolávají Jeho pomoci a prosí o Jeho přispění. Jako vyměnění že jsou lidé tím, že na ně přišly starosti, bolesti, utrpení.

Tolik, tolik je pravdy v tomto starém vyprávění. Prostý pohled kolem sebe nás o tom přesvědčí.

Kdesi čeká u dveří domu matka. Den co den čeká, až se listonoš objeví, den co den doufá a den co den vrací se do svého příbytku s hlubokým smutkem v oku a srdci. Má dítě ve světě, ale toto dítě nepíše, nevzpomíná, zapomíná, že je tu jedno srdce, které dychtí po vzpomínce být sebekratší.

A lidé těší smutnou maminku: „Z toho si nic nedělejte, jemu se jistě vede tuze dobře! Však, kdyby mu bylo zle, to by si hned vzpomněl!“

A to, co platí o poměru dětí k rodičům, to platí i o poměru nás lidí k Bohu. Kdo nikdy očima plnými slz se nezadíval k nebesům, ten nikdy Boha neviděl!

14 Po pohřbu byla, druhého dne, zádušní mše svatá za zesnulou manželku a matku. Příbuzní zasedli na čestná místa v bezprostřední blízkosti oltáře. Vše bylo v hlubokém smutku.

Je pozdvihování — nejsvětější chvíle mše svaté. Nikomu z pozůstalých ani nenapadne, aby sklonil koleno. Je svaté přijímání. Na dosah ruky od manžela-vdovce klade kněz Tělo Páně na jazyk přijímajících, ať on tam sedí, nohu přes nohu křížem položené a dívá se — snad je to pro něho zajímavé divadlo, dále asi nic, vůbec nic.

Je po mši svaté. Kněz u oltáře modlí se střídavě s věřícími tři Otčenáše za duši zesnulé. Cizí lidé se modlí, vlastní příbuzní nepohnuli rty . . .

A tu jsem si řekl: Ubohá mrtvá, ubohá! Za tvou duši se tvoji lidé věru nepomodlí ani Otčenáš . . . oč chudší budeš nejchudší své sousedky na svatém poli hřbitovním!

A nemyslete si, že šlo o ženu liberálního snad profesora nebo advokáta, muže vědění a učenosti. Ne, to byla zádušní mše svatá za ženu pana krejčovského mistra X Y . . .

*

15 Jindy to bylo. Z léčebného ústavu konal se pohřeb řeholní sestřičky, která tam ošetřovala nemocné. Se slzami v očích loučily se s ní a doprovázely ji na poslední její cestě řeholní sestřičky její, zapěly jí píseň plnou něhy a lásky a smutný průvod doprovázely svými zraky v hustém věnci u plotu shromážděné pacientky, které nesměly s nimi, nesměly ven. A nejedny rty šeptaly modlitby, nejedno oko zaslzelo — vždyť náhle, nečekaně odešla sestřička, která třiatřicet let svého života zasvětila nemocným a chudým.

Druhého dne stanul jsem opět u čerstvého jejího hrobu. A na něm veliký věnec z nádherných bílých růží.

„Poslední s Bohem — obětavé sestřičce“ — hlásalo zlato na bílé stuze.

A u jejího hrobu stálo prosté děvče. Modlilo se se mnou za zesnulou. A se slzami v očích mi pak vyprávělo, že tehdy, když jí bylo zle, když plíce její byly „jako řešeto“, zvěčnělá sestřička se jí ujala, o ni že pečovala jako vlastní matka, až se opět uzdravila.

„Do nejdelší smrti budu se za ni modlití,“ řeklo mi, když jsem odcházel . . .

Šťastná, bohatá mrtvá, vidíte?

Bohatá proto, poněvadž za ni k trůnu Božímu jde bohatost modliteb. A proto je i šťastná.

*

Už jste se někdy vůbec zamysleli nad tím, co taková 16 milosrdná sestřička je?

Neznámým hrdinům z války budují se pomníky, k nimž se pak při oficiálních oslavách kladou věnce.

A neznámými hrdinkami jsou naše sestřičky v řeholním rouše. Aby byly naprosto neznámé, pozbývají při slibech i staré svoje jméno. Z Mařenky Bílých na příklad je sestra Zikmunda, z Anežky Hrabové sestra Norberta. Přestala žít Mařenka Bílých i Anežka Hrabová — ty zapadly — umřely světu.

Neznámé hrdinky jsou to. K nim, do nemocnice nebo sanatoria dopraví se nemocný. Jak často i vlastním příbuzným se omrzelo jím se obírat. Ona, řeholní sestra, vidí ho po prvé ve svém životě. Nezná ho. A přece — věnuje mu, jeho záchraně, všechn svůj um, svůj čas, svou práci i lásku. Vlídného slova a jediných díků se jí snad za vše ani nedostane, ani za noci, probdělé u jeho lože.

„Infekční pavilon,“ hlásí nápis na jedné z nemocničních budov. Jak se jí lidé vyhýbají! Jako kdyby i vzduch kolem ní byl otrávený. Tam jsou ti, kteří mají záškrty a spálu a Bůh ví co — je nebezpečí nákazy! A tam, kde každou minutu, ba vteřinu se může nakaziti, dlí řeholní sestra . . . vše dává v oběť, mládí, zdraví, život — vše!

Kolik jich odešlo, nakažených spálou, tuberkulosou, záškrtem, morem, chřipkou . . .

Nikdo o nich neví, o nich, neznámých hrdinkách. Nikdo o nich nemluví, nepíše . . .

*

17 Mrzelo mne to s počátku nejednou, když mi bylo nakázáno, abych mši svatou obětoval v nemocniční kapli. Takový kus cesty! A na mši sv. několik málo sestřiček a někdo, kdo náhodou šel kolem, nebo nějaký „bludný“ pacient. A nevhodná doba, v sedm hodin, a v osm jsem již zas měl často býti Bůh ví kde!

Až kdysi jsem se informoval: „Prosím vás, co jsou to za sestřičky, co chodí na mou mši svatou? Vždyť konventní je již v šest hodin!“

A dostalo se mi té odpovědi: „To jsou sestry, které do rána bděly u nemocných a teprve nyní byly vystřídány.“ A pak jsem slyšel dále, že i dva i tři pacienti umřeli v noci.

Hluboce jsem byl tehdy zahanben. Hle, sestry, které bděly, které byly svědkyněmi smrtelného boje. Snad strašného, děsného. Které zatlačily víčka zhaslých očí.

Nikde jsem pak, kromě u hrobu našeho světce-zakladatele, neobětoval tak radostně mši svatou, jako v této nemocniční kapli.

*

18 Jak často, mluvíme-li o úkolech katolíků v nynější době, slycháváme slova: Což pak jednotlivec — ať již

muž nebo žena — což pak dokáže! Nic, pranic! Tady rozhoduje dav, síla, množství a nic jiného! Byla by to bláhovost, domnívati se, že jednotlivec ještě něco zmůže! Snad někdo, kdo je nahoře, tam, kde se rozhoduje, nebo někdo, kdo má společenské postavení, moc a peníze — ale takhle — jednotlivec — to je nula, učiněná nula!

A přece — není jí. A vzpomínám toho, co dokázala jedna žena. Jedna jediná žena. Která neměla ani vynikajícího společenského postavení, ani peněz, ani moci, ale za to prací a povinností, že ani nevěděla, z čeho do čeho a co dříve a co později. Která nikde nezasedávala „nahore“, ale která byla takovou tuctovou — a přece ne jen tuctovou ženou.

V dějinách anglického katolicismu je v pravém slova smyslu nesmrtelné jméno Vaughan. Je to jméno, které se v jedné a téže době vyskytovalo tak často, že to bylo tak pomalu umění, vyznati se, který Vaughan co udělal velkého pro Církev. Jen si představte, že z jediného manželství vyrostlo devatenáct — ano, devatenáct dětí Vaughanových!

A matka Vaughanová, již její děti připisovaly největší zásluhu o jejich velikost, ta byla dokonce v mládí ani ne katoličkou, ale protestantkou, a později teprve, při sňatku, přestoupila ke katolicismu, ale tak vroucně milovala pravou víru, tak milovala Církev, že dokázala to, co dokázala málokterá katolická matka jiná! My u nás právem jsme obdivovali nebožku panímámu Kolískovou z Protivanova u Boskovic na Moravě, která Církvi vychovala šest bratrů-kněží, známé to bratry Kolísky, a v sousední Bukové byli manželé Kolářovi, dosud žijící, kteří Církvi svaté ze šesti dětí vychovaly čtyři kněze, a vesměs tak krásné postavy, muže plné horlivosti — ale to všecko není ničím oproti tomu, co dokázala s milostí Boží paní Vaughanová.

Jeden její syn byl arcibiskupem westminsterským — to znamená, že současně byl primasem anglickým, druhý byl arcibiskupem sidneyským a primasem australským, další dva synové vstoupili do řádu benediktinského a založili slavné ohnisko katolicismu, opatství Fort Augustus ve Skotsku, další syn byl biskupem v Salfordu a další konečně, jehož spisy anebo lépe řečeno úryvky z nich byly přeloženy i do češtiny, byl slavný jesuita a největší z moderních apoštolů anglických, kterému se připisuje nejvíce návratů a přestoupení do Církve svaté. Pět dcer měla paní Vaughanová — a všech pět se stalo řeholnicemi!

Řekněte sami: Nemusela to býti veliká, ba, převeliká matka, že tohle dokázala při všech svých povinnostech, takhle vychovati děti? Nemusela to býti žena veliká, samotným nebem lomčující žena?

To dokázala jedna žena — a proto ať nikdo více neříká, že jednotlivec nic neznamená! Tahle žena psala svojí výchovou, svojí věrou dějiny katolicismu v Anglii na sklonku minulého a na začátku tohoto století.

*

19 Pamatuji se, jako kdyby nyní to bylo, jakým palčivě bolestným dojmem na mne zapůsobilo, když jsem kdysi za nedělní jízdy vlakem z České Třebové ku Praze viděl hromadně na polích pracující lidi. Byl jsem přece na ledacos zvyklý z liberálních krajů Moravy i Slezska, z takového Ostravska plného vniterních zmatků, ale tohle bylo něco nevidaného a pocítoval jsem přímo fysickou bolest, když jsem si uvědomil: *Tolik lidí bez neděle!*

A — nějaký čas později to bylo — jel jsem autem v neděli silnicí od Roudnice ku Praze. Kolem zbořených, zkácených a zdeformovaných soch světců a křížů. Přes vesnice, v nichž o svěcení neděle nebylo ani slechu-de-

chu, a tu jsem si uvědomil, co to je — *celé kraje bez neděle*, v důsledku toho pak bez požehnání nebes!

Tak to vypadá u nás se, svěcením neděle, u nás s plněním povinností vůči Bohu, s účastí na mši svaté . . .

V Garmisch-Partenkirchenu v Bavorsku konaly se, jak známo, předloni závody olympijské o světové mistrovství. Každý národ vyslal tam nejlepší své sportovce, aby svému národu odtamtud přinesli vítěznou trofej. V neděli dne 9. února o půl desáté hodině dopolední bylo „velké“ kázání, a po něm ohlašoval kazatel, že v onu neděli poslední mše svatá nebude jako obvykle v jedenáct hodin, ale že začne o několik minut později, poněvadž švýcarští sportovci o to žádali. Celé dopoledne že byli zaměstnáni sportem a poněvadž se dříve vrátiti nemohou a beze mše svaté nechtějí býti, odkládá se její začátek o několik minut . . .

Byli to titíž sportovci, kteří za svoje skvělé výkony pak byli vyznamenáni zlatou a stříbrnou medailí . . .

Tak se dívá cizina, moderní, plně na výši doby stojící, ba, nás předčící cizina na mši svatou nedělní a na povinnost katolíka, aby jí obcoval cele . . .

Před takovými sportovci po každé stránce — klo-
bouk dolů! A kéž bychom je následovali jak ve vítězném
zápolení na mezinárodním fóru, tak i v plnění povinností
vůči Nejvyššímu!

*

Plným právem se říká, že když silnému kuřákovi 20
přestane v nemoci chutnati fajfečka nebo cigareta, že je
s ním zle, a že je zase vyhráno, jakmile se opět dostaví
chuť ke kouření.

Ale jsou i jiné úkazy „zlepšeného“ zdravotního sta-
vu. Strýc X. onemocněl, a vážně onemocněl. Strýc X.,
který byl daleko široko proslavený svým věčným nadá-
váním, ať již k němu měl důvod nebo ne. Ale bez na-

dávání se neobešla kloudná hodina v jeho životě, tak propadl tomu zlozvyku. Tu potkám jeho manželku. — „Tož, jak je starému?“ — „Inu, už mu je, zaplať Pán Bůh, lépe.“ — „???“ — „Dnes už zase nadává jako před tím, než onemocněl.“

Je to zlozvyk z nejošklivějších, když někdo nadává a zas jen nadává. Anebo co kleteb a rouhání vychrlí tak mnohá ústa! Znal jsem jednoho takového. Myslel si, že všechen rozum všem pobral a že když rozdávali vtipnou kaši, on ji nabíral největší lžicí. Náboženství pro jeho osvětlený rozum neexistovalo. Jemu svatá jména byla jen pro posměch a k rouhání. A kdysi . . . v zimě to bylo, v panském lese kácel stromy a když jeden se již „poroučel“, neuskočil včas a již bylo zle — těžké větve dopadly na něho a rozdrtily mu nohy. „Ježíš, Maria, Josef,“ křičel a bědoval, když jej nesli domů a pak vezli do nemocnice, stále volal jen tatáž svatá jména a zcela jinak je vyslovoval než před tím . . . a když po dlouhých týdnech se vrátil z nemocnice jako zlomený, zmrzačený člověk, tu nikdo nikdy více neslyšel z jeho úst rouhání. Bůh nebývá posmíván — tuto pravdu musel on sám zkusit na sobě.

*

21 Do chudobince v Ž. byla přijata stará paní, která se živila žebrotou, ale která před tím, než tou měrou zchudla, viděla zcela jiné časy. Byla z měšťanek z nejbohatších z celého města, z jedné z nejstarších patricijských rodin.

Ano, zcela jiné časy! Tehdy, před lety, patřil jí dům na náměstí, kde vždy o Božím těle stával oltář, který od nepaměti budovala její rodina, tehdy měla kvetoucí živnost.

Až se do rodiny dostal zeť — odpadlík.

A kteréhosi dne, před válkou ještě, dostal děkanský úřad sdělení od ní, že oltář o Božím těle dále stavěti nebude, na takové věci že prý nemá peněz. Hned se nabídli čtyři jiní majitelé domů — z toho dva židé — že oltář rok co rok postaví.

A tehdy říkali lidé, že to všechno špatně dopadne. Že když ona, bohatá, od svého domu zapuzuje Krista, že ji trest nemine. Boží mlýny . . .

Dnes nemá skutečně nic. Zeťáček všechno rozhodil. O dům přišli i o živnost a peníze.

A lidé, kteří říkali, že ona sama neumře v domě, od kterého odpudila v době blahobytu svátostného Spasitele, měli pravdu.

Boží mlýny . . . *

Umřela svobodná úřednice, vzácná, ušlechtilá dívka, která činila dobře všude a všem, kde a komu dobře činiti vůbec mohla. I onen kout v kanceláři, v němž žila a působila, byl koutem tak teplým, tak milým, tak zcela jiným než ostatní chladné a vysoké místnosti kancelářské. K ní chodívaly na radu mladší kolegyně, když si nevěděly rady s pracemi, k ní zašli si kolegové a kolegyně, když temný mrak starostí se vkrádal do jejich srdcí. A nebylo člověka, kterému by se nebylo bývalo dostalo útěchy, nebylo člověka, jemuž by nebyla bývala vyhověla.

Na její pohřeb přišel snad celý podnik, v němž byla zaměstnána, filiálka peněžního ústavu. A žasl jsem nad jemným pochopením celého niterního založení zesnulé, když místo věnce na rakev zesnulé, jak móda tomu velí, sebrali mezi sebou na deset mší svatých za zvěčnělou . . . A ona neapoštolovala uprostřed psacích a počítačích strojů, uprostřed bankovních kont a tresorů jen za živa, ale i po smrti . . .

*

23 Kdysi u nás právem tak populární maršál Radecký řekl: „Znal jsem tisíce mužů, kteří se nezalekli sebe silnějšího nepřítele a kteří se s ním dovedli rváti jako lvi. Ale málo jsem ve svém životě poznal mužů, kteří by se stejnou srdnatostí se byli bývali zastali svého Boha, své víry, své církve.“

I o nedávno zesnulém polském kancléři maršálu Pilsudském se vypravuje milá epizoda, jak on se dovedl zastati víry. Byl v „lepší“ společnosti, a jak to již bývá, začali najednou řešiti kulturní problémy. Do rozhovoru zasáhl také mladý inženýr, muž známý jako výtečný technický odborník. Ale jak mluvil! Nic než posměch měl pro věci, které jiným lidem jsou nejsvětější, pro něho neexistoval ani Bůh ani žádná jiná nadzemská pravda!

Maršál Pilsudský chvíli naslouchal jeho výkladům, ale pak se pustil do mladého inženýra: „Poslechněte, pane, všechno, čemu jste se učil o technice a strojnictví, je nesmysl, čirý nesmysl! Já jako voják tomu rozumím lépe! Vaše zákony o stálosti a setrvačnosti, o parní a elektrické síle a o všem ostatním, to jsou čiré nesmysly, které jste si vy inženýři vycucali z prstů, abyste se mohli blýskati před světem a abyste mohli klamati svět!“ — Inženýr oněměl úžasem nad takovou mluvou, ale pak se přece pustil do obhajoby: „Excelence ráčí asi žertovati?“ — „Ani v nejmenším,“ horlil dále maršál Pilsudský. „Stejným právem, jakým vy jako inženýr odbýváte vám neznámé, světem však hýbající otázky náboženské, stejným právem mohu já jako voják a politik všechnu inženýrskou vědu prohlásiti za humbuk a vědomé klamání lidu. Ještě něco, pane inženýre, chci vám říci: Věřte, ani polovice dnešní nevěry by nebylo ve světě, kdyby se lidé řídili prastarou zásadou: Ševče, drž se svého kopyta! To je choroba naší doby, že lidé ve všem chtějí býti

odborníky, i když o té oné věci nemají ani ponětí, a hlavně je tomu tak, pokud jde o náboženství!“

Klobouk dolů před takovou otevřeností a mužnou obhajobou víry! Jistě onomu panu inženýrovi, který více z hlouposti než ze zlomyslnosti si náboženství vzal na paškál, jednou provždy zašla chut k podobným neoma-lenostem. A nezbývá, než Pilsudskému dáti za pravdu — více uplatňovati zásadu „ševče, drž se svého kopyta“, a kolika duším by bylo spomoženo!

*

Ve škole to bylo. Mluvím k dětem o tom, aby nikdy 24 nezapomněly na denní modlitby. Že nás modlitby spojují s Bohem, že svolávají Jeho požehnání na nás i na drahé naše, že v nich můžeme s Bohem hovořiti o všem, co nás tísní a co bychom od Něho chtěli.

V tom vyletí drobná ručka:

„Sssím, velebný pane, sssím!“

„Co chceš, Aničko!“

„Sssím, vždyť to není ani možné, abychom zapomněly na ranní a večerní modlitbu!“

„Jak to, Aničko, že ne?“

„Sssím, velebný pane, s námi se modlívá vždycky maminka a ta by nedopustila, abychom zapomněly!“

Jenže takových maminek je málo, tuze málo . . .

*

Dal jsem před vánočními svátky dětem ve škole úlo- 25 hu na téma: Můj loňský Štědrý večer. Šlo mi o to, zjistiti, jak to v rodinách chodí, co by bylo zvláště třeba zdůrazniti před svátky, aby svátky vánoční byly pro děti i jejich rodiče dobou opravdových milostí, a pak také o to, abych zjistil, které děti, příp. rodiny jsou nejpo-třebnější podpory a pomoci.

Byla to školní úloha a vedle řady tuctových odpov-ědí byly i odpovědi jiné, zcela jiné. „Blahobytné.“ Na

příklad: „Bylo asi osm hodin večer, když jsme se sešli v pokoji, abychom se navečeřeli. Měli jsme mnoho jídel, takže jsem nevěděla, co mám jísti. Nejprve přinesla maminka zajíce, potom ryby, srnec, vepřové, telecí, řízky, kotletky, a potom přinesla různé záviny, cukrovinky a nakonec vánočky. Každý si mohl vzít, co chtěl.“

A což teprve, jak bohaté byly vánoční dárky . . .

Jinde zase měli husu a kuřata a Bůh ví jaké pochoutky ještě k tomu. Piana, prsteny a náhrdelníky také jen přšely.

Ale byly i jiné Štědré večery. Kdesi čekaly děti do deseti hodin v noci, než matka-vdova se vrátila z expedice novin, v níž je zaměstnána, a pak teprve začal jejich Štědrý večer s chudičkým jídlem. A v jiné úloze jsem se dočetl, že dárků bylo tuze málo a večere velice skrovňoučká, „vždyť tatínek je bez práce . . .“

A ještě o něčem více vypravovaly úlohy. „Bylo šest hodin večer, když se celá rodina sešla k modlitbě růžencové. Mezi naší modlitbou vykropoval tatínek celý dům.“ A v jiné úloze zase čtu, s jakou vroucností se doma modlili radostný růženec. A zase jinde je napsáno: „Večeřeli jsme tak dlouho, dokud nám zvonek neoznámil, že je šest hodin. Pak jsme museli přestat jísti, protože jsme chtěli jít na půlnoční k svatému přijímání.“ — A opět jiná úloha vypravovala: „Ráno dne 24. prosince jsem byla u svatého přijímání, abych připravila Ježíškovi srdce. Když jsem přišla z kostela, nesnídala jsem jako obvykle, ale postila jsem se, jak v naší rodině je zvykem.“

Ale i zlatá zrnka lásky k bližnímu hovořila z některých úloh. V které rodině počastovali dva dráteníky, chudé syny chudé slovenské vlasti, a několik slov z další úlohy: „Poprosila jsem maminku, abych jednu z knih, kterou jsem od Ježíška dostala, směla darovati chudé

dívce. Maminka to dovolila. Druhý den jsem jí ji donesla. Nemohu zapomenouti, jakou z ní měla radost. Řekla jsem si, že to Ježíšek jistě ví, a radovala jsem se tím více. Proto nemáme míti všechno sami, ale máme vzpomínati i na chudé a opuštěné, kteří trpí bídu a hlad. Jistě že nám Pán Bůh to vše odplatí.“ — A v jiné úloze byl povzdech: „Nám bylo hej, ale hůř bylo těm, kteří necítili teplotu Štědrého večera a kteří neměli dárků, nad nimiž by se radovali. Jen zimu a hlad pocítili.“

Tak různé bývají Štědré večery v našich rodinách, českých a katolických rodinách.

Bez jediné, byť i sebe kratší modlitby, bývají Štědré večery v mnohých rodinách.

Vzpomínám toho, co o modlitbě napsal náš nesmrtelný Václav Kosmák; o stařence-výměnkářce vypravuje, že synovi přenechala celý statek a nic si nevymínila. A nyní neměl syn pro ni jediného vlídného pohledu, tím méně slova, každé sousto jí vyčítal a každé sousto lakotně a zlostně jí odměřoval. Vdaná hodná dcera s pláčem ji prosila, aby se uchýlila k ní, že na rukou ji tam všichni budou nositi. Sám pan farář jí domlouval, aby odešla od nehodného, ničemného syna, ale ona jen smutně zavrtěla hlavou: „Velebný pane, od rána do večera v tom domě všichni zlořečí; *kdybych i já odešla, kdo by se tam modlil?*“

*

Vánoční oslava v sirotčinci. Městský sirotčinec je to, ²⁶ a podle toho to také vypadá. Kristus je na vedlejší koleji. Snad docela poslední.

Slavnostní řeč. Taková jalová. Takové pobíhání kočky kolem horké kaše. Úzkostlivé vyhýbání se řečníka slovu Bůh, Kristus, Betlem.

Mluvím s dámou kuratoria. Poukazují na celou ubohost takového plácání tatíka s radnice. A ona mi

odpovídá s úsměvem: „To už je snad dvacátá nadílka zde v sirotčinci, na níž jsem, a za všechna ta léta jsem slyšela jen jeden opravdu křesťanský vánoční proslov, a to mluvil židovský radní X . . .“

*

27 A ještě — židé.

V obecné škole to bylo, na začátku školního roku, v první třídě. „Kdo z vás zná Otčenáš?“ Sem — tam se zvedala nějaká ručka, ale bylo jich tuze málo. A z těch několika málo si to ještě několik spletlo, když se hlásili nebo hlásily.

Výsledek zjištění: Otčenáš z padesáti dětí znají jen tři, z nich pak byla jedna malá židovečka, která se do katolického náboženství připlétla jako Pilát do kréda. Ale Otčenáš znala, až srdce poskočilo radostí.

A nakonec ujišťování, že u nich, v ryze židovské rodině, se denně modlí několikrát Otčenáš.

*

28 Našinec jest obrněný vůči lecjakým překvapením. A přece se dá překvapit a někdy velice velmi.

Nedávno jsem byl v kteréši naší tabákové továrně. A nechtěl jsem věřit svým zrakům, když jsem viděl v čele největšího pracovního sálu veliký — kříž. Jako jedněmi ústy, já i přítel, který byl se mnou, jsme řekli: „Hle, svatý kříž“ — bylo nám tam tak milo. Tak dobře a slunně.

Úředník, který nás provázel, sdělil nám, že kříž zde byl umístěn na prosbu dělnictva.

Kolik to lásky ke Kristu v prostých srdcích mužů a žen těžce zápolících o bytí!

A jaké to nečekané shledání s — Kristem!

A něco o tom, jak kdosi našel Krista.

Onen „kdosi“ byl bohatý mladý pán, který sebe považoval za tak inteligentního, že pro něho Bůh byl odbytou veličinou. Nanejvýš, že měl úsměv plný povýšenosti pro takové přežitky, jakými jsou Bůh, víra, věčnost, nebe.

A ten musel sfárati do šachty, aby v jejích hlubinách opět našel Boha.

Jedou, jedou dolů. On se starým, poctivým horníkem, mužem plným víry. A čím hlouběji se dostali, tím větší teplo sálalo se všech stran na ně.

„Jeje, je zde ale teplo,“ povzdychl si mladý pán. „Prosím vás, já bych rád věděl, jak daleko odsud ještě je do pekla!“

A bodrý horník na to: „Přesně vám to nepovím, pane, ale tolik vím, že utrhne-li se lano, za minutu tam bezpečně budete!“

A tato z upřímného srdce jdoucí poznámka přivedla onoho mladého pána zpět k Bohu.

„Efeta, otevři se,“ neřekl Spasitel jen jednou . . .

*

Do nemocnice dopravili asi čtyřleté děvčátko, které 29 bylo přejeto autem a tuze to odstonalo. Bylo však při vědomí a hned po tom, co se octlo v nemocnici, bylo již také na operačním stole.

Ctihodná sestra připravila vše k narkose.

„Co pak to máš, sestřičko,“ vyzvídala maličká, která se zatím uklidnila a u níž nezvyklé, nové prostředí zatlačilo vědomí bolesti.

„Dostaneš něco k přivonění a pak se ti bude tuze dobře spinkati!“

„Sestřičko, ale vy jste mi povídala, že se tu uzdravím!“

„Pravda že se uzdravíš, ale napřed se musíš hodně vyspinkati!“

Na chvíli se děvčátko zamyslo a pak řeklo, jako kdyby šlo o největší samozřejmost:

„Mám-li spinkati, pak se napřed musím pomodlit!“

A již zvedalo drobné své ručky a vroucně a důvěryplně znělo s jejích rtíčků: „Andělíčku, můj strážníčku, opatruj mi mou dušičku . . .!“

A ještě Otče náš za rodiče, pak za sourozence, za zesnulou babičku s dědečkem, a Bůh ví jak dlouho by se ještě byla bývala modlila v ztichlé operační síni, nebýti toho, že operace kvapila.

A všem bylo, jako kdyby v těch chvílích anděl neslyšitelnými kroky šel síní a když se pak lékař sklonil nad malou pacientkou, zašeptal:

„Šťastné, šťastné dítě . . .!“

Ba, bylo šťastné a záviděníhodné i v tom rozbitém, zraněném tělíčku!

*

Jeden pak z těch zločinců, kteří s ním viseli, rouhal se mu řka: „Jsi-li ty Kristus, pomoz sobě i nám.“ A druhý promluviv, káral ho řka: „Ani ty se Boha nebojíš, ježto v témže odsouzení jsi? A my zajisté spravedlivě trpíme, neboť dostáváme to, co náleží na skutky naše, ale tento neučinil nic zlého.“ I řekl k Ježíšovi: „Pane, rozpomeň se na mne, když přijdeš do království svého.“ A Ježíš řekl jemu: „Vpravdě, pravím tobě: Dnes budeš se mnou v ráji.“

Luk. 23, 39—43.

Je to nesmírná síla a útěcha pro nás, že světlem víry 30
svaté bylo nám dáno poznání života věčného. Že víme, že hrobem není všemu konec. Že víme, že celý náš pozemský život není ničím jiným než dobou zkoušky pro nás, kdy máme dokázati, že jsme hodni toho, abychom kdysi, až den našeho života se nachýlí, byli přijati do vlasti nebeské. A pod tímto zorným úhlem musíme se dívati na všechny bolesti a starosti, zklamání a soužení, jimiž je proplétán pozemský náš život.

Byla by to nesmírná knihovna, kdybychom shromáždili vše, co kdy o posmrtném životě bylo napsáno. Leč málokdy jsem četl něco tak prostého a při tom jímavého a výstižného nad to, co prostý rolník svému zcsnulému bratrovi věnuje v „Našem Slezsku“. Čteme tam po obvyklém děkování u hrobu toto tklivé rozloučení:

„Drahý bratře! Odpočiň v pokoji po boji. V tomto novém roce otevřel jsi bránu věčnosti pro naši obec, zemřel jsi letos první. Vyřiď, drahý bratře, tam za hrobem našim drahým rodičům od nás, synů, které milosrdenství Boží na světě dosud ponechává, že je pozdravujeme zbožnou modlitbou. Tolik, co prostý kvítek, kladu na tvůj čerstvý hrob s prosbou, aby země, smíšená s kostmi a po-

pelem našich drahých rodičů a předků, byla ti lehkou. Ve stínu lip u sv. Jakuba sladce odpočiň si, až tě Ježíš vzkřísí. Tvůj bratr Jan Šrom.“

Jak je to krásné — loučí se s ním v pevném vědomí, že našel svůj domov vysoko nad hvězdami . . .

*

31 Otázka z katechismu: O kom víme bezpečně, že přijde do nebe? — O malých dětech, poněvadž ty se žádného hříchu nedopustily, zní na to odpověď. A proto také nemívá kněz při dětských pohřbech paramenta černá, nýbrž bílé barvy. Nebo aspoň štólu. Poněvadž není proč truchliti, vždyť v nebi přibyl nový andělíček.

Ale i o dospělých někdy se nejen tuší, ale přímo ví — je to světec nebo světice, který nebo která se ukládají k poslednímu odpočinku. Přijdu ze školy a na stole úmrtní oznámení. Nechci věřiti svým očím, a přece je tomu tak — již jí není, té nesmírně dobré, hodné paní! Tolikráte jsem u ní dlel, co ji ranila mrtvice, kolikráte jsem k ní nesl pražskými ulicemi svátostného Spasitele, aby jí byl Chlebem a Posilou . . . Dobojovala, dotrpěla...

A před duševním zrakem jako by se rozvinul film.

Pravda, tehdy to bylo, po jejím těžkém onemocnění, když jsi držel její mrtvicí ochromenou pravici a ona se rozhovořila o minulém životě, o tom, jak je Bohu vděčná za vše a jak ráda a ochotně nyní z Jeho rukou bere i utrpení, když mi řekla: „Osmadvacet let jsme spolu s manželem, a za celou tu dobu jsme si nedali jediného zlého slova . . .“

Tichá jejich vila, to byl jiný svět než celé okolí, a taková, jaká byla matka, byly i děti. A když jsem požehnal sňatku dvou z jejich dcer, tu gratuloval jsem ženichům, a nebyla to věru žádná prázdná společenská povinnost, ale věděl jsem, že voliti tak dobře, že lépe voliti ani nemohli.

A co ona, matka, vytrpěla! A jak tiše, jak oddaně . . . Vzpomínala stále těch, kteří trpí více. Vzpomínala duši v očišči, umírajících, hladovících, těch, kteří nemají domova, nemají střechy nad hlavou. A konečně — a v tom byl kus velikosti a krásy jejího mateřství — ona říkala, že má proč trpět, že čím více bude trpět ona, tím šťastnější že budou její děti a vnoučata.

A pak, pak stanul jsem u jejího hrobu. U hrobu ženy a matky, o níž v hlubinách duše jsem byl přesvědčen, že našla svůj trvalý domov v nebesích. A nebyl jsem jediný, který takto o zesnulé smýšlel . . .

*

Vyprávěl mi kdysi šofér o příhodě, kterou zažil. 32 Po prvé byl se svým autem v dosti odlehlé, horské krajině. Při jízdě řídil se mapou, ještě více však orientačními tabulemi, umístěnými na každém rozcestí. A ač zejména těmto věnoval nejbedlivější pozornost, jen aby zavčas dospěl k stanovenému cíli a cestou nezbloudil, zpozoroval náhle, že cesty, kterými on řídil auto, nesouhlasí s cestami na mapě vyznačenými, a čím dále tím mu bylo jasnější, že zbloudil. Až přijel do kteréhosi městečka, vzdáleného cesty, po které měl jeti, zpozoroval, že nebyl to jen on sám, který zbloudil, ale tam bylo již několik šoférů, postižených stejnou smůlou, jako byla jeho, a nadávajících na příčinu této smůly: Klucidarebáci vyměnili orientační tabule u cest, takže všechna auta jela nesprávným směrem a nejzkušenější řidiči dali se zlákat na scestí. A dalo jim to notně práce, než se opět dostali na správnou cestu a než s důkladným zpožděním dospěli svého cíle.

To, co se stalo oněm šoférům, to stává se den co den tolika lidem, tak velikému procentu lidské společnosti, tak velké části i našeho národa. Duše lidská i nevědomky touží po tom, co je vyšší, nepomíjející, v ní je hluboko

vryta touha po nadhvězdém domově, ale špatně postavené a vyměněné orientační tabule svádějí jednotlivce a svádějí celé davy s pravé cesty, z pouti za jediným správným cílem. A poněvadž nikdy v dějinách nebylo tolik zloby, tolik lsti a záště proti všemu vyššímu, než jak tomu je za dnů našich, nebylo toto bloudění nikdy tak veliké, tak osudné a davové, jako je právě nyní, za našich dnů.

*

- 33 Modlíme-li se „přiď království Tvé“ máme na mysli jak Kristovo království míru a lásky na této zemi tak i nadzemský náš domov, ke kterému všichni máme spěti a na jehož prahu člověk stane v hodině svého umírání.

Tak různé bývá toto umírání lidí!

Svatý Petr — tak skvěle nám to líčí legenda Quo vadis — prchal z Říma a snažil se zachrániti svůj život, puzen touhou po tom, aby mohl dále apoštolovati, dále ke Kristu přiváděti duše. A když dlouhá staletí po něm umíral moderní apoštol, berlínský dr. Karel Sonnenschein, tu bránil se smrti zuby-nehty proto, poněvadž na této zemi bylo ještě tolik bídy tělesné a mravní, již chtěl čeliti a proti níž chtěl také a dovedl zápoliti.

Jiní zase zapomínají na království Kristovo nadzemské i pozemské a zcela jiné důvody to jsou, které je poutají k této zemi.

Boháč, veliký boháč, dlouho trpěl a strašně trpěl. On, kterému bylo teprv padesát let, měl rakovinu, a tu jej vozili od slavného lékaře k slavnému lékaři, každý vyzkoušel na něm svůj um, leč vše bylo marné . . . Nanějšve že mu ještě přidali utrpení.

Pak přišel poslední den jeho života. Aby byly bolesti zmenšeny, chtěl mu lékař dáti injekci, ale nepochodil! Kde pak! Po injekci by umřel, neprobral by se

z ní, a on že má majetek, miliony, on chce žítí a zase žítí . . .

Kněze pak, jak to již v „lepších“ rodinách bývá zvykem, zavolali, když již byl v Pánu a měl dobojováno . . .

Pohřeb měl nádherný — hrobku má nádhernou . . .

Kéž i o něm, který o smrti nechtěl ani slyšeti, se splnila prosba: Přijď království Tvé!

Takový nádherný byl jeho pohřeb.

Jsou však také jiné pohřby.

Policejní zpráva: Z mlýnské strouhy vytáhli mrtvolu mladé ženy, která tam již po několik týdnů ležela. Mrtvola byla ve značném stavu rozkladu a podle dopisu, který našli v kabelce, kterou ruce mrtvé křečovitě svíraly, seznaly, že jde o 21-letou číšnici, zaměstnanou do jejího zmizení v hostinci velmi divné pověsti. V dopise, adresovaném matce, píše, že musí odejít z tohoto světa. Že by musela jít do nemocnice a to že nechce, poněvadž by pak stěží našla místo. A proto že raději volí smrt . . .

Chudera, šla za bludičkou, a zbloudila. Ale úplně. V době, kdy teprv měla rozkvétati, zvadla pod dechem smrti, dobrovolné smrti. Po životě, který nevedl k výšinám. V němž nebylo — přijď království Tvé . . .

Pak měla pohřeb. Málo nás tam bylo. Lidé na štěstí se nedozvěděli, v kterou dobu bude pochována, a tak jsme byli ušetřeni zvědavosti, která se nezastaví ani u otevřeného hrobu. Já jsem tam byl, ministranti, hrobaři a — jediný smuteční host. Její matka to byla. Víc lidí nebylo. A jen Bůh ví, co v té chvíli, kdy zněla modlitba „přijď království Tvé“, šlo matčinou hlavou . . . Snad i ona měla na tom trochu viny, že se její dítě tak strašně vzdálilo pozemského království Kristova!

34 Nedlouho po skvělém pohřbu milionáře-velkoobchodníka byl jiný pohřeb. Z nemocnice, v níž po dvacet devět let působila jako tichý anděl míru a lásky, měla pohřeb milosrdná sestra. Takový vzor sestřičky, tichá, věčně ochotná a usměvavá, radost se na ni podívat!

Nad jejím hrobem rozhovořil se kněz, působící ve zdejším prostředí o takřka celé desíletí déle než ona působila. Tedy, rozhodně zná svoje — Pappenheimské! A tak trefně to řekl: Má-li kdo zde pohřeb, pak kdekdo se shání po tom, je-li to boháč nebo chudák. Nyní však že má pohřeb někdo, kdo je nesmírně bohatý, nesmírně! A to na statky, které neničí moli a nekazí rez a nekradou zloději.

Chudé, prosté řeholní roucho nosívala po celá desetiletí, večery, kdy nebožtík-velkoobchodník pořádával svoje slavné bankety, prosedávala s modlitbou na rtech a s láskou v srdci u lože umírajících. Tolikráte zírala smrti tváří v tvář...

Tak bohatá odešla...

*

35 Četl jsem kdysi orientální bajku, tak hlubokou a výstižnou.

U pramene kteréhosi sešli se kdysi tři pocestní, umělec, stařec a chlapec. Nad pramenem byla připevněna deska a na ní nápis: „Říd se mým příkladem!“ A zatím co si pocestní odpočinuli a čerstvou vodou se osvěžili, rozhovořili se o významu tohoto hesla.

První promluvil umělec: „Pramen tento razí si cestu táhlým údolím, pak protéká jezery, pojímá v sebe potoky a říčky a řeky a nakonec se z něho stává mohutný veletok. A nápis nad pramenem je výzvou pro nás, že neúnavně musíme pracovat, abychom se obohacovali a mocnějšími a mocnějšími se stali.“

Stařec kroutil nad tímto výkladem hlavou a začal pak sám vysvětlovati:

„Já myslím, že tenhle nápis má docela jiný smysl. Pohleďte, jak štědrý tenhle pramen je, kde komu poskytuje osvěžení. A to je pobídka pro nás, jak i my máme býti štědrí vůči svým bližním!“

Mlčky naslouchal jejich výkladům chlapec. A když se na něho obrátili, má-li on snad nějaký samostatný názor na význam nápisu, tu bez váhání odpověděl:

„Voda tohoto pramene by neznamenal nic, kdyby nebyla čistá. Když je zakalená a špinavá, pak se hnusí lidem i zvířatům. Chceš-li, aby si tě lidé vážili, buď bezúhonný a čistý!“

*

V kterém si svém adoračním kázání uvedl strahov- 36
ský ndp. opat dr. Method Zavoral následující případ:
V nemocnici setká se s řeholní sestrou-ošetřovatelkou
mladý lékař, takto neznaboh. A povídá jí: „Sestřičko,
tak je mi vás líto — představte si jen, jak vy budete zkla-
maná až umřete a seznáte, že není ani Boha ani věčnosti
ani nebe ani pekla!“

A řeholnice mu na to odpověděla: „Pane doktore,
jaképak zklamání? Nebude-li nic, pak mne nic nemůže
zklamat — ale představte si jen svůj úžas, až vy umřete
a seznáte, že je Bůh, věčnost, nebe i peklo!“

Takovou odpověď lékař onen nečekal . . .

A snad po letech ještě toho všeho vzpomínal. A snad
těch několik slov jej přimělo k tomu, aby se smířil s Bo-
hem.

*

Spisovatel Jan Haw vypravuje v překrásné své 37
knize „Něco z temného záhrobí“ následující episodku
o slovu proneseném zavčas. Bylo to ve vojenské akademii
v Saint-Cyru. Ústavní kněz, abbé Rigolot, pronesl

k akademikům skvělou přednášku o pekle. Večer pak, se svíčkou v ruce, šel chodbou do svého pokoje. Tu slyšel, že jej kdosi volá. Kterýsi setník to byl, muž divého vzezření, a ten spustil s pohrdlivým úsměvem kolem rtů: „Velebníčku, poslechněte, vy jste měl takovou skvělou promluvu o pekle — ale na jednu věc jste jistě jen náhodou zapomněl — budou nás tam dole smažiti nebo pražiti nebo péci?“

Na okamžik zadíval se velebníček na posměváčka, a pak mu řekl: „Promiňte, pane setníku, o tom vy se nejlépe přesvědčíte kdysi sám!“ A šel.

Od té doby se mu setník vyhybal na sto honů.

Léta uběhla, každý z nich dostal se někam jinam. Dvacet let později byl abbé Rigolot ve vybrané společnosti. Tu přistoupil k němu starší pán, chopil se jeho ruky a řekl mu: „Důstojný pane, já vám děkuji, vy jste mne zachránil!“

„Já vás? Jak to?“

„Nepoznáváte mne? Já jsem onen setník ze Saint-Cyru, kterému jste na jeho hloupou otázku, co se s námi stane v pekle, odpověděl, že se o tom nejlépe přesvědčím sám. Věřte mi, na tahle slova jsem nemohl zapomenouti. Deset let jsem zápolil, než jsem se poddal. Vyzpovídal jsem se a přijal jsem nejsvětější svátost. A stal se ze mne dobrý, praktický katolík.“

*

38 Čtvrtá třída obecné školy. Vejdu do třídy — „Ticho, na místa“, krotím rozdováděnou mládež. Že je rozdováděná, nedivím se, vždyť je dvanáct hodin a chudáci tu sedí již plné čtyři hodiny, a to je pro desetiletého kluka, s nímž „všichni čerti“ šijí, výkon opravdu úctyhodně veliký.

„Prosím, pane velebný“ (tak titulují místo „velebný pane“ děcka zdejší kněze), „on sem nepatří, on do ná-

boženství nechodí, on je bez vyznání!“ — „Prosím, pane velebný, on je pohan, on vůbec není pokřtěný!“ Jde o kluka, kterého po prvé vidím.

Že smí zůstatí, bylo moje samozřejmé rozhodnutí. A pak začal výklad. Getsemane. Pokoření, utrpení Bohočlověka. Slabost apoštolů, zrada nejstrašnější všech věků. „Po očku“ pozoruji svého „pohana“. Oči se mne ani na vteřinu nespustil, na rtech lpěl, div, že mi s nich nebral slova. Pozornější byl všech „pokřtěných“. A já, když jsem viděl, jak dětská jeho duše vnímá, ne, hltá neznámé jí pravdy, zapomněl jsem na opakování a na zkoušení a než jsem se nadál byla hodina u konce.

Pomodlíme se a jdeme domů. Ke mně se přitoci můj „nejnovější známý“, můj „pohan!“ „Pane velebný, smím jíti s vámi a vám nésti aktovku?“ A za chvíli: „Pane velebný, smím zase přijíti do náboženství? Dozví-li se to tatínek, tak dostanu od něho pořádně nařezáno, ale nechť“, vzpřimuje se dětská postava vedle mne a v očích kluka cosi září, jakési světlo, které není s tohoto světa.

Nejen svatý Pavel s Areopagu hlásal žasnoucím lidem neznámého jim Boha, nejen misionáři kdesi pod rovníkovým sluncem, ale i my tak činíme, často ani netušíce, že tak činíme.

A jak strašná, pro lidský rozum až nepochopitelně velká bude jednou na věčnosti odpovědnost těch, kteří maličkým bránili v tom, aby šli za největším svým Přítelem . . .

*

U souseda to bylo. Přijel nábytkový vůz a pak ještě 39 druhý. Kdosi ze sousedního domu se stěhoval. A někdo jiný za to se stěhoval na jeho místo.

Kolem vozu spousta zvědavců. Ženy a děti měly převahu. I za záclonami v sousedních domech byly viděti postavy.

A pak — to bylo výkladů! Jaké měli „tí staří“ věci a jaký nábytek mají ti „noví“, a z výkladů „informovaných“ sousedů a sousedek mohl našinec, kdyby byl býval měl zájem, zvědět, kolik z toho všeho byly zbytečnosti. O jaké snad tisícové drobnosti šlo při oněch stěhováních.

A pak se hladina zájmu na věcech „starých“ i „nových“ jaksi uklidnila. Jiné věci vstoupily v popředí pozornosti.

A zase zastavilo se auto před sousedovým domem. Zase mělo nezvyklou formu, byl to veliký, černě natřený vůz, nevzhledný a chmurný. Ani jediné okénko tam nebylo, aby jím bylo vidět, jen na stříšce byly klapky na větrání. Pohřební auto to bylo, a přijelo pro rakev s mrtvým. Několik kolemjdoucích lidí smeká. Pak vynášeli zřízenci pohřebního ústavu rakev, a za několik vteřin pohltilo ji temné nitro vozu. Motor zahučel — a kostrbatou dlažbou náměstíčka žene se vůz.

Ejhle, také — stěhování! Do nového bytu odvázejí zesnulého. Do hrobu. Pravda, dřív, to potřeboval více místa, dva nebo tři pokoje měl a kuchyň s příslušenstvím, nyní mu postačí kousek země, dva metry dlouhý a ani metr široký. A nic, pranic si nevzal s sebou, pranic z toho, co denně jej obklopovalo a k čemu snad i srdcem lnul. Nic, pranic.

Také stěhování! Kterému neujde nikdo z nás. A já jdu kostrbatou dlažbou za v dálce mizícím a na hřbitov ke kapli ujíždějícím autem a v duchu přemítám o pošetilosti nás lidí, kteří tolik, tolik lpíme na věcech, které tu kdysi vesměs zanecháme při posledním svém, ale při tom i největším svém stěhování.

*

40 Legendu jsem kdysi četl o jedné duši, která putovala do nebe. Sama a opuštěna umřela v noci kteréási chudá

žena. A její duše odletěla, ale když viděla, jak nesmírně vysoko nad ní se klene nebe, tu se zhrozila, že se tam nedostane, tak daleká, strašně daleká že je cesta, která tam vede! A co tak plna zármutku uvažovala, co dělati, slyšela láskyplný hlas samotného Boha: „Pošlu tobě vůdce,“ a již stanulo vedle ní malé, bleďoučké děťátko a vzalo ji za ruku. „Což mne už neznáš?“ hovořilo dítě. Duše se chvíli na ně dívala, a pak se jí vybavila událost několik let stará. Trhala tehdy třešně. Málo jich tehdy bylo, pramalinko. A když se rozhlédla, spatřila za plotem zahrady bleďé děťátko, jak plné touhy se dívá po třešních. A ač jich měla sama málo a upotřebení pro ně více než dosti, přece jich nasypala do dětské zástěrky tolik, že byla plničká. A sama žasla nad tím, oč se zatím, co tak uvažovala, dostala blíže k věčnému nebi. Ale vtom ji již zase někdo jiný vzal za ruku — a s úsměvem zírala na ni bleďá ženská tvář a ona slyšela: „Pamatuješ se ještě, drahá duše, jak věrně a mile jsi v mé těžké nemoci opatrovala mne i moje dítě, jak jsi o nás pečovala a se starala? A nic jsi za to neměla, vždyť já sama jsem neměla než bídu!“ A zase již o notný kus byla blíž k hvězdám. A v tom vzal ji třesoucí stařec za ruku a znaveným hlasem svým rozhovořil se k ní: „Pamatuješ, jak tehdy v noci jsi seděla u mne a jak jsi mi stírala smrtelný pot s čela, mně chudému a ode všech opuštěnému? A pamatuješ se ještě na poslední má slova: Bůh kéž ti toodplatí v tvé hodině smrti?“ — A vtom okamžiku slyšela již líbeznou hudbu rajskou a než se nadála, stannula před svým Bohem, aby z Jeho úst slyšela, že pro svoje milosrdenství došla milosrdenství u Něho.

Není to pobídka pro nás, jak i my se máme zachovati vůči chudým, trpícím a opuštěným?

A vyšel odebral se podle obyčeje svého na horu Olivetskou; jeho učedníci pak šli za ním. A když přišel na místo, řekl jim: „Modlete se, abyste nevešli v pokušení“. Poté vzdálil se od nich as na dohod kamenem a pokleknuv na kolena modlil se řka: „Otče, chceš-li, odejmi tento kalich ode mne, avšak ne má, nýbrž tvá vůle se staň!“

Luk. 22, 39—42.

Kdysi jsem četl bajku. Dole, v údolí, před chudičkou 41
svoji chatrčí, sedí nádeník, znavený celodenní prací, nespokojený malým výdělkem, a dívá se vzhůru na vrch před sebou. Knížecí zámek je tam, z jehož otevřených a osvětlených oken sem do údolí zaléhá hudba. A tak si chudák oddychne: „Bože můj, mají tihle lidé zlaté časy! Kéž bych já jednou mohl tak dobře býti na tom, jak oni jsou!“

A v téže chvíli zírá z okna zámků dolů do údolí jeho majitel. Zrak jeho bloudí krajem a spočívá konečně na chatrči nádeníkově, ozářené posledními paprsky slunce. „Bože můj, jak šťastný je dole tenhle prostý člověk, který nemá ani potuchy o tom, co já mám za starosti i za odpovědnost!“

Bajka je to, ale jádro její je pravdivé. Jde o věc, která se stále opakuje. Pokud na tomto světě budou snad jen dva lidé, budou si navzájem záviděti.

Svatba byla. A je-li svatba, zejména nějaká „lepší“, pak bývá v kostele lidstva jako o největších svátcích. Totiž, to přijdou i ti a zejména ty, kteří a které se jinak kostelu vyhýbají. A byla to „lepší“ svatba. Dcera továrníka X. vzala si bankovního dirigenta Y., staršího pána, slynoucího zámožností. Konečně před kostelem stanula auta, a nyní plnou chrámovou lodí ubírá se průvod

k oltáři. Ona, krásná, a jaké to má skvostné šaty, a náhrdelník z drahokamů, jako vlnobití jde to chrámem, šuškáni a obdivování a hlavně — závist. Takového zazobance si bere, ta se bude míti! Nebude jediného přání, které by se jí nemohlo splnití . . .

A zatím pokleká před oltářem nevěsta a z jejích očí derou se slzy . . . Marně se snaží je potlačit. Její zuby zatínají se do rtů, aby nevykřikla, aby nezaúpěla bolem trýzněného, mladého srdce, které v té chvíli se musí zřici svého snu, svého štěstí, všech těch plánů, plných slunce a něhy, které v ní vyrostly, které se musí pro peníze a majetek zřici své — veliké lásky. Třesoucím se hlasem opakuje slova snubní formule, a když pak zevlujícím a gratulujícím a závidějícím davem jde od oltáře a vidí nejedno chudé děvče, tu ona závidí, závidí chudým svým družkám, že smějí voliti podle svých srdcí, podle své lásky . . .

Kdybychom dovedli čísti v srdcích a duších, kdybychom se nespokojovali povrchem a zevnějškem, kdybychom dovedli a někdy také jen chtěli jíti na hlubinu, jak často by se nám odechtělo záviděti!

*

42 Byl pohřeb dítěte. Jediného dítěte, takového zlatého, přemilého, pětiletého děvčátka. Byla sluncem domova a každým svým pohledem a každým svým úsměvem a slovem rozdávala radost a štěstí. A nyní byl všemu, všemu konec! V malé rakvi odpočívalo drobné její tělo a o ní se uplatnila pravdivost slov básně: „Hřbitove, hřbitove, zahrado zelená, co do tebe sejí za drahá semena!“

Lidí bylo na pohřbu, na hrůzu přímo. Jedni ze soustrasti nad zarmoucenými rodiči. Druzí ze zvědavosti. Vždyť jsou takové dobré duše, které i slzy počítají a na

každý pohyb dávají veliký pozor. A k největšímu úžasu právě těchto „soucitných“ duší otec i matka málo plakali. Oni se domnívali, že budou svědky Bůh ví jakých scén — a za tím — nic! Matka nechtěla ani skákat do hrobu za rakví ani tomu nebránila, aby do něho byla spuštěna, ani hlasitě nebědovala ani si nervala vlasy. To bylo zklamání a to bylo pomlouvání toho, že to s tou láskou u inženýrovic přece jenom nebylo takové, jak se to zdálo . . . Jinak že by to bylo bývalo muselo docela jinak vypadati na pohřbu.

Nějaký týden po pohřbu vyrostl nad hrobečkem náhrobek. Kristus jako Dítě jej strážil. A na podstavci byl prostý nápis. Bez jediného zbytečného slova. A pod tím byla zlatá slova v bílém mramoru: „Bůh věděl, proč!“

Bůh věděl, Bůh ví, proč! Tato slova měli bychom my si vrýti do paměti a stále a stále opakovati a uvědomovati, kdykoliv nás potká něco nepříjemného. Kdykoliv na naše bedra je vložen kříž, kdykoliv starosti se stávají druhy našich cest a bolest společníkem našich dnů i nocí.

*

Takřka sto let byl obchod v držení téhož rodu. Na 43 průčelí obchodního domu pyšnil a pyšní se nápis — „Založeno 1844“. A dobře se jim vedlo, všem majitelům.

Až najednou se to obrátilo. Nešťastná kalkulace s dodávkami do ciziny. Veliké ztráty v důsledku konkursů a vyrovnání na trhu domácím. Vedle starého obchodního domu vyrostly konsumy, kapitálově mnohem silnější. Pak přišla do toho ještě nějaká nemoc. Urputný, leč zoufalý a bezvýsledný boj o bytí to byl. A skončil prodejem domu i obchodu v dražbě. A jiný cizí člověk se nastěhoval do starého domu.

Poslední majitel, ten, který o vše přišel, je starý pán, který za tučných a úrodných let o Pána Boha a kostel vůbec nestál. Na takové věci „nebylo kdy“. Jakpak také? Obchod bez něho byl přece nemyslitelný! A z chození do kostela nekoukají prý tisícovky.

Nyní, na stará kolena, když přišel o vše, co měl, živí se agenturou. Máslo, rybičky, uzeniny a sýry, vše to zprostředkuje a dodává on. Při veliké konkurenci je to velmi těžké živobytí. Má se oháněti více než dosti. Aby aspoň nějakou korunku vydělal. Ale takřka denně vídávám jej v kostele a v neděli bývá těsně pod kazatelnou a naslouchá slovu Božímu, aby ani jedinké mu neušlo . . .

Mluvím s ním.

„Léta letoucí nebyl jsem tak spokojený a šťastný jako nyní. Přišel jsem o všechno a našel jsem Boha. A netušíte, jaký mír se ve mně rozhostil. Nesmírný. A tak jaksi bez obav zírám budoucnosti vstříc. Bůh dal Bůh vzal, budiž jeho jméno pochváleno a jemu vše poručeno!“

Pozbyl vše — ale Boha našel.

*

- 44 Brněnské ředitelství státních drah mělo před několika lety před Silvestrem kapitální nápad: V novinách octly se vyhlášky, že na Silvestra večer bude z brněnského nádraží vypraven zvláštní vlak do neznáma. Nikdo z cestujících nebude vědět kam se jede, a na místě pro cestující předem neznámém ztráví tito silvestrovskou noc.

Jízdou do neznáma však je celý náš život. My sice známe svůj cíl, věčný cíl, leč kolik jich přes to zbloudí! Co však nikdo z nás ani netuší, tím méně pak ví, je to — kdy, kde a jak! A nikdo netuší, jakým mořem bolestí, zklamání, zármutku a bojů cesta životem povede. Neznáme ni dne ni hodiny. Cesta do neznáma . . .

*

Náhodou jsem se setkal se ženou, kterou po léta 45 znám a která v životě tolik bolestného zakusila. Po dětství, v němž ona poznala více práce než her, po mládí vyplněném shonem po denním chlebu, stala se ženou a matkou. A ani zde nemělo štěstí dlouhého trvání. Muž, dobrák od kosti, brzy začal churavěti a než uběhlo desetiletí, stála ona s půltuctem sirotek nad jeho hrobem. S dvěma, od práce zkřivenýma a znetvořenýma rukama pustila se znovu do boje. A obstála v něm. Vždyť láska mateřská divy tvoří . . .

Jenže děti její po chudičkém otci přece něco zdědily . . . plicní chorobu. A jak léta ubíhala, tak přibývalo hrobů, až zůstala sama, zůstala opuštěná na světě. Jen Kristus jí zůstal, ten Kristus, který v matném lesku věčného světla k Sobě zve všechny, kteří obtíženi jsou . . .

Tak jsem ji potkal, jak z chudičkého podkroví své světničky ve starém domě stěhovala několik kousků chudičkého svého nábytku. Postel, dvě židle. Proдалa je. „Vždyť já, samotinká, je nepotřebuji, a pak, vždyť je bídá a já každou tu korunku tak nutně potřebuji.“ A pak, pak zaleskly se slzy ve vybledlých jejích očích, které tolik, tolik se již naplakaly, když vzpomínala: „Na tom lůžku umřel můj muž. Bože, jak my jsme se měli rádi, jak my jsme byli šťastni . . . I děti na něm zemřeli . . . a na tyhle židle . . . co na ně mám vzpomínek . . .

Podal jsem jí mlčky ruku. Jsou chvíle, ve kterých by bylo — hříchem promluvit. Chvíle největšího štěstí, největšího bolu a chvíle vzpomínek na ně. Pak mluví jen srdce, a přece si lidé rozumějí, a jak dobře si rozumějí . . .

*

Ta stařenka i se svými životními vzpomínkami 46 oživila v mé mysli, když jsem dnes listoval v novinách.

Perský císař že prý prodává svůj trůn. Tedy také — kus nábytku, jenže jiného druhu, než onen té mé stařenky. Na prostém nábytku mé stařenky lpí pot její práce a práce jejího muže. A na trůnu perských císařů . . . ?

Sto čtyřicet tisíc drahokamů jej zdobí a cena jeho jde do set milionů Kč. Zhotoviti jej dal císař Abbas, který žil v letech 1585 až 1628. Nejslavnější umělci oné doby pracovali na skvostném a na světě jedinečném tomto díle. Cena jeho je tak úžasně veliká, že jen nějaký indický maharadža by jej mohl koupiti.

A vzpomínky na tento trůn . . . ty nejsou tak krásné jako vzpomínky mé stařenky. Císař Abbas, jeden z nejslavnějších na venek panovníků perských, byl mužem neslýchané ukrutnosti. Jednoho ze svých synů dal popravit, dvěma dalším dal vypáliti oči, a od té doby — kolik krve, nevinně prolité krve poskvřnilo trůn perských císařů, poskvřnilo tu bohatost zlata a slonoviny a drahokamů a kolik kleteb, strašných, k nebi pronikajících kleteb, stíhalo vládce na tomto trůně sedící . . .

*

- 47 Prostá, z měkkého dřeva zhotovená a natřená židle z podkrovní světničky chudičké stařenky a skvostný císařský trůn . . . Dva světy, tak cizí, naprosto cizí si světy. Tak zcela různé vzpomínky.

A není třeba velikých úvah nad tím, kde bylo více štěstí.

Ba ani, nad tím není třeba velikých úvah, kdo bolestněji se loučil, zda stařenka s neživými pamětníky bolesti, jež jí bylo zakoušeti, a radostí, jež prožila nebo perský císař a národ celý s trůnem, na nějž dorážely proudy lidské krve . . .

*

- 48 V nemocnici je pacient. Starý, upracovaný muž, který ve svém životě hodně strádal a se nastaral. Poctivě

se s velmi četnou rodinou protloukal životem. Tvrdé, jako ze žuly, jsou jeho ruce, s nimiž mnoho pracoval, ale jež také často sepjal k modlitbě. Lékaři vědí, že to s ním nebude dlouho trvati. I on to tuší. Veliké je jeho utrpení, ale on je přesto šťasten. On stále vzpomíná utrpení Ukřižovaného. A svoje bolesti spojuje s Jeho bolestmi. Málokdy, že by růženec nedržel ve svých upracovaných rukou. Za bloudící a za trpící obětuje vše, co musí snášeti. Zejména za jednoho z bloudících, za svého nejmladšího syna, který vlivem špatné společnosti se dostal na scestí a dosud se nevrátil. Ale on, nemocný, neztrácí naději. On ví, že Někdo mocnější může přivoditi změnu. A aby se tak stalo a aby vše bylo urychlené, trpí radostně, oddaně . . .

Minulou neděli přišel marnotratný syn za otcem do nemocnice. Vzkázali pro něho jeho sourozenci, poněvadž jim bylo řečeno, že se otec příští neděle již nedočká. Přišel takový nejistý, nesvůj. Bůh ví, jaké vzpomínky se v něm vynořily! Hodinu seděl u otce, dvě hodiny. Málokdy padlo nějaké slovo. Otec jen s námahou mohl občas pronést nějakou větu. A syn zíral na vpadlé tváře jeho a na oči v horečce plápolající. Na upracované, scvrklé ruce, v jejichž prstech stále držel růženec. Růženec, který zná z dob svého dětství. Růženec nebožky maminky . . . Tak mnoho zapomenutého probudilo se v něm. Oživlo v jeho duši. A otec, ten se modlil a zase jen modlil. Za své dítě, za svého syna.

Když uplynula doba návštěv a zvonek nelítostně zval k odchodu, vstal syn těžkopádně se židle. Slzy mu stály v očích, když hladil otcovu horkou ruku.

„Tatínku, bude jinak se mnou. Věřte, bude. Budu jiným člověkem. Nikdy jsem se tolik od vás nenaučil, jako v těchto dvou hodinách . . .“

Nejistými kroky, se svěřenou hlavou a se slzami v očích vypotácel se syn. A s blaženým úsměvem, růženec křečovitě ve svých rukou, zíral za ním otec. Klidně může nyní umíratí . . . Poslední svoje apoštolské poslání na této zemi splnil. Bože, díky Tobě za všechny bolesti . . .

*

49 Kus od něho leží jiný pacient, muž v nejlepších letech. Pln naděje v uzdravení, v život. Bolesti, hárající jeho nitrem, snáší statečně. Což, trochu bolesti, hlavní věci bude, že zase bude zdrav! A musí býti — tolik věcí na něho čeká!

„Pane doktore, upozorňuji, že za osm dnů chci domů! Však se to doma také zahojí! Že ještě mám horečku? Však ta pomine! Tak hleďte, ať to jde se mnou kupředu! Za osm dnů chci domů!“

A sestřička mi venku na chodbě šeptá: „Chudák! Je celý prolezlý rakovinou, na operačním stole jej otevřeli a zase sešili. Nic se nedá dělati, nemoc je v příliš pokročilém stadiu — nějak se mu to musí říci, aby nezapomněl na svoji duši . . .“

Cesty lidské nejsou cestami Božími a úradky lidské nejsou úradky Božími. Ne naše, ale vůle Boží se staniž!

*

50 Od očitého svědka jsem to nedávno slyšel: V nemocniční síni ležel mezi třiceti posměváky a nábožensky vlažnými lidmi patnáctiletý chlapec. Byl na tom tuze zle a smrt byla neodvratná. Milosrdná sestra, která jej ošetřovala, se ho tázala, když viděla, že již již to jde ke konci, má-li poslati pro jeho matku. „To ne, vždyť tu teprv byla včera!“ odvětil umírající. „Snad pro tvoje bratry?“ „Těm jsem byl v cestě a umírání mi nemohou ulehčiti. Ale vy, prosím vás, ctihodná sestřičko, zůstaňte u mne, prosím vás snažně o to!“

A pak začal smrtelný zápas. Byl to tuhý boj, ale současně i hlasité vyznání Boha a víry v Něho. Bezprostředně před skolem sepal chlapec ruce své a hlasem, plným nejhlubšího přesvědčení, začal se modlití nejkrásnější modlitbu, kterou umírající se může modlití: „Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvěť se jméno Tvé, buď vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi . . .“

A když dokončil svůj Otče nás a Zdrávas Maria, přidal ještě prosbu za odpuštění hříchů a o milostivé přijetí v otcovských rukou Božích. — A na konec poděkoval ještě milosrdné sestře a všem, kteří o něho v jeho nemoci pečovali. A do nejzazších koutů nemocniční síně se skrývali ti, kteří ještě před chvílí se posmívali všemu vyššímu a se rouhali a nejdnomu z nich v této chvíli tanula na mysli jeho vlastní poslední hodinka. Chlapec, patnáctiletý hoch, je poučil, co to je umírání a jak se má dokončiti běh tohoto života. A nejdnen z nich si uvědomil, oč horší je umírání pro toho, který nevěří v Boha a věčnost.

A muž, od něhož jsem toto vyprávění slyšel, řekl mi, že slzy se zaleskly tehdy v očích lékařových i tak mnohého pacienta . . .

*

A zase — v nemocnici to bylo. Zavolali mne k ne- 51
mocnému na infekčním oddělení. Sedmnáctiletý mladík, selský syn, tam umíral. Ještě poslední pomazání jsem mu mohl dáti a pak bylo všemu konec. Všem. Pod rukama mi umíral.

Vyšel jsem ven a venku, před infekčním pavilonem stál muž, o němž mi řekla sestřička, že to je otec zesnulého. Šetrně mu oznámila to, co se dalo předpokládati již v té chvíli, kdy ho odvezli z domova: Že je konec.

A v té chvíli spustil otec strašné rouhání. A jeho hněv vyvrcholil ve slovech: „Dosud jsem ještě trochu věřil, ale od této chvíle vůbec nevěřím. Není žádného

Boha! Kdyby jaký byl, pak by nebyl schopen takové nespravedlnosti, takové ukrutnosti! Kdejaká žebrácká pakáž u nás má fakanů ažaž a nikdo z nich nescípá, a našinec má jediné dítě a o to přijde! Žebrota žije a moje dítě mi umře!“

„Je to veliká chyba“, osmělil jsem se ozvati se, „že máte jen jediné dítě. Kdybyste jich měl více, pak by vás byla tato rána tak strašně nepostihla!“

„Proč nemám více dětí? Vždyť mi nemohlo vůbec ani napadnouti, že mi můj syn zemře!“

Kolika, kolika lidem, kteří se vyhýbali požehnání nebes ve vícero dětech, se toto přihodilo. A kolika se tak ještě stane!

A pak vinu na tom má Pán Bůh!

*

52 U nás je okresní chorobinec a tam je přes sto lidí, mužů a žen, mladých a mnohem více starých, pro něž by se stěží kde jinde našlo útočiště. Nemožné postavy jsou mezi nimi a Sestry svatého kříže pečují o ně a milerád věřím tomu, co kterási ctihodná sestřička mi kdysi řekla — peklo že si ti jejich chovanci a chovanky navzájem dovedou připravovati . . .

A tam je jedna chovanka, a ta je vtělenou radostí. Nikdy neviděl jsem ji smutnou, ba naopak, vejdu-li do pokoje, v němž ona leží, tu zdaleka mne vítá její pozdrav, její úsměv, a jsem-li v onom pokoji, abych nějakou duši před jejím odletem k věčnému Soudci smířil s Ním i s lidmi, pak se ani nemůže dočkat, až bude po posvátných obřadech.

A přece, je to ubohá ruina lidského těla, je mrzáček, který před dvaceti lety naposledy stál na svých nohou a od té doby leží, leží, a nikdy více nepovstane, a nejen to — i tělesné bolesti rozežírají její ubohé tělo . . .

„Tož, jak se máte?“ zněla kdysi má otázka.

A v odpověď jsem slyšel slova pronesená s takovou vroucí radostí: „Zaplať Pán Bůh, velebný pane, dobře, tak dobře . . . ani bych si nic jiného nepřála . . .“

Co myslíte, kdo jí pomáhá trpěti, proč ona tak radostně nese svůj tvrdý a chcete-li i beznadějný úděl životní, nad nímž jiný by snad zoufal a ruku svoji sám proti sobě pozvedl . . . Proč . . . ?

*

Byl jsem v divadle a na jeho prknech viděl jsem to 53 nejkrásnější a nejúchvatnější, co kdy na prknech divadelních jsem viděl. To nebyl divadelní kus, jak jsme jej zvyklí vídávati, ale bylo to kázání z nejúchvatnějších, jaké kdy jsem slyšel. Hráli Calderona: Veliké divadlo světa. Gotickou branou vešel posel Boží na jeviště a za znění pozounů vyvolával nezrozené duše z rozkazu věčného Boha na prkna. A nezrození lidé vyšli, šedivé postavy se zahalenými hlavami, a z rukou andělů přijímali svoje psané úlohy. Měli je sehráti na světovém jevišti. Paní Svět oděla je v kosti a maso a odevzdala jim věci a nástroje, které potřebovali ke své hře: Král obdržel od ní purpurový plášť i korunu, žezlo a meč, penězníka, boháče, podělila úcty hodným bříškem a skvoucími zlatými řetězy, sedlákovi odevzdala srp a sekeru, krásu oděla omamujícím půvabem, jemným rouchem i nezbytným zrcadlem, moudrost za to dostala jednotvárné roucho řeholnice s křížem na srdci. Každý dostal, čeho potřeboval — jen jeden ještě scházel, a ten se konečně řítí jako nezrozený a zahalený na jeviště. V rukou svých drží hadry chudoby a pergament s psanou úlohou. „To nechci, ne, to nechci, tohle hráti nebudu“, brání se zoufale a jeho ruce trhají pergament. „Mým údělem má býti chudoba a bída, opovržení a hlad a žízeň — pod mosty mám spáti, poněvadž mne ti, kteří v blahobytu budou žítí, budou od sebe vyháněti a odháněti!

A tohle roucho, bídné hadry, nechci, já svou úlohu nechci! Raději chci zůstatí nezrozený, než abych hrál nejbídnější úlohu, která vůbec byla rozdána, úlohu žebráka!“

A posel Boží s vážnou tváří jemu odvětil: „Poslyš, odkud víš a proč tvrdíš, že tohle je nejbídnější úloha? Celý tvůj život není ničím jiným, než vystoupením na divadelních prknech, a není rozhodující, kterou úlohu hraješ, ale jak ji sehraješ! Hra půjde jevištěm tohoto světa a tématem této hry je: Čiň dobře! Bůh s tebou!“

A žebrák přijímá svou úlohu a hra počíná. Král zasedne na trůn a povolává k sobě a vedle sebe Krásu a Peněžníka a obklopuje se půvabem žen a mocí bohatství. I Moudrost povolává k svému trůnu a bodrý sedlák zasedne k nohám trůnu. I žebrák přichází, ale kdekdo odvrací se od jeho bídných hadrů a na konec jej vyhánějí. Žena i děti mu umřely nebo je ubili. A tím více jej bolí a pálí lesk královský i nabubřelost bohatství a zarputilost sedlákova. A tak zuří proti stávajícímu společenskému řádu a volá po revoluci a převratu. Jeho ruka chápe se sekery a krví a násilím chce nastolit nový světový řád.

A tu vstupuje v cestu věřící Moudrost. Svou hlavu sama nabízí, by na sebe vzala hříchy ostatních, a v očekávání smrtelné rány modlí se za něho, žebráka. To jej zarazí — a nyní teprv uvědomuje si znovu smysl celé hry: Čiň dobře! Bůh s tebou! a on vžívá se opět do své úlohy a přijímá úděl chudoby a utrpení jako Bohem chtěnou a danou úlohu. A v lese zřídí si chudičkou chatrč a v ní žije v radostné chudobě jako poustevník.

A na jeviště vchází znovu posel Boží — hra chýlí se ke konci. Jiného ještě posla Božího volá, aby přišel a aby odňal hercům jejich úlohy — Smrt. S hlavy královny snímá Smrt korunu, z jeho rukou bere žezlo a meč —

ale král se brání a brání a nechce se odloučiti od své moci a nádhery. Kráse vymizel půvab mládí — i ona musí pryč. Ani sedlákovi nepomohl jeho odpor a nejvíce se brání bohatý penězník. S radostným srdcem uposlechli za to volání smrti Žebrák a Moudrost. A opět stojí na jevišti tajemné, zahalené postavy, bez života, bez duše. Je po hře, a nyní přichází kritika, odměna i trest. První odchází do nebe žebrák — on nejlépe sehrál svoji úlohu a on obstál ve chvíli tvrdé, kruté zkoušky. I ostatním, byť by také po napřed vykonaném pokání, dostává se odměny. Tak tak, že obstál boháč, který celým srdcem přilnul k majetku. Poslední slovo, slovo rozsudku, promluvil režisér velikého divadla světa — Bůh.

Zamyšlený šel jsem domů. A v srdci mém zněla tichá modlitba: Bože, i mně jsi přidělil úlohu ve velikém svém divadle světa. Dej mi sílu, abych ji tak dobře sehrál, abych ve chvíli, kdy padati bude opona mého života a Ty po mne zpět budeš chtít úlohu, kterou Tys mi přidělil, mohl mi říci: Přijmi odměnu, obstál jsi na prknech života! Nedej, abych kdy zapomněl, že i u mne tématem životní mé hry je: Čiň dobře! Bůh s tebou! Dej mi jas a světlo, abych poznal, že život není ničím jiným, než krátkou, vážnou hrou, při níž to nejdůležitější není — jaký úkol mám, nýbrž jak jej pojímám a plním!

*

Chodívá k nám do kostela. A nejen v neděli, ale 54 i ve všední dny.

Na Hod Boží jsem s ním mluvil. A slzy leskly se v očích starého pána. Vždyť právě je rok tomu, co zemřela mu žena. Dlouho churavěla, ale byla u něho. Nyní je tak nesmírně smutno doma, v tom bytě, který oni kdysi s láskou si upravili a kterému nebylo popřáno, po čem oni tolik toužili, dětský smích.

„Měl jsem ji strašně rád a ona mne, a zoufal bych si, nebýti Boha, nebýti těch hodin, které prožívám v kostele!“

*

55 Nikdy neprosí nadarmo ten, kdo vroucně prosí Boha, aby při něm stál. Událost dvanáct let stará, z Mostu v Čechách. V lékárně měli noční službu. Je to něco neradostného. Spáti nebo bdíti? Jakmile se usne, již zacinká zvonek. A bdí-li se, pak aby se na zákazníka čekalo jako na smilování Boží.

Pan magistr usnul. Vždyť již bylo po půlnoci.

V tom zvonek. V prvním spánku tuze malé potěšení! Kluk čekal před lékárnou a magistr, jak byl rozespalý, namíchal medicinu.

„Tak, tady máš, a táhni ke všem čertům“, ulehčil si pan magistr.

Zavřel a ulehl. A vtom — co jsem to vlastně smíchal do té mediciny? Skokem byl na nohou — Bože — Bože já jsem si to spletl — já vzal špatnou láhev — já vzal — jed! Co nyní!? Co nyní?!

A magistr, který nikdy tak zvláště na Pána Boha „nedržel“, se začal modlit. Toho si byl vědom, že lidská pomoc je vyloučena, jen nebe může zakročiti a zameziti katastrofě! Vždyť nevěděl vůbec, o koho jde, kdo je oním pacientem, kterému poslal vraždící lék!

Hory - doly sliboval, slituje-li se Bůh . . . „Zdálo se mi, že hrůzou zešílím“ — to jsou slova jeho, který dosud žije.

Vtom — nesmělé zazvonění. Zase kdosi je u dveří. A magistr vyjde — a jásá a pláče radostí a objímá kohosi, kdo také pláče, chlapce, kterému láhev s medicinou vypadla z rukou na dlažbu a tam se roztříštila v tisíce kousků . . . a který nyní se vrátil nesměle s prosbou o novou medicinu za pouhé „zaplať Pán Bůh . . .“

Od oné noci je onen magistr náboženským horlivcem.

A je to můj přítel a velmi dobrý přítel.

*

Zesnulý v pravém slova smyslu otec břevnovského 56 Vincentina, těch více než tři set mrzáčků, kteří tam žijí, prelát Msgre Řihánek, řekl mi kdysi tak přiléhavě: „My lidé počínáme si tak, jako někdo, kdo stoupá do kopce. Kolem něho zahrčí auto, je jedna dvě nahoře, a tu hubujeme, jak že ti jsou na tom dobře, kteří v autu sedí a závidíme jim, a zatím zapomínáme se dívat na lidi, kteří před námi nebo za námi jdou do téhož kopce, stejnou cestou jako my, a zatím co my jdeme s volnými rukama, oni před sebou strkají vozík nebo nesou na zádech břímě. A kdybychom se na ně podívali a nad nimi se zamysleli, tu teprv bychom pochopili, jak dobře, nesmírně dobře my na tom jsme oproti jiným lidem!“

Německý básník Hebel napsal před sto lety povídku která je věčně časová. „Kannitverstan“ je její název a autor vypravuje o mladém muži, věčném nespokojenci, který na „vandru“ za blahobytem přišel až do Amsterodamu. A tam viděl palác tak krásný, jako dosud nikde. Srdcem jeho šla závist: „Kéž bych já byl majitelem onoho paláce! Jak nesmírně bych byl šťasten!“ A současně vynořila se i jiná myšlenka — nespokojenost s Bohem, který tak nestejně rozdává svoje bohatství a který jednomu dává tolik, že si může vybudovati přepychový palác, zatím co druhý často ani nemá, kam by hlavu položil . . . A když se mimojdoucího ptal, čím že onen palác je, dostalo se mu odpovědi: „Kannitverstan!“ A potulný náš mládenec se domníval, že je to jméno onoho boháče, onoho šťastlivce.

A když pak dále se procházel ulicemi, přišel k přístavu, a tam viděl velikou loď, která právě připlula od-

kudsi ze zámoří a která nyní odkryla bohatství svého nitra. Co to bylo beden, balíků a sudů! Zvědavost jemu nedala a zase obrátil se na kohosi s dotazem, komu ona loď s celým nákladem patří, a zase se mu dostalo odpovědi: „Kannitverstan!“

A to do něho již vjel vztek. To že je spravedlnost? A od té chvíle neznalo jeho srdce větší touhy nad onu — býti oním neznámým Kannitverstanem s celým jeho pohádkovým bohatstvím.

Kteréhosi dne však se vše změnilo. Z chrámové věže zněly hrany a ulicemi města šel pohřební průvod. Čtyřspřeží táhlo vůz s drahocennou rakví a za ním šel dlouhý průvod smutečních hostí. „Koho to pochovávají?“ zněla jeho otázka, a odpověď na ni? „Kannitverstan!“ Jako když po dlouhých, chmurných dnech zazáří sluníčko, tak jemu bylo, a z prsou se mu dral povzdech: „Kannitverstane, chudáku, co máš z celého tvého bohatství? Kousek země, do kterého tě uloží, to je všechno, co tobě zbylo!“

Ono „Kannitverstan“ nebylo sice, jak on mylně se domníval, jméno boháčovo, ale prostá odpověď: „Nerozumím vám“, ale přes to vrátil se náš nespokojenec domů do své otčiny vyléčený ze vší závisti a nespokojenosti a nikdy v životě mu nechutnal tvrdý, suchý chléb tak, jak po tomto vyléčení, kdy seznal, že bohatství není všechno, ba naopak, že přijde s neodvratnou jistotou chvíle, kdy bohatství nebude *ničím* a kdy se naplní slova Kristova, že spíše projde velbloud uchem jehly, než aby boháč vešel do království nebeského . . .

*

57 Čtu v novinách, že mým dobrým známým zemřel klučina. Tak jsem se i já přidal k těm, kteří vyslovili soustrast. Vždyť mám ho, manžela, velmi horlivého na-

šince, upřímně rád. A on toho konečně je i plně hoden!

A odpověď na můj dopis:

„Vděčně přijali jsme slova, jež nám nesla útěchu. Maličký Vojtíšek jest andělíčkem, a já děkuji po pláči a nářku Bohu, že ve své vůli dal nám prožítí aspoň patnáct měsíců v největší lásce a radosti. Máme šestinedelního Františka a děkujeme Bohu, že bera, dal nám druhé dítě, aby nám nebylo smutno a abychom věděli, že Bůh je milosrdný.“

Ejhle, jak je dobře, je-li kdo — křesťanem! Už vědomí toho — jest andělíčkem — jaká to jest útěcha! Znal jsem kdysi manžely, kteří žili takřka svatě — a pak jsem od nich zvěděl, že činí pokání za strašný hřích, kterého se dopustili — nedali pokřtiti své dítě, a to zemřelo v pěti letech nepokřtěné . . . a jejich vinou je jemu zatarasena cesta do nebe . . . A to je přivedlo zpět ke zpovědnici a k svatostánku a životem plným odříkání a pokání chtěli napravit hrozný svůj čin!

Leč, o jinou ještě věc jde při tom. Viděl jsem již tolik smutku a zoufalství. Viděl jsem lidi pološílené bolem nad tím, že jim zemřel — jedináček! Leč museli si říci — naše vina, naše největší vina! Náš rod vymře proto a naše bolest je proto taková veliká a bezútěšná, poněvadž jsme více dětí míti — nechtěli! Proto, poněvadž my, slabí a ubozí lidé, jsme jednali jinak, než Bůh chtěl a přikázal!

CHLÉB NÁŠ VEZDEJŠÍ DEJ NÁM DNES!

Tu řekl mu ďábel: „Jsi-li Syn Boží, rci tomuto kameni aby se stal chlebem“. A Ježíš mu odpověděl: „Psáno jest: Ne samým chlebem živ jest člověk, nýbrž každým slovem Božím“.

Luk. 4, 3, 4.

„Já to nechápu, co to jsou za lidi! Velebný pane, 58 prosím vás, že vy jim to sám nezakázete! Každý den nebo skoro každý den u svatého přijímání, to je přece moc toho dobrého! To je i zbytečné obtěžování vás! Já bych nic neřekl, jednou za čas, budši, ale denně? Na co? To já nechápu!“

Bože můj, ono je toho tolik, tolik toho na světě, co náš ubohý lidský rozum nechápe. Co pro nás je skryto clonou neproniknutelného tajemství.

„Příteli, zda je to moc nebo není, o tom nerozhodujeme my. To ví jen Bůh, kterému nezůstávají skryté nejtajnější záhyby naší duše. Ale o něco jiného jde. Snad chcete upozorniti na ojedinělé případy, kdy někdo chodí denně k svatému přijímání, a přece nepatří k lidem dobrým; vím jako pastýř, znám svoje ovce, znám takové případy.

Ale znám i něco jiného. Denně chodí k svatému přijímání stará Rosolová. Znáte ji. Tahle ženuška po deseti-letí chodí křížovou cestou. Dokud byla mladší, měla s mužem peklo. Pak se zdálo, že se vybláznil. Dřív z toho jeho poštáckého platu neviděla takřka halíře. Všechno nechával v hospodách a u ženštin. Pak bylo nějaký čas lépe. A pak, pak se to zase vrátilo. Pro jiné má peníze a sladká slova. Pro svoji ženu jen nadávky a bití. Víte, že by už dávno někde pod vlakem byla bývala ukončila svůj, jak lidé říkají, psí život, nebyti denního svatého přijímání?

Nebo — Holečková. Mrzák od narození. Nikdy neužila nic dobrého. Všem stála vždy v cestě. A sám víte, že se nenajde tak hnedle usměvavější, veselejší bytost nad ni. Nedávno jsem slyšel, jak ji Mařka Krámských řekla: „Tončo, ty z toho života nemáš vůbec nic — víš, že bych já na tvém místě si vzala provaz?“ — A Holečková to neudělala a neudělá. Víte proč? Denní svaté přijímání.

Nebo — dceruška Volných. Je z nejkrásnějších v celém městě. Nejen tělesně, ale i duševně. Jak to doma vypadá, jistě víte. Otec je od matky pryč. O mladší její sestře se povídá a pokud vím ne bezdůvodně, že ji matka měla se židem, u nějž bydlí. Ještě nyní si její matka každé prázdniny vyletí na pár týdnů s tím starým židem do hor. Řekl byste — pařeníště. A přece v něm vyrostla a roste stále ještě — lilie. Proč? Denní svaté přijímání. Bez něho by Miluše Volných nebyla již dávno tím, čím je.

Nebo — starý Bláha. Pensista od dráhy. Zlatý a svatý člověk. Tak věřící, tak pokorný, který dráze vrací uhlí deputátní, které nepotřebuje. Ostatní říkají — blázen. Inu, poctivcům se takové tituly dostávají snadno. Největší touha jeho života je, aby jeho syn kdysi byl hoden toho, býti knězem. A modlitby jeho prorážejí nebesa . . .

Stejně jako staré Schustrové. Takoví hodní lidé to byli. A jejich syn, když byl v učení, upadl mezi lotry. Nadobro se zkazil. Pro podvody byl i zavřen již a každou chvíli přijde nějaký dotaz k policii, co a jak s ním. Bůh ví, kde se nyní toulá jako marnotratný syn světem. A jeho maminka, stará Schustrová, je jako svatá Monika. Život by dala v tu minutu, kdyby mohla zachrániti svoje dítě. A tak se modlí, trpělivě, oddaně, den co den — a každé svaté přijímání obětuje za zbloudilé svoje dítě.

A — počkejte, ještě jedna chodí denně. Vavrečková. Lékař u ní zjistil žaludeční vředy. Inu, možná že

to je i rakovina. Musí na operaci. Ale to se řekne — na operaci — kdy doma je pět malých dětí, jako píšaly u varhan. Vráti se z nemocnice — nevrátí? A tak prosí Boha, aby vše dobře dopadlo, aby dětem a té dřině doma zůstala zachována. Klobouk dolů před uměním lékařů. Ale již jednou jsem slyšel z úst jejich, že se jim povedly operace takové, že se musel předpokládati vyšší, nadzemský vliv, zásah nebes. Konečně, znáte spisek našeho skvělého, nám Pánem Bohem v pravý čas daného dra Hynka: „Existují zázraky?“ Píše tam o tom, co se stalo dobrému mému příteli, mokrolazeckému vyměnkáři Janu Glabazňovi. U Šprongla v Pelhřimově vyšel onen spisek, který by zasluhoval, aby přišel do všech domácností. A tam máte tak pádně dokázáno, že existují zázraky i za našich dnů, a já, poněvadž pana Glabazňu tak dobře znám a poněvadž si dopisujeme, mohu to potvrditi tím více. A ona, Vavrečková, nyní, kdy její žaludek o pozemském chlebu nechce slyšeti, živí se Chlebem s nebes. Živí se Chlebem života. A prosí, doufá, věří!

Příteli, to všechno, co hárá každou jednotlivou duší, musíte znáti. A pak ani slovem nebudete proti tomu, aby ten nebo ta denně přijímali. Ba naopak. Budete jim záviděti jejich krásnou velikou víru. Víru, která hory přenáší. Víra, která nebesy otrásá.

A nejen to. Kdybyste všechno to, co tak mnohým srdcem táhne, všechny ty bolesti a strasti, radosti a naděje, boje, a pokušení znal, jak je znám já jako kněz, kterému lidé otvírají své nitro více, k nepřirovnání více než vůči jinému, věřte, vy byste mi záviděl a z té duše záviděl, že denně při mši svaté smím otvírati svatostánek. Že do svých nehodných rukou smím bráti Chléb života, abych Jej vložil na prahnoucí rty, do dychtících úst. Záviděl byste mi, že u těch — a právě u těchto lidí smím býti prostředníkem mezi Bohem a lidmi. Mezi nebesy a zemi.

A věřte — ještě něco. Právě v těchto chvílích více než jindy cítí našinec tu velikost, tu svatost, tu sladkost jha, býti knězem Kristovým!“

Podali jsme si beze slova ruce. A s hlavou hluboce skloněnou odešel host z mého pokoje.

*

59 Ztichlým, večerním soumrakem zahaleným krajem jsem šel.

S polí zmizelo obilí. Zlatou pšenici zavezli do stodol.

Aby chlebem se stala. By její klasy a zrna sílu a život daly těm, kteří hladoví. Aby chléb z nich byl i bělostné hostie.

Hostie, v jejichž podobu sestoupíš Ty, bys za zpěvu choru andělů vešel do duší, hladovících po Tobě, Ty věčná Pravdo a Sílo!

Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou . . .

*

60 Vzpomínám na to, co kdysi nám, když jsem ještě studoval, vyprávěl náš profesor náboženství a nynější farář ve Strahovicích na Hlučínsku dr. Josef Vrchovecký. On pocházel z Hlučínska, které tak dlouho podléhalo Prusku a které svého času bylo vydáno Bismarkovu kulturnímu boji. A tehdy v Prusku byla zakázána i bohoslužba.

A tu kteréši neděle přišla do Hrabyně, známého poutního místa slezského, odpoledne po sv. požehnání stařenka a prosila, aby jí bylo podáno svaté přijímání.

„Cože, nyní, ve tři hodiny odpoledne chcete k svatému přijímání? Co vás nemá — to přece musíte vědět, že se chodí jen ráno. dokud člověk je lačný!“

„Vždyť já jsem lačná, od časného rána jsem na nohou, putuji sem, a neměla jsem kouska jídla nebo kapku nápoje v ústech . . .“

Co si myslíte, proč tahle stařenka po celotýdenní dřině Bůh ví kolik hodin o hladu a žízní šlapala, než poklekla před svatostánkem a než na jejích rtech a v její duši se octl Chléb života . . . ?

*

Byl jsem doma. A tam jsem se sešel s třiaosmdesáti- 61
letou stařenkou, opuštěnou vdovou, která mi vypravovala v nejhrubších obrysech, co prožila a jak se má.

Kdysi bývala učitelkou ručních prací. Velkou většinu z jejích žáček na začátku učitelské její kariéry dávno již hlava nebolí nebo jsou to stařenky nad hrobem. Nějakých dvacet let učila, a pak se provdala za pensionovaného železničního úředníka, a sňatkem tímto ztratila dle tehdejších norem nárok na pensi učitelskou. Šlo přece o dobrovolný odchod ze státních služeb; než — nebylo se čeho obávati. Byly tu na tehdejší poměry velmi slušný kapitálek. Pak manželova pense nebyla také malá.

Ještě před válkou zemřel manžel. Nárok na pensi po něm neměla. Ale — byly tu úspory, tož nač se báti zítřka. Než — přišla válka, a ta válka znehodnotila cenné papíry a když konečně bylo po válce, tu stála tu ona stará, opuštěná žena takřka bez prostředků. A což teprv dnes . . .

„Dnes? Dva tisíce korun mám ještě v záložně, ale na tyhle peníze nesáhnu, ty jsou na pohřeb. A jinak, z čeho žijí? Bože můj, vždyť člověk toho potřebuje tak malinko. Však — na moc ani peněz není. Šest set korun dostáváme od státu, tu podporu přestárých, co nám tehdy vymohl p. ministr Šrámek, a dvakrát ročně posílají mi po dvou stech korunách z ústředí naší učitelské organisace. Jsou hodní, že na mne nezapomínají. Tak mám tisíc korun ročně a vystačím s nimi. Můj pán domácí je člověk zlatého srdce, čtrnáct korun mu měsíčně platím za tu světnici. A jeho paní ještě na mne pamatuje

kouskem jídla. Maso si kupují jen vždycky v neděli za dvě koruny kousek, když jdu z kostelíčka. A Pán Bůh mne má rád, že nejsem nemocná, že neležím. To by pak bylo zle se mnou! A tak žiji — mléko a káva a chléb.“

„A jste spokojena?“

„Bože můj, jak bych nebyla. Jsou lidé, kteří jsou mnohem hůř na tom než jsem já. Jen ten svět je nyní takový zlý. Nedávno tu byla za mnou ženská, a když odešla, ztratilo se mi třicet korun. To víte, když na rok mám tisíc korun, že těch třicet jsou pro mne velké peníze. Ale co dělají. Peníze jak peníze, svědků není, a tak jsem se musela pořádně uskrovnit, abych tu ztrátu vyvážila.“

A v tentýž den, kdy jsem slyšel z úst oné stařenky, jak jí tisícovka musí stačiti na celý rok, četl jsem v novinách slova obžalovaného, muže inteligentního a kdysi tak vynikajícího společenského postavení: Tisíc korun že potřeboval — denně!

A není to jediný, jehož požadavky jsou tak do nebe volající a přehnané, jenže jiní nepřicházejí do styku s paragrafy. Tisíc korun denně v době, kdy jiní hladoví, kdy mladí lidé sahají k sebevraždě, poněvadž nemohou najít práci a existenci, to je rub našeho fangličkářství a falešného bratříčkování!

A maně člověku napadá podobenství o chudém Lazarovi a o v přepychu a denním hodování žijícím boháčovi. A jako příčinou bezohlednosti a tvrdé, vraždící sobeckosti onoho boháče v Kristově podobenství bylo to, že nevěřil, tak je tomu i dnes. Nadělejte z proletářů dnešních milionářů, dejte jim moc a peníze — a oni ani o vlas nebudou jinak jednati než ti, kteří moc a peníze mají dnes. Nebo jednali by ještě hůř . . .

Bez víry nedá se zreformovati ani jeden člověk. Což teprv celý národ nebo celá lidská společnost.

V našem kostele byla svatba. Chudý ženich, chudá 62
nevěsta. Nikoho neměli. A šli k oltáři, aby před zástup-
cem Božím si slíbili věrnost pro všechny dny, které jim
Pán popřeje.

Najdou se lidé, kteří takové sňatky odsuzují: Když
nic nemají, ať se nežení, slyšel jsem nejednou. Snad je
něco pravdy na tom. Snad. Ale titíž lidé, kteří odsuzují
sňatky chudých, obyčejně ani nehlesnou, vidí-li, že někdo
žije v konkubinátě . . .

Ani svědky ti naši ženiši neměli. Ale tu se nabídl
denní návštěvník kostela, vzorný otec a manžel, že půjde
za svědka. A šel. A když bylo po posvátných obřadech,
ptal se novomanželů: „A což, kde máte svatební hosti-
nu?“ Odpověď byla, že nemají. Že půjdou do hostince
na oběd.

A onen jim řekl: „Pojďte ke mně. Máme dnes husu,
a dva více u stolu, i když nás je hezký řádek, to se snese.“

Do nejdelší smrti nezapomenou tito novomanželé
na svatební svůj oběd. Nebyl pod cizí střechou — jako
doma byli — u těch, kteří sami neoplývají pozemskými
statky, ale vědí, že to, co chudými činí — a zejména
v tak památný den — činí Tomu, který nic nenechá bez
odměny . . .

*

O mé dovolené to bylo.

63

Horký, nelítostně horký den to byl, kdy jsem přijel
po Bůh ví jak dlouhém cestování do Prostějova. A tuze
málo mne blažilo to, že mám s sebou těžký svůj cestovní
kufr, svrchník a deštník. Vždyť vypraví-li se našinec do
světa, to mívá těch potřebných i nepotřebných věcí s se-
bou!

Přesedl jsem a pak se lokálka dala do běhu z hlav-
ního nádraží prostějovského k místnímu. A tam — obli-
gátní nával krejčích z Dražanských hor.

Jeden z nich přisedl ke mně. Pod tíhou přistřižených vojenských látek, které si vezl domů, div že se nezlomil. A pak — slovo dalo slovo. V Konici že vysedne. Půl hodiny že pak ještě má domů. A v těch dvou obrovských balících že je látka na padesát vojenských bluz. 10 Kč 10 hal. že dostane za jednu, a že se musí přičinit, aby s celou rodinou něco vydělal. Kdyby pracoval sám, kde pak, to by to s ním dopadalo zle. To by nebylo na chleba.

A pak se rozhovořil o tom, jak to chodívalo dříve, v letech bídy a krise. Že ani tolik nevydělával, aby mohl býti přijat do nemocenského pojištění. Že neměli co do ruky a neměli co do úst.

„Zaplať Pán Bůh za tu tíhu, za tu práci, jen aby vždy byla, to je to hlavní,“ loučil se se mnou, zatím co jsem mu balíky podával oknem. Hluboko sehnutý vyplíží se z nádraží.

A mně připadal můj kufr pak tak lehkým!

*

64 Bylo to ve vánočním týdnu. Šel jsem Prahou, Národní třídou. A na dvou místech jejích viděl jsem fronty, dlouhé fronty lidí: U obchodního domu s jednotkovými cenami — „ASO“. V dlouhých řadách, nad kterými bděli policisté, stáli tam lidé a čekali, až budou vpuštěni dovnitř. Každý a každá plna touhy po tom, za své peníze si něco pořídit.

A kousek dále viděl jsem frontu jinou. Tu u vchodu do kláštera sester Voršilek stáli chudáci a nezaměstnaní, v pestré směsi starci i mladí, muži i ženy. A ti tam stáli s rukou dychtivě nataženou po skývě chleba, po míse polévky, po nejnutnějším jídle . . .

Na nejživější tepně velkoměsta dvě tak rozličné fronty. A nebyti oněch front u brány každého pražského kláštera, nevím, nevím, jak by u nás bylo. Vždyť nyní nejlépe poznáte, kde v Praze je klášter, podle toho, kde stojí

fronty prosících. A nevím, nevím, oč větší by byl počet zločinců a zločinů, nebýti toho, že tu jsou milosrdné, láskyplné ruce, které ve jménu Páně sytí hladové a napájejí žíznivé, odívají nahé a ošetřují nemocné.

S úctou vzpomínám řeholní sestry, která v kterémśi pražském klášteře řídí kuchyň. Té vytykali, že její polévky pro chudé jsou příliš dobré a nákladné. A ona s údivem se bránila: Ale vždyť to vařím pro Pána Ježíše . . .

*

K půlnoci již bylo, když zvonek zacinkal na děkan- 65
ství. S Pánem Bohem prý honem, stařence X. se přitížilo.

Spěchám do vánoční tmy ponořeného chrámu a ze svatostánku vyjímám Toho, který je Světlem světa. K stařence spěchám, která již má přes devadesát let. Několik sousedek je shromážděno kolem jejího lože, a ona, jakmile mne spatřila, zajásala: „Velebný pane, jaká to radost, jaká to radost, že jdete a nesete Nejsvětější!“ A zas a zase znovu a znovu jásala: „Jaká to radost, jaká to milost, že jste přinesl Nejsvětější!“ A zatím co se stařenka omlouvá, že vyrušila můj noční klid, já stál u jejího lože pln nevýslovné radosti . . . A na rty plné touhy vložil jsem přesvaté Tělo Spasitelovo, a než rozbřeskl nový den, vzal On, Pán nebes, s sebou duši stařenky.

*

Říká se, že děti se nikdo nedohlídá, a je to pravda. 66
Zeptejte se jen kněží a učitelů, jak musí oči míti na stopkách, aby ta drobná garda jim nepřerostla přes hlavy a aby bujnost byla zkrocena.

Učím ve škole. A náhle vidím, že cosi letí vzduchem. Nějaký svinutý papírek. A než se pořádně octl u toho, jemuž byl určen, již jsem jej měl já.

Rozbalím jej a čtu: „Napíšeš-li moje jméno na ta-

buli, pak počkej! Nikdy již ode mne nedostaneš chleba!
V plné úctě X. Y.“

On ten občanek, kterému tyto řádky byly určeny, o přestávce totiž hlídal své spoluobčanky a kdo z nich nějak zbujněl, toho jméno měl napsati na tabuli, aby pan učitel svým způsobem se jemu „odměnil“.

Nikdy již ode mne nedostaneš chleba! Zámožný synek píše chudému. Tak chudému, že mu chudoba kouká z jeho věčně smutných očí. Doma je dětí jako maku . . . a bídy není méně . . . a klukovi je nějak deset let, a tím drobným mozečkem táhne již Bůh ví jak dlouho starost — čím nasytím a naplním svůj věčně nespokojený žaludek! Ten žaludek, který ustavičně volá — jíst, jíst . . . a pro něhož doma je toho jídla tak málo, tak malinko . . .

Desetiletý chlapec a problém denního chleba
Boj o bytí a nebytí ve věku, kdy velká většina dětí nemá ani zdání o tom, jak krutým dovede býti boj o život.

A není to jediné dítě, které se tímto problémem musí obírat.

*

67 Vzkaz z nemocnice — zaopatřování.

Jdu tam. U lože dospělého jsem napřed stanul a svátostný Kristus vkouznil kus dávno zašlého dětského štěstí do jeho duše.

A pak mi povídá sestřička: „Pojďte ještě do infekčního pavilonu, máme tam desetiletou cikánečku, chuděrka strašně trpí, má ztrnutí šíje, ještě ani nebyla u první sv. zpovědi ani u sv. přijímání, tak byste jí mohl udělit poslední pomazání.“

Oho, povídám, to se ještě podívám, snad by mohlo býti i svaté přijímání!

Jdu k ní. Malé, hnědé tělíčko svíjí se na loži ve strašných bolestech. Občas dítě zaúpí, strašně, strašně

zaúpí a černé oči prosebně se upírají na mne: „Pomozte, pomozte, vždyť trpím, strašně trpím, já, která jsem s utrpením srostla . . .“

Začínám mluvit. O Ježíši. Vždyť sestřička mi prozradila, že Jeho Jméno volá, vzývá, když jí je nejhůř. Vše, co milého jsem věděl, co milého mi na mysl přišlo o Kristu, jsem jí řekl, a ústa malinké cikánky-trpitelky strhanými slabikami občas doplňovala, když jsem se zmínil o něčem známějším ze života Kristova.

„Umíš se modlit Otčenáš?“

„Umím! S matičkou jsem se denně modlívala!“

Hle, jak dobrá matka, matka-cikánka!

„A víš, proč Kristus Pán trpěl?“

„Že my lidé jsme tak zlí!“

„A víš, co to je nejsvětější Svátost oltářní, svatá Hostie?“

„Kristus Pán!“

A opět se to drobné, hnědé tělíčko svíjí, a ústa úpí, strašně, zvířecky strašně přímo.

Z břevíře honem vyhledávám obrázky. Modlíci se Ježíšek, anděl strážný. Na chvíli zapomíná cikánečka na všechny bolesti a šťastný úsměv zahrává v černých očkách. Pak zase bolesti . . . strašné bolesti.

Spěchám do nemocniční kaple. Sestřička se mnou. Pak zacinká zvonek kolem pavilonů nemocničních vzhůru k infekčnímu. V bolestných stenech dere se z úst cikánského dítěte zpověď drobných, dětských hříchů . . . Pak pozvedám drobný úlomek svaté hostie. Ejhle, Beránek Boží, který snímá hříchy světa . . . Pane, nejsem hodná . . . a na horečkou popraskané a vyschlé rtíky cikánečky-mučednice kladu svátostného Krista, zatím co na jejím čele se perlí pot, studený pot, pot bolestí . . . a svatým olejem maži jak drobné, dětské údy, které za několik hodin snad již ztuhnou. A já v té chvíli prosil Boha,

aby již — již ztuhly, aby přestalo to strašné, strašné utrpení a kvílení. Kvílení tak strašné, že pacienti ve vedlejších síních mi říkali, že srdce div neutrhne.

Hladím zpocené čelo, drobné ručky, bohatost černých kadeří. A pak mne volají povinnosti pryč. A přichází lékař, aby zmírnil bolesti, dal narkosu nebo injekci.

Snad za tři, čtyři dny stanu u dětského hrobu. A do něho vloží drobnou, chudičkou rakvičku chudého cikánského dítěte, dítěte bez domova. A budu se nad oním hrobem modlití vroucí, něhyplné modlitby Církve. A v té chvíli cele budu ovládnut slunným vědomím, že z té malé, černé cikánečky-trpitelky se stal běloskvoucí andílek, nový drahokam v přebohatém diademu svatých dětí v nebesích. A budu míti to vědomí, že ta, která po deset let svého pozemského putování neměla domova, nyní jej našla, navždy . . . U Krista!

U Božského Přítele dítek, i těch osmahlých, černých, cikánských . . .

Hle, jaká to radost, svatá radost, býti knězem! Kdo jiný je prožívá nebo má vůbec jen potuchu o tom, jak jsou veliké, svaté, krásné, ničím nepřekonatelné?

*

68 Byl jsem v době, kdy německá marka se hroutila a s ní k nespočítání existencí, v pohraničí republiky. A několik kroků od hranic měl jsem příležitost pozorovati následky zhroucení valuty: Lidé včera ještě zámožní, dnes již nevěděli, na čem jsou, a zítra byli žebráky. Jako sníh na teplém slunci rozplynuly se statisíce německých marek v nic, v bezcenné papíry. I na miliardy a biliony se počítalo.

Bylo mi líto, nesmírně líto těch přemnohých, které valutární otřesy připravily o vše. Co nyní s nimi?

A brzy o mnohém postiženém zvěděl jsem bližší zprávy: Prokleté peníze . . . nespravedlivě získané . . .

peníze, na nichž lpěla kletba . . . A Boží mlýny melou . .
jistě melou — nic jim neujde . . . A když vše to jsem
uvážil — valutární pokles i nespravedlivě získaný maje-
tek, tu viděl jsem opět, jak Bůh je spravedlivý. Že i ne-
vinný někdy trpí — vždyť úděl Jobů neznal jen Starý
zákon! Ne Někdo, kdo řídí běhy světa. A kdo sešle trest
v té chvíli, kdy vinník se domnívá, že je tak jistý. A kdy
si vědomí mlčí.

Bůh není jen milosrdný, ale i spravedlivý a trestající!

*

Celým světem jde výkřik po spravedlnosti. A celým 69
světem jde bolestné chvění, poněvadž spravedlnosti není.
A — je to zvláštní. Vždyť není dávná doba, kdy miliony
slepě věřili, že prošli branami, vedoucími k nejšťastnější
na této zemi vůbec možné říši. Kdy věřili každým úde-
rem svého srdce, že jsou pravdivá ta slova, která stále
a stále byla opakována na schůzích a táborech i v tisku
— hle, ti, kteří slouží, ba otročí Římu, slibují vám ráj
až po smrti, my však vám dáme ráj na zemi, a éra tohoto
ráje započala, nebude utiskovaných a vydíraných, ne-
bude válek a bezpráví . . .

Jel jsem kdysi v Praze elektrikou. Ve voze, nedaleko
mne, seděli dva páni. Oba tak slabí padesátníci. Mluvílo
se o hospodářských a výdělečných poměrech. A jeden
z nich začal domlouvati druhému: „Poslechni, tys ale
hlupák. Ty to nikdy nikam nedotáhneš. Chceš-li něco
znamenati a něčím býti, pak následuj mého příkladu.
Jen žádné ohledy! Podívej se jen, jak já to dělám — já
nemám žádného „usedlého“ zaměstnance. Což, kdybych
pět, deset let někoho u sebe měl mít, už by patřil k in-
ventáři, a to bych se naplatil — chtěl by vyšší plat nebo
mzdu, a tak čas od času „vypřahnu“. Prostě — je krise.
To víš, vždycky přijde nějaké období stagnace, a to je
jako stvořené pro moje záměry. Pak začínám propouštět.

Jednak méně schopné síly, ale hlavně síly, u nichž je nebezpečí, že by u mne mohly zdomácněti.

A pak nějaký týden na to přijmu nové. Samozřejmě s mnohem nižším platem — vždyť dnes za babku seženeš lidí, že bys jimi mohl Vltavu zastavit. A jde to také, nad nimi visí stále Damoklův meč propuštění — a nevěřil bys, jak báječně na tomto systému vydělávám! Ty ale, tys takový hlupák. Ty si myslíš, že u tebe každý musí zůstat až zestárne, ne-li do nejdelší smrti. U tebe dokonce jsou příplatky pro síly dlouho u tebe zaměstnané — a peníze ti takovým způsobem unikají, těžké peníze! Víš, v dnešním výdělečném životě není místa pro takové zbytečné sentimentality — bez silných loktů a bez zařatých pěstí nedotáhneš to nikam, ale zhola nikam!“

Vymírající generace! Včera jsem pochovával starěnkou. Přes osmdesát let jí bylo, a na její rakvi skvěl se kolem kříže Kristova zlatý věneček — vždyť před několika lety slavila zlatou svatbu. Deputátnicí byla u sedláka, stejně jako její muž. A před rakví nesli věnec — spoludělníci a spoludělnice jej věnovali, jak hlásal nápis na stuze. Ze selského statku měla pohřeb. Ptám se, jak to? Vždyť ona i její muž přece již léta letoucí nebyli k žádné kloudné práci? A slyším od hospodáře, který i pohřeb jí vystrojil: „Sloužili dědovi i otci, dokud byli mladí nebo při silách, tak co bych je od sebe vyháněl, když zestárnou, když k ničemu již nejsou? Ta světnička, kterou obývali, a kousek jídla, co potřebovali, to se snese, k vůli tomu na mizinu nepříjdu, ono přece musí platit — věrnost za věrnost.“ Tak prostě mi to vyprávěl, jako kdyby šlo o nejsamozřejmější věc. A slza se mu leskla v očích, když ve Jménu Otce i Syna i Ducha svatého dopadaly hřbitovní hroudy z jeho rukou na rakev starěnký, bývalé deputátnice. Typ člověka, jací vymírají. Bílá vrána v našich dobách. Člověk ze starého, dnes již

neplaticího zákona, povídá mi řídící, když jsme šli od hrobu.

Dnes již neplaticí zákon! Přítel vstupuje do mého pokoje. Muž mozolných dlaní, prostý dělník, stolař. Poctivec od kosti, pilný, snaživý. Několik měsíců byl bez práce. Nyní zase sehnal práci. Tak bídne protlouká se životem se ženou a dětmi, se starou, hluchou a proto tak věčně „kriticky“ naladěnou matkou. V očích má plno smutku. A těžce, tak těžce usedá na nabízenou židli. „Jdu vás o něco prosit,“ začíná. Vždyť to je obvyklé, to slyším takřka od každého návštěvníka, který u mne stane, a není jich málo!

„Prosím vás, vzpomeňte na mne při mši svaté. Jdu z práce. Tak rád, tak rád pracuji a jsou to chvíle nesmírně smutné, jsem-li bez práce. Ale je to nad síly. Od rána do večera slyším já i druhové moji, že z milosti šéfovy jsme živi, že každou chvíli, kdyby se mu jen zachtělo, nás může vyhoditi na dlažbu, že místo nás dostane regiment jiných. Nic mu neděláme dosti dobře a dosti rychle a při každé výplatě nám ubírá a strhuje, méně a méně je těch korunek, co nosím domů. A ve všem je svévole. Nanebevzetí Panny Marie bylo ve čtvrtek, takový veliký svátek, zejména zde u nás, a pracovalo se, a v sobotu na to jsme nepracovali, že prý není co, že nejsou objednávky. A řekne-li kdo z nás slovo, už může jíti, a kde sežene práci jinde? Věřte, taktak že se udržím, že někdy nevybuchnu, že někdy mne to nestrhne — prosím vás, vzpomeňte na mne při mši svaté, aby mi Pán Bůh dal svatou trpělivost, abych to všechno přečkal, abych nepřišel o chléb, o práci!“

Typ zaměstnavatele. Z té nové generace, která se „starým“ zákonem nemá co dělati. A že takových lidí víc a více přibývá, proto jsme chudší a chudší, proto je čím dál tím méně té práce, která blaží, naplňuje radostí

a spokojeností. Proto přibývá výkřiků po spravedlnosti, proto u nás není ráj na zemi, ale kráčíme vstříc peklu, proto všechny sliby a všechny sny se rozpadly v niveč . . .

A proč to všechno? Dávno, dávno v duši takového zaměstnavatele odumřela slova Kristova o tom, že, co učiní nebo neučiní jednomu z nejmenších, Bohu že učinil nebo neučinil. Že je hřích, strašný, do nebe o pomstu volající hřích, zadržuje-li mzdu zaměstnancům, dělníkům. Že léta letoucí se nepodíval do své vlastní duše, nepřiklekl ke zpovědnici, nebyl na kázání, nechodil na mši svatou nebo chodil-li, pak tam chodil jako farizeové za časů Kristových, farizeové, kteří se modlili: Děkuji tobě, Bože, že nejsem jako ostatní, že jsem lepší, a zatím Kristus jim vmetl do tváře tu strašnou výtku: Vy že jste lepší? Ne, nikdy ne, ale obílenými hroby jste, zevně krása a uvnitř hniloba, zápach!

Veliký zvěčnělý kancléř rakouský dr. Ignác Seipel vždycky říkával a stále opakoval: Všecky reformy a všechny sanace jsou marné, nepřivedou lepších zítřků, dokud nebudou úzce spjaty a spojeny se sanací duší!

*

70 Ve škole to bylo.

Vypravuji svým klukům o lásce k bližním. Jak vše, co jednomu z nejmenších a nejchudších dobrého i zlého činíme, samotnému Bohu činíme. A v názorných příkladech rozvádím pak ještě vše, co jsem již řekl.

A kluci moji na měšťance jsou z Bůh ví kolika obcí, a je mezi nimi hrst zámožnějších, za to však tím více chudých a jak chudých, na nichž nedostatek, kterým trpí doma, je vidět.

Tím více mi na tom záleží, abych obměkčil srdce těch, kteří mají doma o sousto více.

V době zabijaček pro děti tak přebílené, to bylo.

Jdu do třídy, leč u jejich dveří čeká na mne jeden z mých svěřenců. „Tak co, Jendo, čekáš?“

„Velebný pane — já jsem dnes Ježíškovi dal — jitrnici!“

Já v první chvíli jsem ani nechápal — kdo by také byl připraven na něco tak nezvyklého!

„Víte, velebný pane, včera jsme zabíjeli a tak jsem dal jitrnici“ — a nyní padlo jméno jednoho z nejchudobnějších žáků . . .

Já hladil kadeřavou hlavičku, stulenou na moje prsa a žhavá slza dopadla na Jendovy líce . . .

A jeho veliké, jasné oči tázavě a nechápavě zírají na mne . . . Odkud ta slza — a proč?

*

Nechtěj však nikdy díky a vděčnost za to, co činíš 71
dobrého. Jednak si tím zajistíš odměnu v nebesích a jednak se tím uchráníš tak mnohého zklamání a zabráníš tomu, abys nezatrpl. A v témže duchu veď i lidi kolem sebe!

Slavný Ivan Turgeněv vypravuje o tom miloučkou legendu. Krátce před Štědrým večerem pořádává prý Pán Bůh zvláštní slavnost v nebeském azurovém paláci. Kde jaká ctnost se jí zúčastní a tak je tam o pestrost postaráno. A všechny ctnosti jsou si dobře známé a úzce jsou zpřátelené.

Náhle vidí Bůh dvě ctnosti, které se zdánlivě ještě neznaly. Tak se chopí ruky jedné z nich a představuje ji druhé: „Dobročinnost, prosím!“

A pak ukazuje na druhou: „Vděčnost, prosím!“

A obě byly tuze udivené, co svět světem je, po prvé se setkaly . . .

Je v tom přehluboká pravda, co praví Turgeněv!

*

72 Dne 10. listopadu 1926 to bylo. V Griesu u Bozenu umírala v největší chudobě a opuštěnosti jediná dcera Dostojevského. 57 let jí bylo a když devatenáct dnů před tím přišla do Griesu, kde se jí ujali benediktini, nebylo již pomoci a lékař zjistil jako příčinu smrti — podvýživu. Hlad! A když ji, dceru jednoho z nejslavnějších Rusů, uložili do hrobu v cizině, zúčastnilo se pohřbu mimo duchovenstva jen — osm osob. A hrob její je zapomenut. Prostý dřevěný kříž, který tam postavili synové svatého Benedikta, chýlí se hlouběji a hlouběji k zemi . . .

Byl by to býval tušil, ba vůbec takovou možnost kdysi připustil Dostojevský?

*

73 A staletí před tím. Dne 23. dubna 1616. Padesátník tehdy umíral. Vousy jeho byly bílé jako sníh. A příčina smrti tatáž — podvýživa. Hlad to byl, který přivodil smrt chudého básníka na chudém slamníku žebráckého bytu. Jako sluha se kdysi probíjel životem, pak se z něho stal voják, prostý, obyčejný voják. V bitvě u Lepanta upadl do zajetí a pobyl si tam pět let, kterých vzpomínal jako nejstrašnějších celého svého na bídu tak bohatého života. A když se pak vrátil domů, dostal ubohé místočko výběrčího solné dávky. Ale ne na dlouho. Křivě jej obžalovali a on se dostal do vězení. Pak chytl se péra, a jako spisovatel dostával za svoje práce tolik, že to nestačilo k uhájení nejnutnějších životních potřeb. Proto také již v padesáti letech umíral, opuštěn, nemaje nikoho, kdo by mu oko zatlačil.

Mezi jeho spisy zaujímá nejčestnější místo jeho román „Don Quijotte“. A on sám byl Miguel Cervantes, jeden z nejslavnějších spisovatelů nejen španělských, ale celého světa, a nejen XVII. století, ale všech věků . . .

*

Žijeme v době převelikého materialismu. V době sobectví a bezohlednosti, která hraničí s krutostí. Co záleží na tom, má-li můj bližní, žije-li vůbec a jak žije, hlavní věci, že mám já a jenom já!

V takové době jsou lidé, kteří se řídí vrcholným příkazem naší svaté víry o lásce k Bohu a lásce k bližním, vzácní a velmi vzácní, a věru, nemohli bychom za našich dnů opakovati slova, kterými kdysi pohanství dávalo najevo svůj úžas nad silou a blahodárností mladého křesťanství: „Podívejte se, jak se milují! . . .“

Leč, i za našich časů jsou ještě křesťané a praví křesťané.

Módní závod, starý, dobře renomovaný. Leč i na něj dolehla krise. Lidé špatně platí, a pak, kolik je tu nových závodů! A zejména módním zbožím! V každé ulici je některý nebo dokonce je jich několik.

Má-li se závod udržeti, je třeba energických zásahů. Musí se ušetřiti na režii, jinak by nebylo možno konkurovati!

V závodě po více než tři desetiletí je zaměstnán kterýsi prodavač. Jeho požitky jsou takové, že by za ně mohly býti placeny dvě nebo tři jiné síly. To nejrozumnější by bylo, propustiti ho, a bude-li toho vůbec třeba vzíti si novou sílu. Levnou, vždy jich jest až až.

Tak by jednal každý dle našeho názvosloví „průměrný“ nebo chcete-li také „rozumný“ obchodník. Náš obchodník však je — křesťan. Poradí se s manželkou, stejně založenou jako on. Ušetřiti se musí — to je jisté — a propustiti ho, starého člověka, který však za několik let nabude nároku na plnou pensí? Propustiti ho? S 99 procentní jistotou dá se říci, že se jinde — neuchytí. Kdo by si vzal starého člověka do závodu?

Výsledek porady: Nepochytí se! Zůstane! Za to však se propustí služka, která dosud rodině byla k ruce.

Paní si vše udělá sama. Služka, hodná a poctivá, si vždy najde místo. V práci zešedivělý příručí však ne!

A tak, aby jemu a jeho rodině zůstal chléb, vzala manželka obchodníková na sebe břímě všech domácích prací!

Ejhle, tolik — křesťanství, a to — v naší době!

A ODPUSŤ NÁM NAŠE VINY, JAKOŽ I MY ODPOUŠTÍME NAŠIM VINNÍKŮM!

Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, lásky však neměl, byl bych jako měď zvučící a jako zvonec znějící. A kdybych měl prorockví a znal všechna tajemství a veškerou vědu, a kdybych měl všechnu víru, takže bych hory přenášel, lásky však kdybych neměl, ničím bych nebyl. A kdybych rozdál na pokrmy chudých veškeren statek svůj a vydal tělo své k spálení, lásky však kdybych neměl, nic by mi to neprospělo. Láska je shovívavá, dobrotivá; láska nezávidí, nechlubí se, nenadýmá se, není ctižádostivá, nehledá svého prospěchu, neroztrpčuje se, nemyslí o zlém, neraduje se z nepravosti, nýbrž raduje se s pravdou; všechno snáší, všemu věří, všeho se naděje, všechno přetrpívá. I. Kor., 13, 1—7.

Poklekl jsem v šeru ztichlého kostela, kde snoubí se 74
taj Tvé velebnosti a sladkosti s ubohou duší mojí.

A kněz Tvůj sňal břímě hříchů s mých beder.

Jak sladké, nekonečně sladké je pít z kalicha Tvého
milosrdenství!

Jak hřeje duši blízkost Tvá!

Po jednom jen dychtím: Pane, nedej, aby na sces-
tích zbloudila duše má! Dej světlo jí, by najítí mohla
vždy cestu k Tobě, Ty jediný správný Cíle, Bože můj!

*

Chci svící býti v ruce Tvé!

75

Na Srdci svém zapal, Pane, plamen lásky, živ pla-
men víry, naděje!

Sám prozářen Tebou, chci spálen býti v plamenech
Tvé milosti, trojjediný Bože. Až budeš chtít, Bože můj!

*

Ve Würzburgu v Německu mají zvláštní kříž. — 76
A v souvislosti s tímto křížem vypravuje se něco strašného

i divuplného. Kterési noci vloupal se do kostela zloděj. Když stanul před křížem, tu v matném světle měsíčním viděl na hlavě Ukřižovaného korunu ozdobenou drahokamy, a ty chtěl mít. A již se šplhal po řebříku vzhůru a již sahal po koruně a jejích drahokamech, když tu náhle se ruce Kristovy odpoutaly od dřeva kříže a chytily ho kolem těla. Hrůza, nepopsatelná, strašná hrůza zmocnila se zločince, který nyní visel tváří v tvář s Ukřižovaným. Bylo sice již dávno po půlnoci, když se do kostela vloupal, ale přes to tři plné, strašné hodiny visel a chtějnechtěj musel se po celou dobu dívat do tváře Trpitelovy. S počátku se na něho díval pln zloby a záští, kletba za kletbou drala se z jeho úst, když selhal pokus za pokusem, vyprostiti se z objetí jeho rukou, ale pak se naučil jinýma očima se dívati na svůj protějšek, a netrvalo dlouho a slza za slzou drala se z jeho očí. Slzy lítosti to byly, a Velekněz na kříži slyšel pak generální zpověď, slyšel pak slova lásky, modlitbu lásky! A tytéž ruce, které před tím se zoufalým úsilím se snažily vyprostiti se z objetí, hladily zmučené Tělo Ukřižovaného.

Přijdete-li do věkovité svatyně würzburské, které věřící říkají Neumünster, pak tam uvidíte kříž, a ruce Ukřižovaného, nepřibité na dřevo, jsou tak, jako by objímaly kohosi na prsou.

Je to prý pouhá legenda, která vysvětluje divný tento kříž. Ale — je to pravda. Což neprovinilo se veškeré lidstvo strašně na Synu Božím — a že za to sklidilo spásu s kříže? Což nevzrostla zášť proti Kristu tak, že došlo ke Golgotě, k nesčetným pronásledováním Církve — ale to, co platí o životě celých národů, platí i o nás lidech!

Nejdeme, nekráčíme i my všichni ve šlépějích würzburského zločince? Se zlobou v duši saháme po zakázaných požitcích této země, prohřešujeme se na Ukřižo-

vaném — a přece najdeme opět a opět mír, jaký svět nedává, v lítosti a lásce na Srdci Vykupitelově. Za tolik zloby dostává se nám lásky, lásky Boží na této zemi i na věčnosti!

*

Tiskem jde často zpráva o manželských nebo dokonce i rodinných tragediích. Lidé navzájem si otravují a znechucují život a dle staré zásady, tak cele pravdivé, je kletbou zla, že vždy nové zlo musí zploditi. A tak dochází pak ke vraždám a sebevraždám. Jev takřka všední a denní je to.

Jiného příkladu z denního života vzpomněl v dušičkovém kázání svém mnichovský kardinál dr. Faulhaber. Dělnická rodina, žijící v nuzných poměrech. Spokojenosti nebylo. Muž denně nadával. I k násilnostem vůči ženě dal se strhnouti. Kteréhosi večera došlo opět k bouřlivému výstupu, po němž muž odcházel z podkrovního bytu. Hned se však vrátil a pozoroval pootevřenými dveřmi, co se doma děje. A tu viděl, jak jeho žena jeho dítě ukládá k spánku, jak ale před tím jemu skládá ručičky a jej vybízí: „Nyní se pomodlíme ještě Otčenáš za tvého dobrého tatíčka!“ V té chvíli nebe a peklo bojovaly v jeho duši. Leč nebe zvítězilo. Vrátil se domů — a těch několik okamžiků učinilo z něho jiného, lepšího člověka. Tím, že žena mu odpustila a on, jí nepozorován, byl svědkem heroismu její duše, zachránila štěstí rodinné, zachránila jeho duši.

Kdyby podle Kristova „Slunce nezapadejž nad hněvem vaším“ se řídil celý svět a každý jednotlivec v něm, jak by bylo všem blaze . . .

*

Dávno jsem je již znal z našeho kostela a vždy mně imponovalo, jak vzorně se chovají. Jak dlouho se modlí! A jak vroucně při tom!

Až se pak naskytla příležitost k rozhovoru. A tu mi otevřel on, hlava rodiny, bolavé svoje srdce.

„Velebný pane, my máme strašný hřích na svědomí. Po převratě chodili u nás v úřadě od stolu ke stolu, aby se dali vypsat z víry. Neslýchaný teror to byl, ale já jsem také mu podlehl. Odpadli jsme. K bezvyznání.

Narodil se nám kluk. Nedali jsme jej pokřtiti. Když měl pět let, tak nám umřel. Vám nemusím povídati o učení Církve o tom, co s nepokřtěnými. Do nebe že se nedostanou. Představte si tu naši strašnou odpovědnost — vlastní vinou jsme svoje dítě připravili o nebe. Tak se modlíme, tolik se modlíme, aby Bůh se smiloval a nám odpustil. A aby se smiloval nad duší našeho dítěte . . .“

Svatého Pavla jako nevěřícího a nenávidějícího Šavla srazil k zemi, do prachu, sám Syn Boží. Někoho jiného dovede Spasitel sraziti jinak. Zde malinkou dětskou rakví.

Tolik je v prostředí, ve kterém žijeme, odpadlíků nebo vlašných katolíků. Na nás je, abychom jim před duševní jejich zrak postavili celou nesmírnou tíhu odpovědnosti, kterou mají. Za sebe i za jiné. A hlavně — modliti se a zase modliti se za všechny, kteří bloudí . . . Neodsuzovati, ale léčiti.

*

79 Četl jsem kdysi legendu o kterémsi velmi zbožném a dobrém opatovi, K tomu přišli řeholní jeho synové a spustili zle, tuze zle o jednom ze spolubratří. Jaký je, jaké má nectnosti, skvrnou domu že je a Bůh ví co všechno.

Chvíli naslouchal opat žalobám a pak žalobníky vyzval, aby na něho posečkali. On sám vyšel ven a za chvíli se vrátil. Přes rameno měl položený pytel. V oné jeho části, která byla na jeho zádech, bylo plno písku,

v té, která v předu visela dolů, jen málo. Když se bratři tázali, co to má znamenati, odpovětil jim opat:

„Ona tíha, kterou mám na zádech, to jsou vlastní moje hříchy a chyby. Ač jich je tolik, nevidím je. Předemnou jsou hříchy a chyby mého bratra. Je jich nepoměrně méně — a přece je vidím a stále je vidím proto, poněvadž jsou v předu. Já je stále mám na očích a proto nad nimi vyslovuji ortel. Nejednejme přece tak, obraťme to všechno a řiďme se příkladem proroka Davida, který zvolal: Hříchy moje přede mnou jsou stále! Pak teprve budeme přemýšleti o svých chybách a chyby bližního se nám ztratí s obzoru!

*

Ve své překrásné knize „Christus und das menschliche Leben“ vypravuje Bedřich Vilém Förster něco podobného.

Ženský klášter. A jedna z jeho řeholnic klopýtla. Ale důkladně. Sešel se pak celý konvent, aby se poradil, co s ní, nebo aby slyšel ortel, který nad ní vyřkne představená. Drahnou chvíli trvalo, než představená se dostavila. Ale místo, aby spustila hrůzu na hříšnici, obrátila se na spolusestry a řekla:

„Jak musím býti já špatná, že v domě, v jehož čele já jsem, se něco takového mohlo přihoditi! Modleme se, aby mi Bůh byl milosrdný!“

Noc, která následovala, proklečela a probděla na modlitbách ona řeholní sestra a v slzách nejhlubší lítosti vyrostlo v ní skálopevné přesvědčení — to, co se stalo, stalo se jednou, ale nikdy, nikdy více se tak nestane!

A druhého dne přišla k sestrám vniterně znovuzrozená a zocelená. Kdyby ji byly bývaly Bůh ví jak potrestaly, kdyby ji stále byly bývaly vyčítaly její pro-

vinění, byla by snad bývala navždy zbloudila. Ale tak našla cestu do vlastního nitra, cestu domů, k Bohu.

*

- 81 Förster ve zmíněné knize uvádí jiný obraz, jako protějšek toho, co shora jsem uvedl. V trestnici došlo ke vzpouře. Kteréhosi z dozorců vězni zbili. Byl prý na ně jako pes. Tak byla na ně povolána posila, vzbouřenci byli přemoženi a pak každý z nich dostal, co do něho vlezlo. V hořejším obrázku řeholní sestra, také potrestána, v slzách lítosti uznala svůj blud a zjednala nápravu ve svém nitru — zde ale netekly v noci, která po trestu následovala, slzy životodárné lítosti, ale slzy slepého, zuřivého vzteku. Počkejte, chlapi, však my vám dáme, až se dostaneme ven! Za každou ránu deset jiných!

Která cesta byla úspěšnější a lepší?

Svatý František Saleský říkával, že na jednu kapku medu se nachytá více much než na celý sud octa.

Sám si to odpověz — a dle toho také jednej!

*

- 82 Nesudte, abyste nebyli souzeni. Jak málo lidí řídí se tímto příkazem Kristovým! A kolik lidí nezaleká se ani morální vraždy, když jde o bližního, a svědomí se v nich neozývá.

Boží mlýny melou pomalu, ale jistě.

Pravdivost slov Kristových i starého našeho přísloví seznal jsem nedávno opětně z vypravování starého faráře. Stal se farářem v městě, a mezi novinkami, které zavedl, byla i ona, že se umíráčkem zvonilo i sebevrahům. V oné době, kdy se farářem stal, za války, nebyla nouze o zoufalství.

„Vidíte ho, jaké novinky zavádí! K tomu náš umíráček není, aby se jím zvonilo lumpům, kteří se věší nebo tráví! Pěkného pastýře tu máme, to už přestává všechno!“

Tak lál a nadával u kostela občan, který se domníval, že je nejspravedlivější ze všech. A lidé, jak už jsou, nedopustili, aby měl sólo.

Rok nato. Nadávající „spravedlivec“ potácí se do farní kanceláře. Syn se mu oběsil! „Takový hodný, spravedlivý!“ — „Tedy už nejste proti tomu, aby se umíráčkem zvonilo sebevrahům, kteří našich modliteb potřebují více než ti, kteří sešli přirozenou smrtí?“ — Zlý pohled poučil faráře, že „spravedlivec“ o této věci nechce debatovati: „Ten můj byl takový hodný, spravedlivý!“

Půl roku nato potácel se na faru tentýž „spravedlivec“. Druhý syn se mu otrávil. A dva roky nato zvonil umíráček „spravedlivci“, který rovněž sebevraždou sešel se světa.

Do duše byl jsem dojat, když jsem četl zápisy o strašné této tragedii ve farní matrice. A jakoby mezi řádky viděl jsem při tom slova Kristova: „Nesudte, abyste nebyli souzeni . . .“

*

„Volal mne k sobě, než umřel, ale já jsem nešla, 83 i když to byl můj otec. Víte, on se strašně na nás provinil a já mu to nikdy, nikdy neodpustím.“

„A na pohřeb jste mu šla?“

„Ano, já i mojí, ale docela poslední jsme šli.“

„A víte, že jste se dopustila strašného, strašného hříchu, že jste nevyslyšela poslední prosbu umírajícího? Byl to váš otec — a i když se na vás provinil — jak, to nevím a také mne to ani nezajímá, poněvadž to není podstata věci — tak jste přece od něho přijala také dobrodiní! A jistě toho všeho, čím se provinil, velice litoval, jinak by pro vás nebyl býval vzkázal . . . Vzpomeňte jen prvního Velikého pátku. Svátost sama, Ježíš Kristus,

umírá v mukách kříže. A vedle něho visí lotr. Jen Bůh ví, kolik a jak strašných hříchů se dopustil, že jej odsoudili k nejhanebnější a nejstrašnější smrti. Jak strašně se provinil na Pánu Bohu a jak jej urazil. A několik ze srdce jdoucích slov lítosti stačilo, a Kristus se nad ním slitoval a přislíbil, že ještě téhož dne bude v ráji, že téhož dne bude z něho světec! A vy nedojdete milosrdenství Božího, nebudete-li jednati tak jako Kristus, a žádný kněz nesmí vám ve svaté zpovědi dáti rozhřešení, dokud ze srdce neodpustíte nebožtíkovi tatínkovi, čím se na vás provinil! Vždyť se modlíme „odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům“ — a vy to druhé jste neučinila; tudíž obelháváte samotného Boha. A nesplníte-li druhou podmínku, nesplní ani Bůh to, o co vy prosíte!“

Běžný rozhovor to byl při náhodném setkání. A ona pokrčila rameny a šla.

Tak jednají lidé, kteří se domnívají, že jsou křesťané a snad dokonce dobrými křesťany.

Oč výš stojí mnozí pohané! Četl jsem kdysi, že v okolí Himalaje mezi pohany je následující zvyk: Jednou do roka — obyčejně kolem jeho konce — sejdou se příbuzní, přátelé a známí, zacpou si uši bavlnkou a pak spustí na sebe a o sobě navzájem. Vše, co během roku se stalo, přijde na program. Všechna hořkost a zklamání a bolest a zatrpklost razí si v nadávkách cestu. Největší sprostoty říká jeden druhému, a kraválu je při tom, ažaz! A když se chvíli tak vyzuřili a svým citům ulevili — je to číre pohanské jednání — vyjímají vatu z uší, podávají si navzájem ruce a jsou nejlepšími přáteli opět. Vše odpuštěno a zapomenuto!

A znám nemálo případů mezi námi křesťany, kde zášť jde až za hrob. Ubozí lidé, nesahající v křesťanské ctnosti pohanům ani po kotníky...

Tiskem prošla noticka o tom, jak se čtyřnásobný 84
vrah Štěpánek z Roudnice objevil v Troji. Za slib, že se
ke všemu přizná, vylákal si pár rukavic, jen aby nebylo
viděti, že má na ruku pouta.

Maličkost, tak typická pro mnohé lidi. Neštítí se
ani nejhorších zločinů, ale stydí se, že svět ví, že oni to
byli.

Nestydí se hřešiti, ale vyhýbá se léta letoucí zpo-
vědníci, poněvadž se stydí přiznati, že zhřešil. Příčina
toho, proč tak mnozí lidé se zpovědnici vyhýbají jako
čert kříži. Ač by to bylo mužné, když jsem se něčeho
dopustil, abych se i k tomu hlásil.

*

Přišel nedávno za mnou občan, takto „náš člověk“. 85
A sršel jen tak nápady, co všechno by bylo zapotřebí
učiniti, aby se to rozhýbalo, aby to šlo. Ale — jakási
podmínka předem — kdyby on svoje převzácné síly měl
dáti k dispozici našemu hnutí — byla ona, že musí „vy-
padnouti“ ten a ten a ten, poněvadž jsou to lidé takoví
a takoví. A pak spustil stavidla výmluvnosti o tom, co to
jsou za špatní chlapi, že kdyby jeho povídání bylo bý-
valo pravdivé, ani — lidově řečeno — pes by po nich
a od nich nebyl býval chtěl pečínku, neřku-li kousek
chleba.

Tak mi bylo v té chvíli smutno . . .

Nenávist a nenávist a nic než nenávist mluvila
z něho. Z „také“-křesťana. Na těch, o nichž hovořil,
nezůstalo místečka dobrého.

A já jsem si vzpomněl na legendu, kterou jsem kdysi
četl.

Parný letní den to byl, kdy Kristus se svými apo-
štoly šel po zaprášené silnici galilejské. A — náhle,
vedle cesty, psí zdechlina. Do svatého Petra, vždy ohni-

vého a horlivého, jako kdyby byl býval někdo píchl. Zvědavě pohlédl na zdechlinu, kolem níž kroužilo hejno much a jejíž rozkládající se maso bylo prožráno červy, a pak se s odporem odvrátil.

„To je hnus, tahle psí zdechlina! Nic na ní není krásného! Jak zapáchá! Jak s ní červi hýbají! Jak je opuchlá a olezlá!“

A mistr popošel k ní, nazvedl svojí rukou ret mrtvému psovi a řekl Petrovi: „Pohled, Petře, jak krásné má zuby! Tak krásných zubů ani ty nemáš!“

A Petr chtěj nechtěj musil se skloniti před nepopíratelným faktem, že i taková ošklivá psí zdechlina má na sobě něco krásného, a něco tak krásného, jak ani on nemá . . .

*

86 V Malém Hradisku na Dražanské vysočině na Moravě vypukl před několika málo léty požár. Požár tím strašnější, že oheň vypukl o půlnoci. Dvacet tři chaloupky vyhořely, dvacet devět rodin se 137 příslušníky přišlo o všechno. A příčina požáru — manželka nevěrného muže chtěla se pomstít svůdkyni a zapálila její chalupu a od té chytly všechny ostatní . . .

Strašné konce toho, když někdo neposlouchá příkazu: Slunce nezapadej nad hněvem vaším. Že nebylo dbáno výzvy: Pomsta náleží Bohu. Že se žhářkyně jen rty modlila, anebo vůbec nemodlila slova: Odpusť nám naše viny, jako i my odpouštíme našim vinníkům . . .

Je hluboký vztah mezi věrou a životem podle ní a katastrofálním požárem hradiským.

Pomsta náleží Bohu! A jedině Jemu! A proto, že se toho nedbá, jitrí se rány víc a více.

A světem šíří se peklo zástě.

*

Před soudem to bylo. Stará matka podala na vlastní 87
dceru oznámení o ublížení na těle a nyní se to projed-
návalo.

Kus smutné rodinné historie rozvinul se před zraky
přítomných. Matka, slyšená jako svědkyně, líčila vše
v nejstrašnějších barvách a když pak přišla na řadu
dcera, tak přítomní slyšeli pravý opak. Matka se jim,
mladým manželům do všeho plete, je příčinou stálých
svárů a Bůh ví co všechno, a že tehdy, když do ní
„ždrcla“, schválně spadla na kamna, jen aby jí, dceři,
mohla nasoliti soudy a tresty a ostudu.

A matka se nedala? A zase dalo slovo slovo.

Soudce, seč mohl, se snažil je usmířiti. V nejdolem-
nějších barvách líčil nutnost vzájemné lásky mezi rodiči
a dětmi.

Ale matka se nedala. „Já nechci smír, já na něj ne-
přistoupím, dcera musí býti odsouzena, ta musí do
kriminálu, a neuděláte-li to vy, pak to pošenu dál,
k vyšší instanci. Dcera musí do kriminálu!“

A soudci nezbylo než vynésti rozsudek. A řekl mi
pak, že to byl jeden z nejsmutnějších rozsudků celého
jeho života.

*

Večer to bylo. Telefonický vzkaz z nemocnice — 88
zaopatřovati.

Tak tam jdu. Ke komu? „V infekčním oddělení je
patnáctileté děvče, má tyfus, stav naprosto beznadějný.
Má silnou horečku, v ní usne a více se asi neprobudí. Ale
zaopatřena chce být“ — a netrvalo dlouho a v horečce
plápolající její oči byly upřeny na mne.

Napřed ale, k vůli nákaze — musil jsem ještě na
jiné oddělení. „Je rakovinou celá prolezlá, lékaři dávají
lhůtu nejdéle čtrnácti dnů, ale již také zítra může býti
konec; bylo by však dobře, kdybyste s ní napřed jen tak

promluvil. Před svatou zpovědí. Ona žije v konkubinátě, ale zaopatřena chce býti, sama projevila přání“, upozorňuje sestřička.

Tak jsem si napřed „jen tak“ s ní promluvil. Vždyť by snad bylo možno ještě nyní uzavřítí sňatek.

A zatím nebylo. On je rozvedený, a Církev neochvějně střeží zákon svatý — co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.

„Pan Bůh mne trestá. Nemělo to býti. Utekla jsem z domu za ním, s vlastní matkou jsem se zneprátelila k vůli němu. Měli jsme dítě umřelo mi, a nyní ještě tohle“ — ukazuje na svoje chorobou rozežrané tělo; na její tváři jsou patrný stopy bývalé, snad i velké krásy.

„Trest Boží za to, že jsem zhřešila“, povídá znovu a slzy jí kanou z očí.

A s vroucností a věrou hlubokou a krásnou si pak vyřídila své pozemské záležitosti, přijala svátostného Krista v bolavé svoje nitro, duši, zhojenou milosrdenstvím božím. Ona, která má lhůtu k pobytu na této zemi nejvýše ještě čtrnácti dnů. Dnů plných bolestí, v nichž ona ale vidí spravedlnost Boží. Očistu nitra. Něco, co tak málokdo v bolestech a útrapách spatřuje. A proto je také tak těžce snáší

*

89 Dr. Ignác Klug, zesnulý spisovatel z největších mezi německými katolíky, který dříve, než Bůh ho odvolal z této země, mohl se přesvědčiti, že pro Boha nikdo nepracuje nadarmo, poněvadž jeho spisy za jeho života se dočkaly jen v německém vydání nákladu na 800.000 výtisků — i česky vyšly zlomky jeho děl — píše v kterémsi svém díle o tom, co zažil v Lurdech. Modlil se křížovou cestu, venku, u kamenných zastavení, postavených za slavnou svatyní. A sotva, že se zastavil u prvního zastavení, „Pán Ježíš odsouzen k smrti“, zrak jeho bloudí

dál a vidí jakousi prostou venkovanku, jak u čtvrtého zastavení, „Ježíš potkává se se svou matkou“, svůj důkladný růženec dává na ruce Kristovy, vzpínající se k Marii, a na ruce Mariiny. Dr. Klug se dopálil, „mají ty ženské také nápady, takový nevkus“. A ještě více se na neznámou stařenku dopálil, když sám stanul u čtvrtého zastavení křížové cesty, a viděl, jak důkladný růženec venkovanky hyzdí, v pravém slova smyslu hyzdí sochařské dílo křížové cesty! „Tohle přestává všechno,“ dopálil se dr. Klug, sňal růženec z rukou soch a položil jej u zastavení křížové cesty do trávy. „To by vypadalo, kdyby si kdekdo vzpomněl a takhle okrašloval sousoší! To by z nich za chvíli byl hotový devocionářský krám!“

A dr. Klug modlil se dále pobožnost křížové cesty, a když byl s ní hotov, přistoupila k němu ona stařena, která na něho čekala. A místo přívalu rozčilených slov, který čekal a na který se již již chystal, slyšel tichou, pokornou zpověď. Z Alsaska prý jest ona, a až odtamtud připutovala sem do Lurd. Jediného syna měla, a s tím se nepohodla. Vina nebyla jen na straně synově . . . A kdysi, po zlém výstupu, syn odešel. Navždy. Vstoupil do cizinecké legie a nějaký měsíc na to dostala ona zprávu, že v bojích s Araby padl. A nejen — padl. Zvěděla pak, že v pravém slova smyslu ho — umučili a utrýznili. A od té chvíle nemá pokojné chvíle. Vidí ho, svoje dítě, které mohlo žít v klidu a teple a bezpečnu rodného statku, který kdysi jemu měl náležeti a z kterého i ona ho vypudila, jak trpí, jak umírá . . . a vidí ho stále, ve dne i v noci, a nemá chvíle klidné, pokojné. A tak se duševní její útrapy stupňovaly, že jen dvě východiska jí zbyly — šílenství nebo sebevražda. To už nebylo k snesení, to bylo nad lidské síly . . .

A pokojně zpovídala se dále. Do Lurd že šla, na místo, kde Bohorodička tolik divů tvoří. A tady . . .

tady že se modlila křížovou cestu, aby našla úlevu v křížové cestě vlastního života, a u čtvrtého zastavení, kde zmučený Syn se setkává s bolem zmítanou Matkou, ona že jim řekla: „Já sama déle neunesu všechn bol, který mne drtí — vy dva, kteří tolik jste vytrpěli, pomozte mi nésti můj kříž, vezmětě z mých rukou bolestný růženec mého života, já déle jej neudržím . . . Snad jsem nejednala správně“, dodala, „ale nemohla jsem jinak! Poslední moje útěcha a naděje je to!“

A dr. Klug, muž tak jemného, vybraného vkusu, vrátil se k čtvrtému zastavení křížové cesty, z trávy vzal růženec venkovské matky a zavěsil jej opět tam, kam ona jej dala a odkud on jej sňal. Porozuměl . . .

I přišel a nalezl je, ani spí; i řekl Petrovi: „Šimone, spíš? nemohls bdít jedné hodiny? Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ Mk. 14, 37, 38.

Kolem cest rozkvetly plané růže.

90

Celé keře jsou jimi obsypány.

Na jednom keři jsem pozoroval jedno poupě. Tlačilo se jaksi ku předu, první ze všech rozkvetlo, jako kdyby se nemohlo dočkat, až na ně přijde řada.

A první také odkvetlo. Totéž poupě, které nevědělo, jak zvedati hlavičku a jak se chlubití svojí krásou, leželo v prachu silničním, pošlapané, že z celé jeho krásy nic nezbylo, ale vůbec nic.

Ubohá ružička . . .

A znal jsem růžičku jinou. Lidskou bytost. Mladé děvče. Znal jsem ji, když chodila do školy. A již tehdy nevěděla, jak rychle se vrhnouti do víru životního. Pro kavárny a koncerty a tančírny a podobné věci měla větší pochopení než pro cokoliv jiného. Chtěla vládnouti, chtěla býti obdivována, chtěla býti první. A rodiče její byli tak pošetilí, že jí nechávali volnou ruku. Tak byla její maminka do ní, do „nejkrásnějšího děvčete“ zamilována, že se od dcerušky dala voditi, místo aby ona své dítě vodila.

Ona začala žít brzy a žila rychle. A s ní dopadlo to na vlas tak, jako s růžičkou u cesty. Když její spolužačky se začaly ukazovati ve společnosti, byla ona již odbytou veličinou, které si nikdo nevšímal a o kterou nikdo nestál. Nikomu již ani nenapadlo, aby o ní tvrdil, že ona je nejkrásnější. Ba ani slovo „krása“ již nepadlo ve společnosti.

Byla zašlápnuta a v její duši nebylo než prachu a stínů. Zničený život, zničený životní máj . . .

91 Ruský básník Krylov vypravuje tuto pohádku: Dva muži zemřeli současně. První z nich byl lupič a vrah. Na šibenici skončil. Druhý byl slavný spisovatel, který ve svých knihách nejlepší formou dovedl šířiti nevěru a nemravnost. S nesmírnou slávou jej pochovali. Současně octly se duše obou na věčnosti a byly odsouzeny k těžkému pokání. Pod dvěma železnými kotly — tak vypravuje Krylov — byly rozdmýchány mocné ohně. V jednom byl mučen vrah, v druhém trpěl spisovatel. Léta ubíhala. Pod kotlem, v němž byl vrah, byl oheň slabší a slabší. Konečně zhasl úplně a očištěná duše vešla do věčných radostí. Zatím však druhý oheň, onen pod kotlem spisovatelovým, nejen že neustával, ale byl silnější a silnější. Tu vzkřikla duše zatracencova: „Bože, já nikoho jsem nezavraždil jako onen lupič. Já neskončil na šibenici, ale ve vši cti. Mne lidská společnost nevyobcovala jako onoho vraha. Ba naopak, nejvyšších poct se mi dostalo a právě nyní chystá se svět, aby sté výročí mého úmrtí uctil způsobem přímo velkolepým. Jaká to nespravedlnost, že onoho jsi osvobodil a moje muka ještě zvětšuješ!“

A Bůh jemu odpověděl: „Zlosynu jeden, jak vůbec ty se můžeš přirovnávati onomu člověkovu? Onen v hněvu a bídě zabil bližního. On činu svého litoval a pykal zaň těžce tam i zde. Ale ty! Chceš věděti, kolik běd ty jsi zavini!“ A Bůh dal mu na okamžik pohlédnouti dolů na zem. Tu viděl onen spisovatel mladíka, schýleného nad jeho spisy, jak první jed nemravnosti ssaje do mladé své duše. Tam viděl muže a mladíky, kteří slovem a písmem nevěru šíří v nejširších vrstvách lidu, muže a mladíky, kteří čtením jeho spisů přišli o víru. A Bůh řekl

jemu: „Onen lupič zabil v hodině zaslepenosti jediného člověka. Ty však s chladným srdcem jsi otrávil tisíce životů. Rok co rok vzrůstá počet tvých obětí, a horší a horší plody přinese zlá tvoje setba. Proto i trest tvůj bude větší a větší a nebude mu konce.“

Tolik Krylov ve své pohádce. A zamyslíme-li se nad jeho slovy, pak nemůžeme než jemu dáti za pravdu. Že strašnějším zločinem než zabítí někoho tělesně je zabítí duše, otrávití je. Navždy jim zatarasiti cestu a návrat do věčné vlasti.

*

Jaký to byl hezký kluk, tenhle Jenda Rozsypalů! ⁹² A což teprve, když ho oblékli do vojenských a on potom přijel na dovolenou! Kdekdo mohl na něm oči nechat, a nejbohatší nevěsty a neméně jejich rodiče počítali, že by mohl . . .

A proč by také ne! Rozsypalův grunt nebyl sice největší, ale on byl jedináčkem, a to už něco znamenalo. Jen jednu nevýhodu měla celá věc — Jenda si zachoval nezkalený rozum, ale jeho rodičům stouplo jejich bohatství a jeho krása do hlavy, a to nemálo. A proto považovali za svůj životní úkol Jendu učiniti „šťastným“ tak, jak oni „štěstí“ rozuměli, a to znamenalo, že jen ta nejbohatší smí se státi jeho ženou.

Pro Jendu to však neplatilo. Jeho srdce již dávno zahořelo láskou a když jeho vyvolená také nebyla snad ani z polovice tak bohatá jako ta, kterou mu vyhlédli rodiče, tak to bylo přece hodné děvče, o kterém nikdo nemohl nic špatného říci, a pak — a to bylo to hlavní — s Jendou ji spojovala láska, pevná, krásná láska!

A tak se rodinný život změnil v peklo. Zatím co jeho druhové na vojně s radostí hltali dopisy, které jim psali rodiče, Jenda je otvíral s bázní, ba stávalo se, že je otevíral až za několik dnů, a potom ještě nerad, vždyť v nich

nebyly než hrozby a výčitky. A zatím, co jiní si radostně oddechli, když vojančinu měli za sebou, on měl jakoby olověné nohy, když z kasáren odcházel na nádraží a když pak jel domů a od nádraží se ubíral k domovu. A tam teprve začalo peklo. Nebylo dne, aby sliby a hrozbami nebylo na něho útočeno, po dobrém i po zlém, úsměvy i slzami . . .

Jen Bůh ví, jak se mu to v hlavě popletlo. Den před Štědrým večerem to bylo, když vše vyvrcholilo. Ranou z revolveru připravil on ji, svoji vytouženou nevěstu, o život, a pak namířil zbraň na sebe. Nebyl mrtev . . . Dopravili ho do nemocnice a tam zjistili, že má prostřelený oční nerv . . . že snad, snad ho zachovají při životě, ale jistě a neodvratně že přijde — o zrak.

Druhého dne byl Štědrý večer. A bylo několik lidí, pro něž nezazářil žádný stromek, ba ani světélko ne, bylo několik rtů, pro něž neplatilo jásavé „. . . nám, nám, narodil se“ — ani jemu, který bledší než smrt ležel na bílém loži nemocničním; ani jeho rodičům, kteří ve slepé touze po mamonu dovedli jíti přes životní štěstí svého dítěte a kteří nikdy neměli toho dost; a konečně ani těm, kteří ve svém domě měli rakev s mrtvolou dítěte, oběti to mamonu . . .

Nešťastné vánoce . . .

*

- 93 Před pražskou porotou zodpovídala se před několika málo lety matka Luleyová se svým synem. Matka navedla vlastní dítě k vraždě, jen aby se mohla dostat k penězům. Pracovati se jí nechtělo, tak se šlo i přes mrtvolu. A výsledek? Zničený život její, zničený život jejího dítěte . . .

O něčem zcela jiném vypravuje ve svých vzpomínkách na mládí slavný alpský spisovatel Ludvík Ganghofer. Jako malý studentík vrátil se domů na prázdniny.

Matka mu prohledala kapsy a z kterési z nich vylovila knihu „Tajemství Paříže“. Jen co si přečtla nápis, zrudla zlostí i studem, a již dopadala v dobře mířených ranách kniha na hlavu studentíkovu: „Ty prasáku! Takové knihy čteš ty!“ Slzy se jí draly z očí, když knihu vhodila do ohně a odkvapila z pokoje. A Ganghofer podotýká, že onu knihu, kterou dostal od spolužáka, vůbec nečetl. A nepřečetl si ji nebo podobnou knihu nikdy ve svém životě. Kdykoliv taková kniha se mu dostala do rukou, bylo mu, jako kdyby nad ním stála jeho matka, jako kdyby s ním listovala a čtla v knize . . . a vzpomínka na matku to byla, která Ganghoferovi otrávil již předem četbu každé špatné knihy. Tak silná, tak požehnaná byla u něho vzpomínka na matku.

*

Mluvil jsem nedávno s ubohým, zatrpklým hrbáč- 94 kem a nahlédl jsem do jeho nitra, když mi vyprávěl, co všechno zkusí a vytrpí od lidí jen a jedině proto, že jeho údy nejsou rovné, že má hrb.

Jede pouliční drahou. V tom přisedne „dáma“ s dítětem. „Hleď, mami, tenhle člověk je hrbatý,“ spustí děcko, že ho je slyšeti v celém voze. Několik posměšných pohledů na mrzáčka, několik soucitných a semtam i nějaký hněvivý na dítě a ještě více na matku — tak zachovali se spolucestující. „Ale, jak mi bylo, to nechtějte vědět!“ řekl mi mrzáček.

A druhý obrázek. V dílně, ve které pracoval. I nejlepšímu dělníkovi se dílo jeho někdy nepovede tak, jak chce a jak by se mělo zdařit. A před kluky, před učni a vlastními svými dětmi spustí majitel závodu: „Ty zatr.. hrbáči, nemůžeš dávat pozor?“ — Slzy se mu tehdy draly do očí — je to něco divného, když pak děti si vůči bezbrannému mrzáčkovi dovolí všechno, ale prostě všechno, vidí-li, že jejich vlastní rodiče jsou tak tvrdí, tak

bezcitní? A tento případ měl ještě svoji dohru — po letech zvěděl můj hrbáček, že jedno z dětí onoho bývalého zaměstnavatele bylo stíženo stejným neštěstím . . . Snad Boží mlýny? Snad . . .

Chtěl si zajít do obchodu. A ještě ve dveřích slyší, jak děti majitelky obchodu povídají matce: „Nějaký hrbáč leze k nám!“ Samozřejmě, z nákupu nebylo nic. Příliš veliká, palčivá byla bolest, která hárala jeho nitrem, než aby mohl překročit práh domu, v němž pro nic a za nic se mu dostalo pohany nebo lépe řečeno proto, poněvadž má tělesnou vadu, za kterou nemůže, kterou si sám nepřivodil. A víc a více naučil se můj hrbáček vyhýbati se lidem, kteří dovedou tak strašně zranit!

Snad někdo namítne — varujte se znamenáných, je to staré přísloví, a v těch bývá mnoho, mnoho pravdy! A já bych na to odpověděl: Ty bys byl nebo byla mnohem horší a zlomyslnější snad než onen mrzák, kdybys ty byl nebo byla na jeho místě a kdybys musel nebo musela zakusit tolik posměchu, tolik pohany!

*

95 Přijde matka. Veliké lamento. Takové neštěstí, jejich rodina je taková vzorná, oni chodí dokonce i do — kostela (já při tom jsem si myslel: Pane Bože, vidíš, jakou velikou milost Tobě prokazují!), a nyní tohle — dceruška jako — inu, prostě — budou křtiny.

Já dcerušku znal. Věděl jsem o tom, že chodívá i po cestách velice divných. A proto mne taková zpráva nikterak nepřekvapovala. A jak již to bývá, přijde-li kdo s nějakou bolestí, je třeba jít na hlubinu.

„Poslechněte, ale vinu na všem máte i vy! Proč jste ji nechávala se toulati Bůh ví kde a Bůh ví s kým?“ podotýkám.

Ona na mne vyvaluje oči. A pak se vzpamatovala: „Cožpak si myslíte, že já si svou dceru dám do „klostu“, aby nikdo na ni nesáh?“

A byla venku.

Ovšem, při takové moudrosti mateřské, a to nikterak ojedinělé, nemůže, ba nesmí se našinec diviti, když... Ba naopak, musel by se diviti když ne!

*

Rodiče, a zejména matky, mají tak docela prazvláštní poslání ve světě Božím. Našinec žije — umře, a za pár let, kdo by naň také vzpomněl? Ale otec, a zejména matka, ti žijí ještě dlouho po smrti, ve svých dětech, v jejich vzpomínkách a činech. Až hlavy dětí pokryty budou stříbrem stáří, pak svým vnoučatům budou vyprávěti o svých rodičích, o tom, jak to za jejich dětských let kdysi chodívalo, a kdo je doprovázel a střežil láskou a něhou. 96

A udělá-li to neb ono dítě něco dobrého, krásného a ušlechtilého, pak kus té slávy, která je doprovází, spočine i na hrobech jeho rodičů, na jejich památce. Oni to byli, kteří dali a vychovali toho syna, tuhle dceru! Toho muže, tuto ženu.

A totéž platí i ve zlém slova smyslu. Provede něco syn. Inu, jablko nepadlo daleko od stromu — ač touto zásadou i strašně se může křivditi, poněvadž není pravidla bez výjimky. A otce i matku dávno již hlava v hrobě nebolí, a ještě se zjišťuje, nebyl-li ten neb onen sklon od nich, nebyla-li jejich výchova vadná, ne-li dokonce špatná.

A o té špatné výchově daly by se popsati vagony papíru. My lidé dvacátého století jsme již jednou takoví — a s námi i děti — že raději vidíme, než slyšíme, že více se necháváme přesvědčovati činy než slovy. A ko-

nečně také — právem. Jsi-li hlasatelem něčeho, pak sám se v první řadě řiď zásadami, které šíříš!

A to platí i o rodičích, i o matkách.

Na měšťance to bylo, odpoledne. V první třídě. Kterási žákyně přišla pozdě. Co to?

„Vy nemáte potuchy, jak to u nás chodívá — nepořádek a jen nepořádek. Ráno se mamince nechce z peřin, to čte romány, v poledne nebývá uvařeno, dnes zrovna také ne, tak tatínek, když přišel z úřadu, udělal „bengál“ a šel potom do hospody na oběd, poněvadž doma by se ho byl nedočkal. Maminka — ta je samý román a samé kino a samý klep!“

Zastavil jsem proud dětské výmluvnosti a myslil jsem si: Když tvoje dítě, již jako dítě o tobě takto mluví, tak tebe posuzuje, co teprv až doroste? — A jak to potom dopadne s tvou autoritou, až bude na tobě, abys radila, vedla a varovala, až kolem tvého dítěte bude plno úskalí a nebezpečností?

Ubohá matka . . . *

97 Jakýsi muž mne prosí, zda by se mnou směl soukromě mluvit. Samozřejmě, proč ne!

A pak otevřel mi svoje bolavé nitro. O své manželské nevěře mi vyprávěl, o tom, jak surově zacházel se svojí ženou, až se pak rozešli. Bez zákonitých formalit. Jen tak.

„A věřte, od té chvíle mne opustilo štěstí ve všem, já si připadám jako marnotratný syn, vy netušíte, jak všeho lituji, jak všechno ve mně volá po tom, aby mezi námi zase bylo dobře. Já jí napsal, já ji prosil, několi-krát, ale ona mi neodpověděla, až teprv nyní, že jsem pro ni mrtev a ona pro mne . . . Prosím vás, napište vy jí, vypište jí to všechno, i to, že ve svaté zpovědi jsem

se očistil od hříchů minulosti, snad dá Bůh, že ještě jednou vzkřísíme bývalé štěstí . . .“

*

Byla provedena soudní dražba. Obytný dům s pe- 98
kárnou a k tomu pěkný kus pole, A ač bylo zájemců
hodně a cena objektů vyšla hodně vysoko, přišli věřitelé
o víc než dvacet tisíc Kč.

To se stalo těsně před koncem roku.

A hle, jak to vypadalo před sedmi lety! Ten, které-
mu v dražbě prodali majetek, byl velmi dobře situova-
ným pekařem. Nikde ani haléře dluhů, sám měl uloženo,
jak z naprosto spolehlivého pramene vím, nějakých osm-
desát tisíc Kč, kromě toho měla nejstarší dcera uložené
věno po zemřelé matce, šedesát tisíc, které, žel Bohu,
spravoval otec.

A jeho, otce-pekaře, začalo také páliť dobré bydlo...
Užít, užít světa! Vždyť já si to mohu dovoliti, já na to
mám!

Bylo to v době, kdy chmel víc než skvěle platil.
Dostal za svůj rovných deset tisíc. Hajdy za kamarády!
Za jedinou noc je nechal v kartách a vrátil se domů bez
haléře

Je to kletba zlého činu, že zase plodí zlé činy. S pe-
něženkou plnou bankovek zajel si autem do vůkolních
měst a ženštiny se měly „dobře“ . . . A doma to šlo od
deseti k jedné.

A když neměl vlastních peněz, zmocnil se peněz své
nejstarší dcery . . . a také ty se mu rozplynuly v rukou . . .
Dcerku pak poslal nebo vyhnal do Prahy do služby,
a tam ji, ani ne sedmnáctiletou, spálil mráz . . . Sama se
pak otráвила . . .

Já ve škole jsem učil druhou jeho dcerušku. Hned
první hodinu, ba, na první pohled mne zarazila hluboká

bolest v dětských očích, veliký jakýsi smutek. A pak, ta přítulnost její, řekl bych hlad po teple, po dobrém slově, po láskyplném pohledu . . . Brzy jsme se loučili — otcovu pekárnu dali do nájmu, neměl úvěru, a on šel za pacholka na kterýsi velkostatek. Ale ani tam dlouho nevydržel . . . nyní na něho dře jeho žena.

Dítě svoje nepřímou připravil do hrobu, a jak s ním a s jeho rodinou to ještě jednou skončí, ví jen Bůh!

Hrobař štěstí . . .

*

99 Znal jsem učitelku. Stála v čele Mariánské družiny, den co den bývala v kostele a jak to již bývá, nikdo jí nebyl dosti svatý a věřící a hodný. Celý svět chtěla zreformovati, za jeden z nejdůležitějších sloupů Církve sama sebe považovala. A pak jí přišel do cesty muž. Její kolega, učitel. Vůdce těch, kteří stáli na úplně protichůdném poli světového názoru. Který vedl odpadové hnutí. Začal se jí klaněti. Nabídl jí i ruku. Opakovalo se totéž, co se dalo při pokoušení Krista ďáblem: Všecko bude tobě patřiti, jestli, padnouc na kolena, budeš se mi klaněti. A ona — neobstála. Vystoupila z Církve. A za několik týdnů s touž horlivostí nebo chcete-li fanatičností, s jakou kdysi šířila království Kristovo, zahájila pak proti němu boj!

Kdo stojíš, hleď, abys neupadl!

*

100 Ba, ubohá matka.

Spasitel řekl o těch, kteří pohoršení dávají maličkým, že by jim bylo lépe, kdyby žernov oslíčí jim dali kolem krku a kdyby je vnořili do hlubin vodních, než jim bude, až stanou u trůnu Božího.

V první třídě obecné školy to bylo. Chodilo tam děvčátko nezaměstnaného otce. Doma čtyři malé děti . .

Tak jsem jí dával svačiny. Ať se vyplácí! — Kteréhosi dne se o překot hlásí jiné děvčátko. Co je?

„Vidíte, že to je vaše dcera?“

„Kdopak ti tohle řekl?“

„Maminka — ona povídala, že kdyby to nebyla vše dcera, že byste tohle nedělal!“

Tak mi bylo smutno, nesmírně smutno v té chvíli. Ne kvůli tomu, že slinou lživé pomluvy bylo pliváno po mně, ale že kdosi v dětské duši strhl do bláta něco svatého. Cosi, co nikdy již nevybuduje a neočistí. A že ten kdosi — byla vlastní její matka.

*

Vyprávěl mi nedávno kněz, který scestoval takřka celou Evropu, o tom nejsmutnějším, co na svých cestách spatřil. O hřbitově sebevrahů — v Monte Carlu.

Tam, jak známo, jsou smutně proslavené herny, kam se hrnou lidé ze všech úhlů světa, plní touhy po zbohatnutí. Některým přeje štěstí a vrací se domů jako boháči, jenže takové bohatství je tuze málo platné, poněvadž — jak nabyto, tak pozbyto. Ale mnohem více bývá těch, kteří prohrávají, a je to štěstí pro ně, když je hráčská vášeň nezaslepí tou měrou, že tam nechávají vše, do posledního svého groše.

A pak, když — jinak se to ani nedá říci — vše je v čertech, peníze vlastní i rodiny a často i cizí, zpronevěřené, pak teprv nastane rozčarování, a nikde na světě není tolik sebevražd jako zde, v tom malém knížectví monackém, v Monte Carlu.

Pro sebevrahy v Monte Carlu je zvláštní hřbitov. Přes roklinu se tam jde na něj, přes můstek. A na hřbitově řady hrobů. A co bylo to nejsmutnější na celém hřbitově a co jej v očích kněze-cestovatele učinilo nejsmutnějším koutem Evropy, bylo to, že jen na dvou hro-

bech mezi všemi našel — květiny. Ostatní jsou pusté, prázdné, opuštěné. Ba, snad ve velké většině případů i — prokleté.

*

102 Pohřeb. Otce šesti dětí pochováváme. Studnářského mistra.

Venku, za městem, kam již nesahá vodovod, kopal s dělníky studnu. V nějakých čtrnácti metrech přišli na vodu. Nyní se práce dokončovaly.

Nahoře měl býti beton. Ano, měl býti, a nebyl. Bůh ví jakou směšninu písku a hlíny a vody tam dali místo cementu. A nyní čekali, až to uschne. Den, a zase den. A milý „beton“ ne a ne aby si dal říci, aby ztvrdl, aby tvořil pevné zakončení studny. Cement, který cementem není, nemůže jednak ani tak schnouti, tím méně pak aby ztvrdl tak, aby mohl býti pevným pásem.

Čas míjel — tak náš mistr studnářský se šel přesvědčiti, čím a jak by se vše dalo uspišiti. Jen co jeho noha na „cementovou“ hradbu stoupla, již — již se drobila a řítila dolů, a pochovala pod sebou i jej, tvůrce svého . . .

Několik dnů úmorné práce to stálo, než se dostali k jeho mrtvole. Dolů do studny, v níž byl on s rozdrce nou páteří, s rozmáčkнутým tělem.

A když jsem stanul nad jeho rakví, tu jsem si s palčivou bolestí v hrudi tak cele uvědomil, že byl a stal se náš nebožtík obětí toho, co nás nyní tolik svírá a rdousí, — touhy po výdělcích, po penězích. Že ho zardousil svědomitosti a poctivosti zbavený netvor výdělečného našeho života.

A že jeho tragedie a jeho hrob je mementem všem těm, kteří chtějí obcházetí zákony nejvyšší — pozor, aby vás nerozdrtilo dílo, které vy budujete!

*

Zase pohřeb. Matku pochovávají a manželku. Mělo 103 přijít dítě. Měl přijít život, nový život. Ale muž nechtěl. A proto nechtěla ani ona. A s mladistvým, klíčícím životem v lůně matčině, zabili i matku . . .

Dnes věc tak všední, tak tuctová — umírání těch, kteří se ještě nezrodili.

A také to je věc všední u nás, že více žen umírá na potraty nebo na jejich následky, rakovinu, než je žen, které by daly život za život dítěte. Které by umíraly ve chvíli, kdy vedle nich v kolébce vrní malý, živý tvoreček . . .

*

Slyšel jsem kdysi životní tragedii mladého muže. 104 Vystudoval s vyznamenáním, on, syn význačných rodičů. Mladík velmi, velmi hodný. Muž, který měl před sebou život plný nejskvělejších nadějí. Založil si svou existenci jako právník a pak se i zasnoubil. A po zasnoubení slavil rozloučení se „svobodným“ životem, se svými kamarády. Prebrali a notně prebrali a v tomto stavu octl se pak s některými druhy v domě, kde hřích má svoje žalostné sídlo. I on zhřešil. Po prvé prý v životě . . . a netušil, že v té chvíli strašný jed vniká do jeho těla . . . nakazil se a pak se dostavily důsledky nákazy, oslepl, zešlehl . . . A tucet let ztrávil v blázinci, než umřel . . .

*

Přišla za mnou matka. Do dvacátého roku bděla 105 nad svou dcerou jako nad zřítelnicí svého oka. A pak si dcera udělala známost. Výhodnou, on byl v zajištěném postavení a to konečně rozhodovalo! A pak, vždyť to byl takový fešák a, pane, ten dovedl vystupovati, že okouzлил matku i dceru a obě byly v sedmém nebi . . . A to všechno uchlácholilo matku. Kde pak, aby takový muž, kde pak, aby také její dcera! Inu, a dopadlo to jinak, než si to představovaly. Dosáhl, co chtěl a pak,

když u ní se hlásilo budoucí mateřství, nechal ji býti. A je to kletba zlého činu, že znovu a znovu plodí zlo a jen zlo. Tak tomu také bylo zde. Zákrok, potrat . . . a z dcerušky, která kdysi byla tak vzorná, stala se osoba, která klesala hlouběji a hlouběji . . . A matka proklíná chvíle, kdy krásnými slovy a jistým vystupováním se dala uspati.

*

106 Kdo stojíš, hled, abys neupadl, varuje nás Písmo svaté.

Vyrostl z chudých poměrů. Dobře studoval a vystudoval a pak byl z něho pán. Chloubou rodiny byl. Bodejť by ne, vždyť byl pánem doktorem a v celém kraji vyhlášeným advokátem.

Jenže — světská sláva — polní tráva. Měl krásné a velmi krásné příjmy. Ale, jsou lidé, kteří, když denně vydělávají tisícovku, dovedou utráceti patnáct set. — A k těm patřil i on.

Pak se octl před soudem. Kancelář mu zavřeli již před tím. A nyní jej ještě soudili pro zpronevěru svěřených mu peněz. A on, který byl slavný v širém kraji a hledaný proto, poněvadž tak skvěle dovedl vysekávati obžalované, nedovedl se sám vysekati. Čtyři měsíce těžkého žaláře, podmíněčně na tři roky, zněl rozsudek, a státní návladní ohlásil ještě odvolání proti nízké výměře a podmíněčnosti trestu.

A přestal býti pýchou rodiny a ze soudní budovy odcházel on, který tolikráte z ní vyšel jako vítěz, jako definitivně poražený. A před ním je život — život, který mohl býti tak slunný a krásný — a který zatím povede do Bůh ví jakých nejistot, snad znovu kolem zamřížovaných oken věznice. Zničený život, zničená existence. Stál, ale upadl. A pád jeho byl strašný . . .

*

K nejpopulárnějším postavám předválečné Vídně 107 patřival jesuita P. Abel, muž ohnivého slova a přiléhavého vtipu. Kdysi mluvil na velikém projevu katolických mužů vídeňských a spustil: „Vy, Vídeňáci jste pitomější než — potkani!“ Pár lidí se zasmálo, ostatní se zakabonili, místy ozval se i výkřik nevole nad takovým přirovnáním, ale pak se P. Abel rozhovořil dále:

„Vyložím vám to. Na potkany jde se s jedem. Sežerou to a pojdou. Je to pitomé od těchto potkanů. I na nás jde se s jedem. Ne snad s arsenikovými pilulkami, ale se špatným tiskem. A vy to do sebe načerpáváte a také na to zajdete. A ještě k tomu jste si to zaplatili vlastními penězi. U potkanů by tohle nebylo možné, ti aspoň svůj jed si neplatí!“

*

Nedávno jsem mluvil s velmi zkušeným právníkem. 108 A ten mi vyprávěl, co se mu stalo. Něco, co dosud se mu nestalo.

Přišel k němu do kanceláře starý sedlák-vdovec.

„Pane doktore, prodám svůj grunt, zprostředkujte to nějak! Vám mohu věřit, proto vám to svěřuji!“

„Prosím vás, co vám to napadlo, prodati grunt! Tak dlouho byl v držení vašeho rodu! Dluhů nemáte, a máte přece děti, abyste jim to postoupil nebo odkázal!“

A sedlák se rozhovořil: „Ba, právě proto, poněvadž mám děti, prodám svůj grunt. Nevíte, co to je za — pakáž, že o nich tak musím mluvit. Jen hanbu dělají mému jménu, že pomalu prsty lidé na ně ukazují, a všichni jsou stejní, kluci i děvčata. A tak jsem se propřacoval k rozhodnutí — to, co tady máš, prodáš, dětem dáš podíl a ty si něco malého koupíš na druhém konci Čech, kde tě nikdo nezná a kam by z dětí nikdo za tebou nepřišel. Však, ani jim neřeknu, kam se odstěhuji!“

Uvěřil jsem, že se tohle panu doktorovi ještě nestalo za všechna ta léta, co má svoji kancelář a co provozuje advokacii. Jen je otázka, nenese-li na všem tom kus viny i — otec. Snad sel vítr, aby nyní sklízel — bouři.

*

109 V Böhlu, kdesi v Badensku, pochovali kněze, který mezi svými farníky prožil lidský věk, 47 let. A na jeho náhrobek dali mu nápis, který si sám určil:

„Já od vás jsem při křtu svatém přijal slib věrnosti Církvi:

Neporušujte jej!

Já do vás vštěpoval víru:

Neztraťte ji!

Já jsem vám hlásal zákon Boží:

Nepřestupujte ho!

Já jsem vás rozhřešoval:

Nepromrhejte tuto milost!

Já žehnal vašim manželstvím:

Nezarmucujte se navzájem!

Já vaše děti jsem miloval:

Nestrpte, aby zpustly!

Já vašim zesnulým v hrobě jsem žehnával:

Nezapomeňte jich!“

*

110 „Zatr flandák, sbírá na zvony; já mu na ně nedám ani vindry. Když je chce mít, ať si je zaplatí sám nebo ať mu na ně dá arcibiskup, ten má peněz jako želez!“ rozčiloval se před několika lety v hornické obci na Ostravsku jeden ze soudruhů. „Já je nikdy potřebovati nebudu!“

A za týden šel tentýž horník se svěšenou hlavou na faru objednat pohřeb pro svého synáčka-miláčka. Vyjednal všechno, a než odešel, vytáhl z kapsy bankovku,

umazanou od černých hornických rukou: „Velebný pane, vezměte tu stovku, je to můj dar na nové naše zvony. Pán Bůh mne potrestal, první z celé farnosti je potřeboji já pro svoje dítě . . .“ A slzy stékaly po drsných jeho lících . . .

*

Vrátil se z vojny. Šikovný syneček. Nebyl hloupý; 111
ba naopak.

A na jeho návrat se již čekalo ve spolkovém životě. Vedoucí funkce byla mu vyhrazena.

Tak začal! Ale — tak rychle pobledla jeho sláva, tak úžasně rychle! Neznal rozdílů mezi mým a tvým. Spolkové peníze ztrácely se v jeho kapse. Se šestým příkázáním byl také notně na štíru, mezi pravdou a lží také neznal rozdílů, prostě, popravil se. Sebevraždu morální spáchal.

Dnes je odbytou veličinou. Nulou. A kdekdo ví, proč.

A s Kainovým znamením půjde dále životem.

*

On byl mužem velmi vlivného společenského po- 112
stavení a velmi slušných příjmů. Oženil se s dívkou velmi zámožnou, i děti přišly. A nikdo nic netušil . . .

Až kteréhosi dne se ztratil. Proč? Jistě to musí mítí finanční zákulisí. Tak se pustili do revise, a kdekdo žasl nad tím, jak to vůbec bylo možné, tak dlouho hromaditi podvod na podvod a zpronevěru na zpronevěru. A ani s výpočtem podvodů ještě nebyli hotovi, tu se našla jeho mrtvola. Oběsil se . . .

Jak to bylo možné, že to s ním došlo k tak strašným koncům?

Jak? To byl docela samozřejmý vývoj!

Kdyby jemu byl býval někdo při jeho promoci řekl: „Poslechni, příteli, z tebe bude podvodník a to ještě ve-

likého slohu, ty okradeš lidi o miliony,“ tak by nebyl býval prostě připustil takovou možnost!

Kdyby byl býval jeho ženě někdo před sňatkem řekl: „Poslechni, ten, který se stane tvým manželem a kterého ty i rodiče tvoji považují za skvělou partii, dopustí se strašných věcí, on lidi připraví o majetek, narmnoze o to poslední, co budou mít, poslechni, on Bůh ví jak často poruší manželskou věrnost, on tebe připraví o tvoje věno, a nejen to, ale on okrade tebe a děti tvoje i svoje o to poslední, co je svaté i nejchudšímu, o dobré, poctivé jméno a čest“ — ona by tomu nebyla bývala uvěřila!

A přece — vše to se stalo?

Víte proč? Dobré bydlo pálí! Kolik je lidí, kteří zatínají pěsti, sešle-li Bůh na ně starost, zklamání, nemoc, bolest, a netuší, jak moudře s nimi jedná Bůh, že je tím vytrhuje z tisícícerého nebezpečství!

A pak — a to je to hlavní: Po léta hromadil zlo na zlo, hřích na hřích, a poněvadž duše jeho nikdy nebilancovala a poněvadž každé neodčiněné zlo plodí nové a ještě větší zlo, šlo to s ním hlouběji a hlouběji.

Z jeho životního rozvrhu vymizelo jediné krátké slůvko, leč slůvko tak významné — zpověď, s předcházejícím zpytováním svědomí, lítostí nad spáchanými hříchy i předsevzetím, že bude jednati jinak, lépe!

Neměl pořádku s Pánem Bohem. A proto ho také neměl s — lidmi.

A proto skončilo vše tak přesmutně.

*

113 Slavný vídeňský kazatel Abraham a Santa Klara byl známý svými velmi originelními výroky a od něho pochází též ten — žel Bohu víc než pravdivý — že naše hrdlo sice je velmi úzké, leč přes to stačí, aby jím prošel celý statek se vším, jak to stojí a jak to leží.

Nedávno jsem byl v kteréši obci na českém severu. A když jsem tam přišel — byl jsem tam totiž už kdysi předtím — tak jsem se tázal, co tu mají nového.

„Inu, starostenskou smůlu,“ povídají mi.

„Cože, vždyť to není u vás nic nového, tu jste již měli před rokem?“

„Inu, před rokem jsme měli jednu a nyní máme novou!“

Pravda, před rokem, to jim sundali starostu a dali jej na rok do chládku, že zpronevěřil nějakých osmdesát tisíc Kč obecních peněz. Sedlák to byl, a pýcha vjela do něho, a v barech v okresním městě se mu více líbilo než doma na statku . . . a tam teklo šampaňské a tam byly ženské — a on, pan starosta, si to přece může dovolit . . . a dovoloval si to tak dlouho, až přišla revise, a pak bylo zle, tuze, tuze zle . . . Na rok musel tam, kde o šampaňském není ani slechu dechu a o ženských též ne. A škodu musel pěkně nahraditi a na jeho gruntě povážlivě vzrostlo zadlužení . . . A jeho chudera žena nestačila Prozřetelnosti děkovati za to, že přišla revise, jinak by bylo bývalo po všem . . .

A v milé oné obci zvolili si nového starostu. Majitele menšího hospodářství. Než i toho vábilo okresní město příliš často do svých zdí, i tomu chutnaly likéry a šampaňské více než voda ze studně, a než mohlo oslaviti první výročí své starostenské činnosti, se kteréhosi dne již nevrátil z města. Zůstal tam za zamřížovanými okny. 48.000 Kč elektrárenských peněz je — fuč! Za těch pár krátkých měsíců!

Ba, má pravdu tenhle Abraham a Santa Klara, nejen statky projdou hrdlem, ale i celé velkostatky! — Štěstí, zdraví, čest, život, vše, vše . . .

„Jerusaleme, Jerusaleme, který zabíjíš proroky a kamenuješ ty, kteří jsou posláni k tobě; kolikrát chtěl jsem shromážditi ditky tvé, jako slepice shromáždí pod křídla kuřátka svá, a nechtěl jsi? Hle, zanechá se vám dům váš pustý.“
Mat. 23, 37, 38.

Cože? Pan odborný učitel X. u svatých svátostí? 114
 Vždyť to je událost!

Mluvím pak s ním. A on mi sděluje, že jede na operaci. Velmi nebezpečnou a nejistou, ba, dá se od ní předpokládati, že, nebude-li vyšších, nadzemských vlivů a jejich pomoci, že vše dopadne špatně.

„Víte, Pán Bůh každého najde. Léta letoucí jsem se nemodlil. Až před třemi lety jsem zase začal a od té doby jsem se svědomitě modlíval, ráno i večer a nejednou přes den. I na mše svaté jsem zase začal chodit, docela pravidelně. Nemoc, utrpení a smrt matčina a vzpomínky na dětství vrátily mi zase víru.

A léta letoucí jsem nebyl u svatých svátostí. Co je zpovědníkovi do toho, jaký jsem? Nyní však jde o můj život. Jde o všechno. Víte, je to pohodlné, žítí ve hříchu. Svědomí se utluče, ubíjí. Ale je to hrozné, žítí ve hříchu, když bolest nedopustí, aby se spánek snesl na víčka, když bez konce připadá každá noc. A je to děsné, žítí ve hříchu, musí-li se počítati s možností, ba jistotou, že nastane za krátko smrt!

Věřte mi, nebyl bych býval dnes klečel u oltární mřížky, nebyti toho, nemoc a bolest mi připomínaly ubohost a pomíjejícnost všeho lidského! Bolesti přivedly mne zpět k Bohu!“

*

Měl jsem krátce po svém vysvěcení kázání o tom, 115
 že cesty Boží nejsou cestami lidskými a úradky Boží že

nejdou úradky lidskými. A uvedl jsem, že nejedna věc, nad kterou div že nám nezešedivějí vlasy, je pro nás požehnáním, jenže to všechno chápeme až mnohem, mnohem později. Že nad námi, nad našimi životními cestami a osudy bdí láskyplné Oko Boží, za nás a za časné i věčné naše štěstí že orodují v nebi svatí a světice, a že prostě nesmí býti věci, která by nás mohla přivést z rovnováhy proto, poněvadž my svými lidskýma očima vidíme jen kousek před sebe, jestli to, kdežto jiné oko, Oko Boží, proniká všechny taje všech budoucích věků.

Když jsem pak po kázání sešel dolů, přišel za mnou pán, kterého jsem znal jako velmi častého a zbožného návštěvníka našeho chrámu Páně. Neznal jsem ho blíže, kdo je a čím je, a tak se mi cizinec představil jako úředník německého vyslanectví v Praze a jako doklad k mému kázání uvedl případ z vlastního svého života. Bylo to o svatodušních svátcích v roce 1926, a onen úředník vyjel si z Mnichova se třemi přáteli do okolí, jen aby si vyjeli, bez plánu a bez cíle. Výlet byl přímo skvělý, zábava nádherná, a hlavním programem celého výletu bylo putování pěšky.

Když už byli na zpáteční cestě k nejbližšímu nádraží a když se blížili k městečku, za nímž toto nádraží bylo, pravil jeden z přátel: „Posečkejte zde chvilku na mne, tam na lesním hřbitůvku sní svůj věčný sen má nebožka maminka!“

Žádosti jeho se samozřejmě vyhovělo, ale to mu ještě kladli všichni na srdce, aby si pospíšil, že do odjezdu vlaku, kterým se chtěli a měli vrátiti do Mnichova, není již mnoho času. A to jim bylo ochotně přislíbeno.

Než zůstalo při pouhém slibu. Přítel se nevracel a nevracel, a druhové jeho každou minutou byli netrpělivější a netrpělivější. Půjde-li to tak dále, pak jim ujede vlak — a bude zle! Vždyť měli je v Mnichově na nádraží

čekati jejich vyvolené, a nepřijedou-li stanoveným vlakem, Bože, jak tohle dopadne! Vztekem div že všichni nesoptili.

Konečně se přihnál přítel. Spousta výčitek se na něho hrnula a pak spěchali, seč nohy stačily, na nádraží, a jižjiž byli u něho, když vlak z něho vyjel. Přišli pozdě!

Dvě hodiny to trvalo, než se dočakli dalšího vlaku. A když přijeli do Mnichova, ztrnuli hrůzou: Z vlaku, kterým zamýšleli jeti, našli jen trosky. Onen vlak stihla strašná železniční katastrofa na mnichovském Východním nádraží o letnicích 1926, a z pod trosek rozbitého vlaku bylo vytaženo třicet mrtvých a celé stovky raněných.

Což kdyby oni byli bývali jeli oním vlakem?

Vděčně od té doby, řekl mi vyslanecký úředník, vzpomínám Prozřetelnosti Boží. Odvykl jsem si jednou provždy, když všechno nešlo podle mého, hubovati, poněvadž jsem tehdy tak makavě seznal, že cesty Boží nejsou cestami našimi a úradky Boží že nejsou úradky našimi. A že i zdánlivá smůla bývá naším štěstím. A myslím, že stejně jednají i moji druhové.

A pak ještě dodal: Ještě jedné věci při tom vzpomínám — lásky mateřské. Přítel, který tehdy šel na lesní hřbitůvek, šel se pomodlit na hrob své zesnulé maminky. A tam se zdržel, a to nás zachránilo. A jistě to byla láska nad hvězdami dlící duše mateřské, která seznala nebezpečí, hrozící jejímu dítěti, a která u trůnu Nejvyššího prosadila záchranu svého dítěte.

Tolik onen pán. A já i v toto poslední z jeho nazírání věřím. Je láska, která nikdy nepřestává. Láska, která trvá až za hrob. Láska mateřská. A šťastná, tisíckrát šťastná ta matka, která tak žije, že po smrti její nebe je jejím údělem a která pak z nadehvězdných stanů může chrániti své dítě a na něho svolávati požehnání.

116 Nad městem a jeho nemocnicí svítá. Tak pomalu, těžce. A není se co diviti — vždyť nade vším visí temné, těžké mraky. Vichr lomcuje stromy sadu před nemocnicí i kolem ní a nebe pláče ve velkých, těžkých dešťových kapkách a bubnuje na dlouhou řadu oken. Připadá mi to jako slzy, které byly vyplakány v tomto domě za všechna léta od jeho vybudování, od té chvíle, co první choré lidské tělo se chvělo na jednom z jeho loží.

A pak jde chodbami nemocničními světlo. Milosrdná sestra nese lucernu a zvoneček v jejích rukou oznamuje, že chodbami jde Ten, který o sobě řekl, že všechny občerství. K nemocnému vede Jeho cesta, k někomu z těch set chorých, kteří v domě dlí, jehož chvíle jsou sečteny a který volá po smíření s Bohem, po posile na nejposlednější i nejtěžší cestu. Ve svitu dvou voskovic připadá tvář umírajícího ještě bledší než ji mohly učiniti stíny smrti, které se vkrádají na jeho spadlé líce.

V nemocniční kapli to zatím oživilo. Sestry, pacienti, pacientky. Vzduch je plný těžké vůně květin i medikamentů. Na okna bubnuje vichr i déšť. A kolem oltáře, plného světla, v lavicích i na židlích a na kolenou tolik různorodých postav. Zádumčivě zírá před sebe mladá žena. Ve znavených zesláblých rukou drží růženec. Oči její, temnými stíny vroubené, jsou nehybně upřeny na jedno místo. Však vím, za několik dnů ztuhnou úplně. Myšlenky její jsou doma, u muže, u dětí . . . a za hrst dnů bude ona v jiném domě, v onom, který čeká na návrat nás všech. V tom několik slz kane z jejího oka. Jak to bude dlouho trvati a nebudeš věděti o starostech tohoto slzavého údolí!

Za ní kdosi, který ještě před několika týdny stál uprostřed příboje života. Pak přišel úraz, rozdrcená ruka, kterou lékaři museli amputovat. A z jeho očí volá, ba křičí k oltáři všechna ta hrůza člověka, který ví, že

s dvěma rukama je tak těžko se probíjeti životem, což teprv s jednou! „Pane, zachraň nás, hyneme!“ Takovýma očima zírali asi na svého Mistra apoštolové, když vlny mořské chtěly strhnouti jejich lodičku a oni cítili nemohoucnost svých sil.

A vedle něho sedí stařec. Znavenou hlavu má hluboce skloněnou. „Staniž se mi podle slova tvého,“ tato slova jako kdyby z něho mluvila. Však vím, že tolik mu bylo vytrpěti v životě. Že tolikráte byl bez domova. Pro něho smrt bude přítelkyní dobrou a vítanou. Nemá živé duše na tomto světě. Z plicního oddělení pacientka dusí se v kašli. Květina, vadnoucí v máji života. A brání se, brání, nechce tomu věriti, že s kořínky je vytržena z řad živých, že i její poslední hodinka je tak blízká . . .

Tak bloudí mé zraky přes známé a neznámé tváře.

*

Byl školní výlet. „Rozumnější“ již děvčata se ho, ¹¹⁷ zúčastnila. Ráno jsme s nimi vyjeli z města vlakem a nechali jsme za sebou všechny starosti a všecken prach města. A celý den jsme se pak toulali lesem a obdivovali jsme staleté zříceniny, shlížející se strmé skály dolů do zeleného moře lesů, protkaného místy bělostnými silnicemi. A — jak to už vždycky bývá, nejradostnější chvíle mívají tu nevýhodu, že příliš rychle prchají. „Domů, nejvyšší čas k vlaku!“ zněl velitelský povel a nezbývalo, než poslechnouti.

Těsně přede mnou šly dvě mé žákyně. A jedna z nich začala:

„Bože můj, byl to krásný den!“

„Ba, byl, a už je po něm!“

„To je právě to nejstrašnější. Kdybych jen nemusela domů! U nás doma není nic než samá hádka a samé nadávání! A dnes to už začalo ráno! To mne tam čeká

peklo! Věř, nejednou si myslím, že by pro mne bylo lépe někde na kolejích nebo v řece. Ty netušíš, jak smutno u nás doma je, jak nesmírně smutno . . .“

Ejhle, domov, to nejkrásnější, co pro mladou duši vůbec má být, ona oasa záchrany a jistoty, onen přístav, kam nemůže vlnobití a zloba života a kde má být tak teplo a útulno . . . domov otrávený — život otrávený . . .

*

118

Přišla za mnou žena a matka. Zním ji velmi dobře; o ní mohlo by se užití skvělých slov Písma svatého: „Ženu statečnou kdo nalezne . . .?“ Řádná, hodná, pilná, přičinlivá. Těch radostí v manželství, z něhož vyrostly dvě děti, užila tuze, tuzinko málo. Muž je domýšlivý, prchlivý . . . Na co domýšlivý, je mi záhadou, vždyť není na společenském žebříku nikterak jedním z nejvyšších. Je policejním strážníkem. Ona sama nikdy ani slovem si mi nestěžovala; ale od sousedů a známých jejích vím, že jí nejednou bylo pít kalich hořkosti.

Onemocněl plicním neduhem. Bylo zle a hodně zle. A on musel až do Tater, do Smokovce, aby byl zachráněn. A prý nebude, říkal mi nedávno lékař, který předtím jej ošetřoval. Nemoc příliš daleko pokročila. Rodina šetří z hubeného platu do nemožnosti, jen aby se mohla zaplatiti kvota za jeho léčení na ni připadající.

Přišla za mnou. Čtvrt roku jí nepsal. Nyní dostala dopis. Obálka je psána jeho rukou a uvnitř list psaný jinou rukou. V něm stálo: „Milý pane X., nechci Vám přitěžovati ve Vaší nemoci, ale upozorňuji Vás, abyste si dával pozor na to, co Vaše manželka nyní provádí. Dobrý Váš přítel“.

Tolik onen strašný dopis. Vysvětlilo se, proč tak dlouho nepsal. Ani o vánocích — vlastním svým dětem! Bůh ví, jak dlouho již onen dopis má. A takový souchoťinář musí, chtěj — nechtěj, ležeti, ležeti a zaháleti od

rána do noci. Kdo by se tomu tedy divil, vyrojí-li se mu všelijaké palčivé a mučivé myšlenky . . . a uvěří-li i tomu, čemu by jinak nikdy neuvěřil? A pracuje-li pak dále fantasie a zatlačí-li všecko ostatní hořkost ,ba nenávist . . . ?

Co však říci o tom, nebo o té, z jehož nebo z jejíž rukou anonymní dopis pochází? Je to — vrah. Vrah klidu duší, vrah manželského štěstí, vrah pokoje snad posledních chvil někoho, kdo je odsouzen k umírání. Snad se nyní ďábelsky raduje, snad se farizejsky nafukuje čte-li v novinách o krádežích a loupežích a vraždách: „Děkuji tobě, Bože“ — věří-li totiž vůbec v Boha — „že nejsem takový nebo taková jako oni, o nichž čtu!“

Ale strašně bude se kdysi jemu nebo jí umírati a strašně bude rozčarování na věčnosti. Neboť nejsou vraždami jen ty, které se páchají nožem nebo kyjem nebo revolverem nebo jedem. Na to, abych vraždil, stačí nadvláda ďábla v duši a pero a inkoust a kus papíru. Obstará se to důkladněji a také strašněji než kterýmkoliv jiným způsobem . . .

*

Jel jsem vlakem. Seděl jsem ve větším oddělení a za 119
mými zády byli dva mladíci, kteří si vyprávěli o všem
možném.

Najednou se jejich rozhovor „zatočil“ na ženské. Vyprávěli o svých z námostech a pak se obsírněji zaměstnávali jednou z nich.

„Pane, ta mi dala práce! A já jsem si řekl, že ji musím dostat, stůj co stůj! Ale byla to tura! Po měsíce musel jsem dělat „svatého“, se žádnou jinou jsem se nesměl ukázati, do hospody jsem nesměl ani na krok, a za to jsem musel do kostela. Taktak že jsem se vykroutil ze zpovědi. Tondo, to ti byl pro mne mor! Ale já jsem všechno vydržel, poněvadž jsem si řekl, kdo se směje naposledy že se směje nejlépe! No, a vidíš, hloupá Káča, ona si

myslela, že jsem už na sto procent obrácený a že užuž bude svatba, a zatím! Sedla na lep, a já jsem zůstal pá-nem! Bude mámou. Poradil jsem ji, aby si dala pomoci. Ona, že ne. Tak když ne, tak ne. Ale, že bych si ji vzal, to ne. Na to jsem nikdy ani nemyslel. Co jsem zamýšlel, to jsem dosáhl. A že bych jí platil alimenty, to ať si ne-myslí. Její táta prý také řekl, že o ně nestojí. Však co by si též na mně vzali? Doma je prý u nich plno breku a nářku, a to víš, jakou lidé nyní mají radost! Ona si prý ani na ulici netroufá, ani k Pánbíčkovi do kostela ne . . .“

K l a d n o. Vystoupili . . . Mne vlak nesl dále. Bylo mi, jako kdyby chlad zvenčí pronikal do vozu až k samotnému srdci.

Kdo se směje naposledy, ten se směje nejlépe, prý jako. Inu, příteli, ty nejsi ten, který by ses naposledy smál . . . Věř, že ne! *

120 Nevěř lidem ve všem, ani když tebe objímají, ani když v jejich očích vidíš slzy!

Kněz, který nyní již má osmdesátku za sebou, vy-právil mi o nejdojemnějším pohřbu, ba nejstrašnějším, kterého se zúčastnil — a přece bylo těch pohřbů za jeho kněžského působení tisíce a tisíce!

Pochovávali matku dospělých dětí. A nad hrobem to bylo bědování, to bylo slz a nářků! A když hrobníci rakev již chtěli spustiti do hrobu, tu vrhly se děti na ra-kev: „Maminko, maminko, my vás nepustíme, co si tu počneme bez vás!“, kvílely. A rakev pod nárazem těl se zakolísala, vzala převahu, dutě zazněl její pád na dno hrobu, víko odskočilo a z rakve vypadla — nahá mrtvola mrtvé matky. Poslední košili jí svlékly.

*

121 Kdysi stanul jsem čirou náhodou v malém, vesnic-kém kostelíčku. Bylo před odpoledním svatým požehná-

ním a staříčkový pan farář, kněz, z jehož tváře mluvila dobrota i hluboká životní zkušenost, promlouval ke svým farníkům, kteří se v kostelíčku shromáždili. A věru, originelní bylo to kázání pana faráře, a byla to škoda, že jej slyšeli jen ti, kteří byli v kostelíčku.

Jednu myšlenku z oné promluvy vám sdělím: Kdysi se radil vládce podsvětí, Lucifer, se všemi ďábly, jak na lidi, aby co nejvíce jich svedli. Tato otázka byla hlavním programovým bodem celé porady, a odpovědi byly nej-různější. Jeden z nejmocnějších zlých duchů navrhoval aby lidem byla vzata víra ve věčnost, v posmrtný život. Než Lucifer, který byl mnohem zkušenější, se bránil. To že je nemožnost, příliš hluboce že je tato víra zakotvena v lidstvu a každý pokus, víru tuto zničit, že by skončil naprostým fiaskem. Vždyť nejen víra, ale i logicky uvažující rozum praví, že život omezený na krátký úsek mezi narozením a smrtí by byl čirým nesmyslem. Zas jiný z ďáblů navrhoval, aby byla zničena Církev, pak rázem že všemu bude konec a celý svět by pak sloužil peklu — než ani s tímto návrhem nesouhlasil Lucifer. Vždyť Církev je založena samotným Bohem, a kdyby bylo možno ji zničit, pak by se tak stalo již dávno.

Tu vystoupil další ze zlých duchů se svým návrhem: „Já vím o tak prostém a jednoduchém prostředku, který nikdy nezklame a který vždy dopomáhá k úspěchu. Já pošeptám v pravý čas člověku tiše a lichotivě jedno slovo do ucha — a to kouzelné, vždy osvědčené slovo je — „později“! Nech to, co učiniti hodláš, na dobu pozdější!

Jde na příklad o člověka, který žije ve hříchu. Chce se polepšit, chce žít jiným životem, a míní to vážně. Tu já mu pošeptám: „Zatím toho nech — až později, vždyť je času dosti!“ — Jindy zase — u synáčka jeví se nepěkné návyky, které v budoucnosti by velmi mu mohly uškodit — a otec se domnívá, že nezbývá než energicky

a soustavně zjednatí nápravu. „Později“, pošeptám mu já, a toto „později“ má za následek, že z kluka je nebuď k ničemu pro celý život, že je kletbou a metlou rodiny. A zase jinde — umíní si někdo, že část svých peněz dá na dobrý účel, aby na sklonku svého života si upravil cestu na věčnost. Já opět jsem u něho s radou „později“! — Než člověk miní a Bůh mění, smrt nečeká a přichází často tak náhle — nic z jeho plánu nebylo. A jinde zase jde o nemocného. Chce se usmířiti s Pánem Bohem. Vždyť není tak zle, vždyť to tak nespěchá, později až, šeptám já jemu i příbuzným, a z toho později je pak — nikdy!

*

122 Vyprávěl mi nedávno kněz případ z duchovní správy, z farnosti, v níž on působí. Do katolického náboženství chodily dvě děti železničního zřízence. Bystré milé děti. Rodiče civilně sezdáni, a oni i děti, metodistického vyznání. Farář byl líto dětí, a tak se kteréhosi dne vypravil za rodiči. Otec nebyl doma, jen matka. A s ní se rozhovořil o tom, zda by nebylo možno se vrátiti do Církve.

„Jak ráda bych se vrátila, hned, na minutu, jak ráda bych měla církevní sňatek! Pohleďte jen, velebný pane, tady mám modlitební knížku s věnováním pana kardinála Skrbenského, kdysi jsem jej vítala jako malé děvčátko, jako družička, když do mého rodiště přišel na visitaci a na biřmování. Ale s mým mužem, to bude těžká řeč!“

„A prosím vás, jak to, že patříte k metodistické církvi?“ nato farář. „Vždyť je to církev tak málo známá, proč právě k té jste se dali?“

„To máte tak, velebný pane“, vysvětlovala žena, „po převratě byl můj muž na nádraží na Kladně a tehdy se říkalo, že kdo neodpadne od římské Církve, ten že

bude propuštěn. Tak můj se dal vypsati a já také. Ale mne to tuze mrzelo, že jsme tak docela bez víry a že nás po smrti zahrabou, jak tu němou tvář, nikdo že se nad našimi rakvemi nepomodlí Otčenáš, tak jsem nedala pokoje, až mi můj povídal, že se poradí na Kladně na nádraží. Zašel si opravdu tam do kanceláře a tam mu kterýsi škrabák povídal, že on sám vstoupí do metodistické církve, aby se můj jako tam také dal, tak se tam dal a mne tam dal také a když přišly děti, tak i je“.

Vtom přišel domu muž. Farář mu několika mírnými, opatrnými větami vysvětlil účel své návštěvy, ale se zlou se potázel. „Pane faráři, co si to dovolujete, to je m o j e přesvědčení, k němuž jsem *svým* rozumem dospěl, na to si sáhnouti nedám!“

V katolickém náboženství se od oné rozmluvy děti železničářovy již neobjevily. Bodejť by také, když jejich táta *svým* rozumem tak pracně a úmorně dospěl k *svému* přesvědčení.

Myslíte, že tenhle případ je ojedinělý? Ba naopak, nikdy nebylo tolik neznalosti, nebo lépe a češtěji řečeno — blbosti v náboženských otázkách v českých hlavách a palicích, jako za našich dnů . . . Kdy tolik lidí *svým* rozumem dospělo k *svému* přesvědčení . . .

*

Seznámil jsem se s pánem velmi konservativních 123 názorů a nechtěl jsem uvěřiti svým uším, když jsem pak slyšel, že kdysi v popřevratové horečce, odpadl. Terorem se tehdy pracovalo pro odpad — také „kulturní zbraň“, hodná osvobozeného národa, a on, aby měl pokoj, konečně podepsal odhlašovací arch. Já jsem několikráte zavedl rozhovor na jeho odpad a on se mi po každé dušoval, že „už“ to uvede do pořádku, že jen ještě tu nebo onu věc vyřídí, že se rozumí samo sebou, že já ho budu pochovávat, zemře-li dříve než já — a kteréhosi rána, já

jsem zase nechtěl věřití svému sluchu, rozletěla se zpráva městem, že mrtvice ho ranila v noci, že všemu je konec. A pak měl pohřeb bez modlitby, bez kříže, ale s nechutnými promluvami nad hrobem o tom, jaký on byl velíkán, že se dovedl „osvoboditi“ od Říma, a mluvili to lidé, o nichž za živa měl svůj nejpodivnější, ale při tom nejsprávnější názor. Myslím, že div se neobracel v rakvi . . . Chtěl se vrátiti do Církve, chtěl, ale nechával to na pozdější dobu, a z toho později bylo — nikdy.

Na poště býval úředník. Býval, ale už není. Takový mladý, hezký, který v dívčích srdcích dovedl nadělati hotové spousty. Kde co bylo, tam musel on u toho býti, ať to stálo co stálo. On chtěl býti první, chtěl, aby byl věčně obdivován, chtěl, aby byl střediskem všeho, a to stálo peníze a zase peníze. Našli se přátelé, kteří mu radili, aby toho nechal, že mu na to nemůže stačiti jeho příjem, že upadne do dluhů a že bude zle. Ale on se dovedl brániti — jen jednou člověk že prožívá svoje mládí, jen jednou že je „máj života“, a později, že povede život hodného a vzorného manžela, že se jistojistě bohatě ožení a že pak bude ticho na pěšince.

A zatím — ani u něho k tomu „později“ nedošlo. Přišla revise od poštovního ředitelství a ta zjistila ledacos a nebyla ani v nejmenším toho názoru, že by se dalo ledacos „později“ uvéstí do pořádku. Za přepážkou poštovní se ztratila mladá tvář, a za to v novinách, v rubrice soudní síně, objevilo se nové jméno. A mladá existence byla zničena a mladému člověku bylo vpáleno Kainovo znamení nepoctivce.

Maminka — zamilována do svých dvou dcerušek. Bodejt, aby si o nich nemyslela, že jsou to ty nejkrásnější nejen z celého města, ale i z celého okresu. A o ctitele nebyla nouze! A našel-li se někdo, kdo mamince řekl, že by měla být přísnější na svoje dcerušky, že by neměla

strpěti, aby do nocí se toulaly s kdožvíkým a kdožvíkde, tu dotýčného změřila ona s pohledem, pod jehož mrazivostí div že mu nestydla krev a ostrým hláskem kategoricky pronesla: „Pane, co si myslíte o mně a o mých dcerách? Ty jsou vzorně vychovány, já jsem je vychovávala, rozumíte, ty vědi, kam až směji jíti a kam až ne, a tu trošku radostí musí jim našinec popřáti, za chvíli se provdají a bude všemu konec. Později se nasedí doma až hrůza, tak ať nyní ještě užívají světa!“

A zase — člověk míní a Bůh mění. Kteréhosi dne jednu z dcerušek dopravili do nemocnice. Otrava krve — následek nedovoleného zákroku . . . , vraždy na nezrozeném . . . Onoho „později“ se dočkala na věčnosti . . .

Den co den chodívá na hřbitov pán, který nikterak nepatří mezi „nábožné“. To navštěvuje hrob své ženy a dlouho, dlouho tam vždy zůstává v tichém zadumání. A cestou na hřbitov a cestou domů vyhýbá se lidem. Je mu, jako kdyby ho jejich pohledy zraňovaly, a hluboce zraňovaly . . .

Také on je obětí onoho „později“. Ale, žel Bohu, nejen on, ale i ta, k jejímuž hrobu den co den putuje, jeho nebožka žena. Krásná a dobrá žena to byla, ale, vede-li se někomu dobře, pak neví bujností kudy kam, a jak to bylo i s ním. Našel si jinou, takovou s odpuštěním Káču, ale ta to s ním uměla. A pranic se nestaral o to, že doma pláče a úpí zrazené srdce ženino, že k zalknutí je naplňuje bol a smutek. Později chtěl učiniti známosti konec, chtěl vše uvést do bývalého stavu, ale proč by si nemohl nyní něco popřáti!?

Kteréhosi dne našli na kolejích roztrhané lidské tělo . . . Jeho žena tam skončila sebevraždou, a přes jeho „později“ kdosi udělal škrt . . . Pár let je již tomu a on, od oné chvíle, kdy stanul nad rozdrásaným a zohaveným

tělem své ženy, se nepodíval na cizí ženu, ale k tomu, aby napravil strašnou křivdu, které se na ní dopustil, bylo již pozdě, nenávratné pozdě . . .

*

124 Chodíval jsem občas k známým na návštěvu. Měli starou kočku a jednoho krásného dne se kočičí rod rozmnožil o celé čtyři exempláře roztomilých koťátek. A ačkoliv na první pohled bylo zřejmo, že domácnost na chov koček ve velkém není zařízena, nemohl se nikdo odhodlati k tomu, aby učinil konec životu toho neb onoho koťátka. .

„Vždyť by to byl hřích, jim ublížiti nebo je od sebe odtrhnouti“, říkával mi můj přítel. „Pohleďte jen, jak se mají rády!“ A opravdu — harmonie panovala v oné kočičí rodině až přímo dojemná. Navzájem lízaly si své kožíšky, hrály si spolu a dováděly, že jsme až slzeli smíchem, a když dováděním byly unaveny a ulehly, tu tělíčko jednoho koťátka sloužilo za podušku koťátku druhému, a z celé té drobné kočičí rodiny vyzařovala přímo spokojenost, mír, klid a láska.

Abych je odměnil za jejich dovádění, za radostné chvíle, které nám všem připravily, přinesl jsem jim kost od oběda, na níž ještě byly notné kusy masa. A sotvaže jsem jim kost podal, bylo po hře, po přátelství, po lásce, a nastal boj o denní chléb, boj urputný a smutný . . . Přirozené zbraně jejich vešly v platnost, zuby se leskly a drápy byly viděti. Jedno z koťátek zmocnilo se kosti a bránilo ji zlostným fučením a nedopustilo ani, aby se jiné kotě kosti sebe méně dotklo. Dopálilo mě to, vždyť kost byla tak veliká, že by byla bývala stačila pro všechny. Sebral jsem ji oné sobecké kočičce a podal jsem ji druhé — ale divadlo se opakovalo. Totéž, co dělala první z nich dělala i druhá a nebylo prostě síly, která by byla bývala

onu kočičí rodinu donutila k tomu, aby v míru a svornosti se rozdělila o můj dar.

Od té doby bylo po mé lásce ke koťatům, i když jsem dobře chápal, že všechna ta hltavost, sobeckost a nepřejícnost vyvěrá jen a jedině z přirozeného pudu, s kterým se setkáváme všude v přírodě.

A nejen v přírodě. Žel Bohu, že nejen tam. Že i — mezi lidmi. Mezi lidmi ve všech společenských vrstvách.

*

Znal jsem dělníka. Kdysi, v době konjunktury a 125 slušných mezd, vystavěl si domek. Věru netušil, že by mzdy mohly klesati, že by byly i doby, kdy práce je obmezována, ba, kdy je i nezaměstnanost!

A tak si to pěkně rozpočítal — za pár let že zaplatí dluhy do posledního haléře, a on bude pánem, neobmezeným pánem na svém, na svém domku a na těch několika kousíčkách pole kolem.

Leč přišlo to jinak. Výdělky klesly. Taktak, že stačily k uhájení běžných výloh, pro nejnnutnější věci. Ale, ještě hůř bylo. Práce se obmezovala. A dluhy zůstaly a vzrůstaly, a tak začal zoufalý boj. Kde se jen nějaká práce šustla, tam byl on, od noci do noci dřel v horečnatém chvatu, aby vydělal pár korun, aby bylo na úroky, na dluhy. Nejedl, nespál, jen když pár haléřů se dalo vydělati.

Až se zhroutil. A až mu zazvonili umíráčkem. Ženu zde zanechal a děti-sirotečky. S holýma rukama, se zadluženým majetečkem.

„Nadarmo jsi se obětoval,“ bědovala nad hrobem vdova.

A znovu zaúpěla strašné slovo „nadarmo“, když jim prodali chaloupku i políčka proto, že nemohla platiti . . .

*

126 Kněze jsem znal. Pravého otce své farnosti. Dobrého pastýře každým coulem. Tak miloval své farníky, které znal do nejtajnějších záhybů duše, s jejichž radostmi a starostmi srostl tak cele a úplně.

Neděli co neděli vystoupil na kazatelnu a vždy se mu zdálo, že každá ta duše pod kazatelnou je malým, jasným rybníčkem a on že do jeho klidné hladiny hází svými slovy, svými myšlenkami, kaménky, aby stojatá voda nehnula. A tak rád tak činíval.

Až kdysi viděl, že je zle a nesmírně zle! Že příval zvenčí, kalný, špinavý příval přetrhl hráze jeho farnosti, že se valí proudem do ní, nezadržitelně, nezastavitelně. A pohled za pohledem jej poučoval o strašném faktu, že jasné hladiny jezírek se mění v kal. Marně stavěl se na odpor, síly, odjinud se deroucí byly silnější jeho dobré vůle, jeho svatého nadšení, jeho mezí neznající lásky.

A přicházivaly večery, smutné, dlouhé večery, kdy on, zhroucený a bolem zlomený, sedával ve své pracovně a kdy jeho srdcem šla hořkost a jen hořkost nad tím, že tolik let zde byl, vše, co v jeho silách bylo, učinil, kdejakou oběť přinesl, ale vše, vše — nadarmo.

*

127 Kněz, mladý kněz to byl. Řehole, jejímž byl členem, učinila vše, aby z něho byl vynikající člověk. V Římě i v Belgii studoval. A on se také cítil býti něčím „lepším“, než byli druzí. To „lepší“, ona nešťastná pýcha, zlomila již tolik duší. Kněžských i nekněžských.

Hezký byl. Konečně, mládí bývá, až na nepatrné výjimky, vždy hezké.

A tu mu vstoupila žena do cesty. Ba, mluví se, že jich dokonce snad bylo i více. Z domova opory neměl. V prostředí, ve kterém žil, snad ani nechápali, že potřebuje vůdce, opory. A tělo, svět i ďábel lákali. A on — podlehl.

Zmizel z kláštera, který měl býti domovem jeho. A zmizela i kterási žena. S nikým se nerozloučil. Jen matce napsal dopis, že odchází. Aby jej nehledali. Až bude příhodný čas, že se opět objeví.

Kolik peněz stálo jeho studium! Kolik nadějí kladli v něho jeho představení, jeho bratři. Kolik nadějí kladli v něho lidé opravdu věřící.

Kolik velikého a krásného mohl vykonati pro Církev, duše . . .

A vše, vše bylo — nadarmo.

*

Studentík to byl. Jasných očí a jasného čela. Byl 128 radostí kněze, který jej učil, a byl předurčen k tomu, aby i on kdysi směl přistupovati k oltáři Páně a pozvedati Hostii v tajemné, přesvaté chvíli Pozdvihování.

Jako zřítelnici svého oka střežil kněz jeho oko, jeho čelo. Svatou bázní chvěl se o mladý květ jeho duše.

A kdysi viděl zcela jiný oheň v oku svého chráněnce a spatřil stín na jeho čele. Věci to, které zkušenému znalci duší řekly vše.

A knězi nastala pak hodina getsemanské zahrady. „Pane, chceš-li, odejmi tento kalich utrpení, zklamání, bolu, ode mne . . . ne má však vůle, nýbrž tvá se staň...“

Vše bylo — nadarmo. Mráz spálil mladou duši, která daleko sešla s cesty, kterou kdysi chtěla jíti.

Kněz z něho nebyl. Léta lásky, obětí, práce, výchovy — vše bylo — nadarmo.

*

V Praze je policejním inspektorem.

129

Jediný syn vyrostl z jeho manželství, syn, který právem byl chloubou svých rodičů. Studoval, že mu to kde-kdo mohl záviděti. Samá vyznamenání, samá vyznamenání. A na universitě, na právnické fakultě, nebylo tomu valně jinak.

Dokončil studie a proti všemu očekávání dostal za několik málo týdnů místo ve státních službách. Uchytil se! Co to bylo za nesmírnou radost . . .

Jenže krátká. Nervy, přepjaté úmorným studiem, vypověděly službu. Došlo ke zhroucení. A mladý rozum se zakalil. Do Bohnic jej zavezli . . .

Snad bude lépe — snad! Za půl roku jej zase vzali domů. Za měsíc jej museli poslati zpět do chmurných, beznadějných zdí ústavu choromyslných.

„Co se nadřel, nastudoval, co jsme se my naobětovali, aby měl zajištěný život, aby bylo co nejlépe o něho postaráno, a vše, všechno bylo — nadarmo . . .“

Chápal jsem, jaký strašný bol šel srdcem otcovým, šel hrudí matčinou . . .

Že všechno bylo — nadarmo.

*

¹³⁰ Viděl jsem kdysi obraz. Dílo slavného alpského malíře Defreggera. Poslední výzva jej nazval. Tyrolští sedláci, poslední nadšenci a poslední nezranění a neuvěznění táhnou do boje za svobodu otčiny. Starci a děti jsou to, a v jejich tvářích rýsuje se tvrdé odhodlání, vše obětovati za to, aby Tyroly Ondřeje Hofera byly osvobozeny od Napoleonova vojska.

Táhli do boje, se srdcem hořícím láskou k rodné zemi, k vlasti, leč se zbraněmi tak zastaralými, tak nemožnými. A obětovali vše i životy.

A vše — nadarmo. Tvrdé skály alpské zbarvily se nachem jejich krve. Leč oni podlehli přesile. Vše bylo nadarmo . . .

*

¹³¹ Sedím u oběda. Vtom otevírají se dveře. Dobrý můj známý v nich stojí. V očích slzy.

„Velebný pane, pojďte, můj syn umírá!“

A jdu. Do kostela, pro vše, čím dobrota Boží usnadňuje odchod duše z chorého těla. A pak, po boku otcově, jdu k nim.

A v mysli se mi vybaví vše, co s tímto umíráním souvisí.

Dvaadvacet let je nyní synovi. A když mu bylo pět let, vypadl služce z náručí. Poranil se, a toto poranění mělo následky tak strašné. Dostal tuberkulosu kostí. Z léčebny do léčebny s ním jezdili, pokusným králíkem, abych tak řekl, stal se lékařům, celý rok pobyl i na výšinách Raxalpy a jejího sanatoria, statisíce to vše stálo. A těžce chorý syn při všem tom studoval. Předloni maturoval s vyznamenáním. I ve vlašimském sanatoriu byl poslední dobou, leč, když se to s ním chýlilo ke konci, dopravili jej domů.

Za chvíli stanul jsem u něho, a než se večer snesl na širý kraj, zvonili mu umíráčkem.

Léčení a muka a finanční oběti dlouhých sedmnácti let — vše, vše bylo — nadarmo.

*

Majetek měli, peníze měli, lékárnu, jedinou v kraji, 132 učiněný zlatý důl, měli i dva syny. A když ti dorostli, hlásili se u obou — souchotiny. Zle bylo, zle . . .

Léta prožili v Davosu ve Švýcarech, tam, kde je ojediněle zdravý, horský vzduch. Tisícům a desetitisícům jiným pomohl, vrátil jim zdraví, život, jen těmto dvěma synům ne. Přivezli je domů, aby pod střechou otcovského domu aspoň umřeli. Neboť vše, vše bylo marné. Nadarmo.

*

Bez konce bych mohl pokračovati v této písni lidské 133 bídy a lidského zklamání, v tom, co vše v sobě obsáhne jediné slovíčko — nadarmo.

Leč — nad každým tímto „nadarmo“ září aspoň malá hvězdička — naděje. Ten, kdo zbloudil, ať jde o jednotlivce nebo celek, ještě, byť by také na smrtelném lůžku, může najít cestu zpět. Kdo na zemi o vše přišel, může patřit k boháčům nebeským. A to platí i o trpících. A konečně — nad temnotami tohoto světa září jas naděje ve shledání kdysi u trůnu Božího.

Ještě jedno „nadarmo“ však je. A to je to nejstrašnější. Na této zemi žil kdysi Syn Boží. Jako člověk, chudý, pronásledovaný člověk. Který o sobě mohl říci, že lišky mají doupata a ptáci hnízda, ale On že nemá, On, který nebe a zem stvořil, nemá kam by hlavu položil.

A Ten na kříži, na Golgotě, obětoval za spásu lidstva svůj život. Vykrvácel tam. Za spásu každého z nás vycedil svoji krev.

A to nejstrašnější „nadarmo“ by bylo ono, kdyby nadarmo tuto krev byl býval vycedil. Kdyby přes tuto nesmírnou oběť duše naše naší vinou nedošly spásy!

*

134 Přišel za mnou vážený, všeobecné úctě se těšící občan.

„Velebný pane, prosím vás, mohl byste na 28. října sloužit mši svatou ke cti svatého Judy Tadeáše? Je jeho svátek, tak bych o to prosil svým jménem i jménem své sestry!“

Pak slovo dalo slovo a on se rozhovořil o tom, proč a nač.

„Však moji sestru znáte. A víte, že nosívala ruku stále v obvaze. Před třinácti lety upadla a zlomila si v zápěstí ruku. Lékař jí to tehdy, podle toho, co nyní lékaři mluví, špatně spravil, a najednou přišly strašné bolesti, ruka otekla a byla úplně bezvládná. Tak šla do nemocnice a starý pan primář jí řekl, že, má-li zůstat

zachována při životě, že nezbyvá než ruku amputovati. K tomu ale svoliti nechtěla. A pak, jak víte, šel starý pan primář do pense a přišel nový. Ten jí řekl totéž. Jediná pomoc že je amputace ruky. A když ona k tomu nechtěla svoliti, tak musela z nemocnice odejít. Lékaře poslouchati nechce, takže prý zbytečně zabírá místo.

A tu jí kdosi dal nověnu, devítidenní modlitby ke cti svatého Judy Tadeáše. Ona tu pobožnost vykonala, i k svatým svátostem šla, a vidíte, nyní má již ruku tak bez lékařského zákroku, že se jí — je to pravice — může i česati, ač předtím byla naprosto bezvládná. Tak by se ráda světci za jeho přimluvu poděkovala a prosí vás o tu mši svatou . . .“

*

To bylo jednoho dne.

135

Druhého dne přišel za mnou majitel pohřebního ústavu. Z nemocnice v Krásné Lípě, docela na severu Čech, převezl mrtvolu tam zesnulé pacientky k nám.

A nyní vám musím ještě říci, co se mi tam stalo. Byl jsem v nemocniční kanceláři vyjednávati formality ohledně převozu, a když jsem z kanceláře vyšel, vidím, že za volantem převozního auta sedí řeholnice a že si to tam všechno prohlíží. Jdu blíž se na to dívati — a div jsem neztratil řeč — věřte mým slovům, já snad neviděl krásnější ženu nad ní — a mladá byla, něco přes dvacet.

Tak jsem ji oslovil: „Sestřičko, prosím vás, vy rozumíte autům?“

„Rozumím, rozumím, a dívám se jen na váš stroj, jaký ten je!“

„A jakpak, že vy rozumíte autům?“

„Pane, není tomu ani tak dávno, co jsem sama měla auto a sama jsem si je řídila!“

„Jak to?“

„Můj tatínek je továrník X. v N. Já jsem onemocněla na smrt, povolali ke mně několik lékařů, ale ti pro-

hlásili, že pomoci není, a tehdy jsem učinila slib, že, uzdravím-li se, bude ze mne řeholnice, že půjdu k nemocným. A uzdravila jsem se k největšímu překvapení a úžasu všech, inu, a je ze mne sestřička!“

*

136 Nedoceněný hanácký kněz-spisovatel K. Křen-Zgoda, který již čtvrt století odpočívá v hrobě, zachytil ve svých spisech nejednu rázovitou hanáckou postavu.

Celou knihu vydal o osudech a rozumech typického sedláka, strýčka Částka. Moudrá, hluboká pravda je v jeho nezkaleném názoru na život, jeho slasti a strasti, na lidi, jejich cítění a jednání. Jedna je obzvláště typická:

Strýček Čásek vrátil se z primice. Dojalo ho to — a přece řekl P. Křenu-Zgodovi:

„Debech měl tocet senu, nesměl be žádné bet knězem!“

„A proč?“

„Proč? A ve se ešče ptáte? Na to rodiči svy děti vechovale, abe si každé o ně otíral hobo? Žedovi se věří a knězovi ne?“ —

Desetiletí tomu, co byl veden onen rozhovor. Bylo to v době, kdy „jelektrické gáz“ (elektrické osvětlení) na Hané byl novinkou plnou záhad. Tolik se změnilo za tu dlouhou dobu.

Jen „rozum“ strýčka Čáška dosud platí v tom, jak lid každému jinému spíš uvěří, než tomu, který je z jeho krve — knězi.

Jsou věci, v nichž svět se nemění.
